

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อ
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โดย
นางสาวญาณิกา ครูอ้น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อ
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

EFFECTS OF LEARNING ACTIVITIES APPLIED BY USING LOVE MODEL ON
RESPONSIBLE CITIZEN OF NINTH GRADE STUDENTS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education TEACHING SOCIAL STUDIES
Department of Curriculum and Instruction
Academic Year 2023
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้
รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โดย นางสาวญาณิกา ครูอ้น

สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร. มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ ไตศิลา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิณ ศิริสัมพันธ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร. มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ ไตศิลา)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. อิทธิพัทธ์ สுவทันพรกุล)

620620117 : การสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก, ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

นางสาว ญาณิกา ครูอ้น: ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อาจารย์ ดร. มนัสนันท์ น้ำสมบุรณ์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก และ 2) ศึกษาพัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก ตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี 2) แบบวัดพฤติกรรมการเป็นความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับ

620620117 : Major TEACHING SOCIAL STUDIES

Keyword : LOVE MODEL, RESPONSIBLE CITIZENSHIP

MISS Yanika KRUON : EFFECTS OF LEARNING ACTIVITIES APPLIED BY USING LOVE MODEL ON RESPONSIBLE CITIZEN OF NINTH GRADE STUDENTS Thesis advisor : Manasanan Namsomboon, Ph.D.

The purposes of this research were to: 1) study the responsible citizenship of ninth grade students after learning activities applied by using LOVE Model and 2) study the development of the responsible citizenship of ninth grade students during learning activities applied by using LOVE Model. The sample of this research consisted of 20 ninth grade students 3/1 the second semester year 2023 at Watwangnamkhiew School Nakonprathom Province.

The instruments included: 1) LOVE Model lesson plans of citizenship that contained three learning units; good citizenship in a democratic form of government with the king as head of state, living together in a multicultural society, and managing conflict through peaceful way. 2) responsible citizen questionnaire. The collected data was analyzed by mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings were summarized as follows:

1. The responsible citizenship level of ninth grade students after learning activities applied by using LOVE Model was a high level.
2. The development of the responsible citizenship of ninth grade students during learning activities applied by using LOVE Model was growing in order.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง อาจารย์ได้สนับสนุนให้ผู้วิจัยสามารถทำวิทยานิพนธ์ได้จนประสบความสำเร็จ คอยสอบถามถึงความก้าวหน้าของงานวิจัย ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นหลายประการที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยอย่างดียิ่งในทุกขั้นตอนของการทำวิจัยจนกระทั่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ โตศิลา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ตลอดจน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง รวมไปถึงคำแนะนำทางสถิติที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งเพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านซึ่งได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมชู สาอู และอาจารย์ ดร.ศศิพัชร จำปา ที่ได้กรุณาเสียเวลาอันมีค่าในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและทดลอง พร้อมทั้งให้ข้อคิด คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณนายชนะพงษ์ สาระ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวังน้ำเขียว และคณะครูโรงเรียนวัดวังน้ำเขียว ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง และขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษาทุกท่าน โดยเฉพาะ อาจารย์ ดร.กัลยา เทียนวงศ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ และที่สำคัญอย่างยิ่ง ขอขอบคุณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว อำเภอกำแพงแสนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนทุกขั้นตอนอย่างตั้งใจจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตามจุดประสงค์ของรายวิชา

ขอกราบขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านในทุกระดับการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้ชีวิตอันมีคุณค่าอย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้เขียนหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ผู้วิจัยนำมาใช้อ้างอิงในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณผู้ที่ไม่ประสงค์จะออกนาม ที่คอยสนับสนุนทุนการศึกษา คอยให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ คอยกระตุ้น และที่สำคัญอย่างยิ่งเป็นผู้เริ่มต้นในการวางแผนให้ดิฉันได้เข้ามาศึกษาในครั้งนี้ หากไม่มีท่านคงไม่มีโอกาสได้มาศึกษาและสำเร็จลงได้จนถึงวันนี้ ดิฉันจะไม่มีวันลืมพระคุณ และจะตอบแทนให้นานเท่านาน ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณครอบครัว คุณแม่ คุณพ่อที่คอยเป็นกำลังใจที่ดีที่สุดในการศึกษา ในครั้งนี้และเป็นอีกหนึ่งเป้าหมายสำคัญที่ดิฉันจะต้องทำให้สำเร็จ เพื่อนำความสำเร็จนั้นกลับไปมอบให้เป็นรางวัลให้กับพวกท่านที่คอยเลี้ยงดูดิฉันตั้งแต่เกิดจนถึงทุกวันนี้ด้วยดีเสมอมา ขอกราบขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
3. คำถามการวิจัย.....	7
4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
5. ขอบเขตของการวิจัย.....	7
5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	7
5.2 ตัวแปรที่ศึกษา.....	7
5.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย.....	7
5.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย.....	8
6. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
7. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	10
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model).....	12
1.1 ความเป็นมาของการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model).....	12

1.2 แนวคิดของการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)	19
1.3 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model).....	20
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับของการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)	30
2. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ.....	31
2.1 ความหมายของพลเมือง.....	31
2.2 องค์ประกอบของพลเมือง.....	35
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	36
2.4 คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ.....	37
2.5 ประเภทของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	38
2.6 แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	40
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)	44
3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ.....	46
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย.....	52
1. ประชากรและตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัย.....	52
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	52
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย.....	53
4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย.....	53
5. แบบแผนการวิจัย	53
6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	54
7. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	55
8. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
9. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	67
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก ที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ: การศึกษาเชิงปริมาณ	69
ตอนที่ 2 ผลจากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบ ความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ: การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ	76
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	94
5.1 สรุปผลการวิจัย	94
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	95
5.3 ข้อเสนอแนะ	101
รายการอ้างอิง.....	103
ภาคผนวก	111
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือใช้ในการวิจัย	112
ภาคผนวก ข ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง.....	114
ภาคผนวก ค การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบวัดพฤติกรรม ความเป็น พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ.....	162
ภาคผนวก ง การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการหาค่าความตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity).....	166
ภาคผนวก จ ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยประยุกต์ใช้การ จัดการเรียนรู้รูปแบบความรักของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	173
ภาคผนวก ฉ ผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item objective congruence: IOC) แบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก	177
ประวัติผู้เขียน	182

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัย.....	54
ตารางที่ 2 การจำแนกจำนวนคาบเรียนกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	56
ตารางที่ 3 หน่วยที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข.....	57
ตารางที่ 4 หน่วยที่ 2 เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม	57
ตารางที่ 5 หน่วยที่ 3 เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี.....	58
ตารางที่ 6 ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity).....	60
ตารางที่ 7 ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ.....	64
ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวม	69
ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว.....	69
ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน.....	71
ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีรับผิดชอบต่อโรงเรียน	72
ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีรับผิดชอบต่อชุมชน	73
ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีรับผิดชอบต่อสังคม.....	75

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ภาพที่ 2 แผนภาพแนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)	20
ภาพที่ 3 ตัวอย่างชิ้นงานการเขียนที่สะท้อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องของครอบครัวของนักเรียน	77
ภาพที่ 4 จากกิจกรรมที่สะท้อนจากการระบายความรู้สึกระหว่างการจัดสุนทรียสนทนา	78
ภาพที่ 5 สะท้อนจากการเขียนบันทึกที่นักเรียนได้รับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อโรงเรียนและ ส่วนรวม	79
ภาพที่ 6 การแสดงบทบาทสมมติที่นักเรียนได้นำเสนอและลงมือทำความสะอาดโรงเรียนด้วยตนเอง	79
ภาพที่ 7 จากการทำกิจกรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั่นคือ การเป็นครูอาสาสอนน้อง	81
ภาพที่ 8 การเขียนบัตรการ์ดสะท้อนความรู้สึกหลังจากได้ทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม	81
ภาพที่ 9 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการตั้งคำถาม	82
ภาพที่ 10 การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง “ฉันมีค่าแค่ไหน”	83
ภาพที่ 11 การเขียนความรู้สึกผ่านแผ่นป้าย “วังน้ำเขียว บ้านหลังเดียวกัน”	84
ภาพที่ 12 กิจกรรม “ทุกคนจำ มาโชว์ตัวกัน” เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถทุกคน	84
ภาพที่ 13 การเขียนความรู้สึกผ่านแผ่นป้าย “วังน้ำเขียว บ้านหลังเดียวกัน”	85
ภาพที่ 14 สะท้อนจากกิจกรรม คำขอบคุณที่มีให้ เต็มเต็มใจซึ่งกันและกัน	89

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลาตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี แต่ก็มี การเปลี่ยนแปลงที่เชื่อมโยงโทรมของสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ส่งผลให้การดำรงชีวิตเปลี่ยนไปด้วย สังคมมีการแข่งขันกันสูง มุ่งหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง เกิดการเอาตัวเอาเปรียบผู้อื่น นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาของเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น เสพสารเสพติด อาารมณั้ก้าวร้าวรุนแรง คิดถึงแต่เรื่องส่วนตน ไม่ยึดหลักธรรมของศาสนา ลอกงาน เล่นการพนัน ไม่สู้งาน และทำงานหนักไม่เป็น (ภัทราพร เกษสังข์, 2558) จากสาเหตุดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อของเยาวชนเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องแก้ไข หรือหาแนวทางปลูกฝัง เพื่อช่วยให้สังคมเข้มแข็งและคนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งการที่บุคคลแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมถือว่าเป็นการกระทำหน้าที่พลเมืองที่ดีในสังคม การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจึงมีความสำคัญในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกลไกหรือตัวการที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความเป็นพลเมืองและนำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อ (พิชญ์อนงค์ ผดุงศิลป์ไพโรจน์, 2559)

อนึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579) ต่างมุ่งหวังให้เยาวชนของประเทศเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคตและเพื่อให้ประเทศไทยก้าวสู่ความเป็น “สังคมพลเมือง” ตระหนักในพลังของตนเอง ร่วมกันสร้าง “สังคมที่เข้มแข็ง” ในมิติต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคง ประชาชนแต่ละกลุ่มความคิด ความเชื่อ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และปราศจากความรุนแรงและเพื่อเตรียมความพร้อมทรัพยากรบุคคลของประเทศในการก้าวสู่การเป็นประชาคมโลกอย่างสมศักดิ์ศรี รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมแก้ปัญหาของโลกและมนุษยชาติทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก (สุวรรณ จุลมั่ง, 2565) อีกทั้ง มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวง ศึกษาธิการได้กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education , DOE Thailand) โดยมีค่านิยมร่วม ได้แก่ ความเพียรอันบริสุทธิ์ ความพอเพียง วิถีประชาธิปไตย ความเท่าเทียมเสมอภาค มีคุณธรรมที่เป็นลักษณะนิสัยและคุณธรรมพื้นฐานที่เป็นความดีงาม และ 3 คุณลักษณะที่คาดหวังหลังสำเร็จการศึกษาแต่ละระดับ ได้แก่ 1) ผู้เรียนรู้ เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัลและโลกในอนาคต และมีสมรรถนะ (Competency) ที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้

ด้านต่าง ๆ มีสุนทรียะ รักรักษ์และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มีทักษะชีวิต เพื่อสร้างงานหรือสัมมาอาชีพ บนพื้นฐานของความพอเพียง ความมั่นคงในชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม 2) ผู้ร่วม สร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นผู้ที่มีทักษะทางปัญญา ทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดดิจิทัล (Digital Intelligence) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์ และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อร่วมสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยี หรือสังคม เพิ่มโอกาส และมูลค่าให้กับตนเองและสังคม 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นผู้มีความรักชาติรักท้องถิ่น รู้ถูกผิด มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ บนหลักการประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเท่าเทียม และความเสมอภาค เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและประชาคมโลกอย่างสันติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) โดยเป้าประสงค์ ความเป็นพลเมืองนั้น ให้นักเรียนทุกช่วงวัยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรักและความภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 รวมถึงการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

การเรียนรู้ความเป็นพลเมืองของบุคคลคือ การที่บุคคลเป็นหนึ่งในสมาชิกในชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของสังคม เศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียง และรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (Hoskins, 2006) โดยคุณลักษณะของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยนั้น ต้องประกอบด้วย การเป็นผู้มีความรู้ มีการศึกษา มีความสามารถที่จะเข้าใจสังคมของตนและสังคมโลกได้ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางการเมืองและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับ ยึดมั่นในหลักสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง มีความรักในเสรีภาพและมีความรับผิดชอบต่อตนเอง พึ่งตนเองได้และต่อสังคม ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การที่บุคคลมีความรู้และประพฤติปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ความสำนึกในรับผิดชอบต่อครอบครัว ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อเพื่อน เศรษฐกิจผู้อื่น เศรษฐกิจในความเสมอภาค ความยุติธรรม มีความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชน และยอมรับความแตกต่างในความเป็นพหุสังคม เศรษฐกิจพอเพียง และยึดหลักนิติรัฐ (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555; อัสหะมะ หนีโยโซะ, 2565)

นอกจากนี้ Fraillon, Schulz, and Ainley (2012) ได้ศึกษาโดยนำข้อมูลitudinal จากการศึกษาโครงการ International Civic and Citizenship Education Study 2009 (ICCS 2009) ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดำเนินการโดยสมาคม

ระหว่างประเทศเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา มาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง เฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบผลการประเมิน จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ เกาหลี ไต้หวัน ไทย อินโดนีเซีย และฮ่องกง โดยผลการประเมินพบว่า เยาวชนไทยมีค่าเฉลี่ย เกี่ยวกับความรู้ด้านความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้ง 5 ประเทศในเอเชีย และต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 38 ประเทศทั่วโลก จากปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งปรับปรุงและ พัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบให้เกิดกับนักเรียนไทยเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้อยู่ในระดับที่ ยอมรับได้ เนื่องจากเยาวชนนั้นถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความเจริญ งดงามเพื่อให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ (จิตตรี พละกุล และเมษา นวลศรี, 2561)

นอกจากนี้ ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Citizen) นั้น ถือว่า การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในสังคม พลเมืองจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ โดยจะต้องมีหน้าที่ ในการปฏิบัติต่อชุมชน เช่น การบริหารจัดการเกี่ยวกับขยะในชุมชน การบริจาคโลหิต การปฏิบัติตาม กฎหมาย การชำระภาษี การเป็นอาสาสมัครในยามจำเป็น การสนับสนุนอาหาร และเสื้อผ้าแก่คน ยากไร้ เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจึงต้องเป็นผู้ที่มีความ ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัยในตนเอง และเป็นผู้ลงมือตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง (Westheimer and Kahne, 2004) โดย อัจฉรา อยุทธศิริกุล (2561) ได้แบ่งประเภทของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ ความรับผิดชอบต่อตนเองต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อชุมชน และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีสาระสำคัญ คือ มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก และมุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มี ความรับผิดชอบต่อที่ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น มีความรักความเมตตาต่อบุคคล และสรรพสิ่งรอบข้าง เรียนรู้ที่จะยอมรับความจริงในชีวิต ธรรมชาติ ของชีวิต และความจริงที่พึงปฏิบัติ ตลอดจนเรียนรู้ในเนื้อหาสาระของศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ อันจะ ส่งผลต่อการพัฒนาทั้งด้านจิตใจและปัญญา รวมทั้งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่หมายถึงการ เสริมสร้างความคิด ความจริง ความรู้ และความสุข โดยการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักนี้ได้พัฒนามา จากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ที่จะช่วยให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักความคิด ความงาม ความเข้าใจธรรมชาติความมีสติ ความรอบคอบ รู้จักใคร่ครวญ เพื่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา ร่วมกับแนวคิดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็น แนวคิดที่มุ่งสอนให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้ผ่องใสบริสุทธิ์ โดยการรักษาศีล

การทำสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญา หรือหลักไตรสิกขา และแนวคิดด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาวะของบุคคลที่มีความเข้าใจในตนเอง มีสติปัญญาในการใคร่ครวญสรรพสิ่งทั้งหลาย และมีความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต การมีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข (เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2556)

การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นเรียนรู้ (Learning) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน รวมทั้งเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการอภิปราย ขั้นที่ 2 ขั้นเปิดใจ (Openness) เป็นแนวคิดที่สืบเนื่องจากขั้นเรียนรู้ เมื่อนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พื้นฐานมวลความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆร่วมกันแล้ว นักเรียนจะมีการระบายความรู้สึก การเล่าประสบการณ์ การแสดงความคิดเห็น การจัดสุนทรียสนทนา เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่า (Value) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าที่ตนเองและผู้อื่นได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการเขียนบันทึก (Journal Writing) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) กิจกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Helping Each Other) การแสดงความรู้สึก (Feeling Expression) และขั้นที่ 4 ขั้นเห็นคุณงามความดี (Excellence) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณงามความดี ความจริง ความรู้ และความสุขของสิ่งๆที่ตนเองและผู้อื่นได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการแสดงความรู้สึก การแสดงความรัก (เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2556)

อีกทั้งการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักได้รับการเผยแพร่ ขยาย ต่อยอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปยังกลุ่มนักเรียนหลากหลายระดับ และเนื้อหาสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น การศึกษาของ รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ และวัลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2558) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นโดยประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและเจตคติต่อชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาวิชาเพชรบุรีศึกษา โดยได้นำโมเดลเลิฟไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาเพชรบุรีศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและเจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี การศึกษาของ นวรัตน์ ธัญญศิริ (2561b) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟเพื่อสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต สุนทรียภาพ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ทั้งนี้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โมเดลเลิฟนั้นจะเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนรู้จักคิด เน้นกิจกรรมหรือกระบวนการมากกว่าเนื้อหา กิจกรรมไม่ยุ่งยากหรือสลับซับซ้อน ง่ายต่อการนำไปใช้

สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสม และนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน (เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2563)

ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อันจะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคมต่อไป

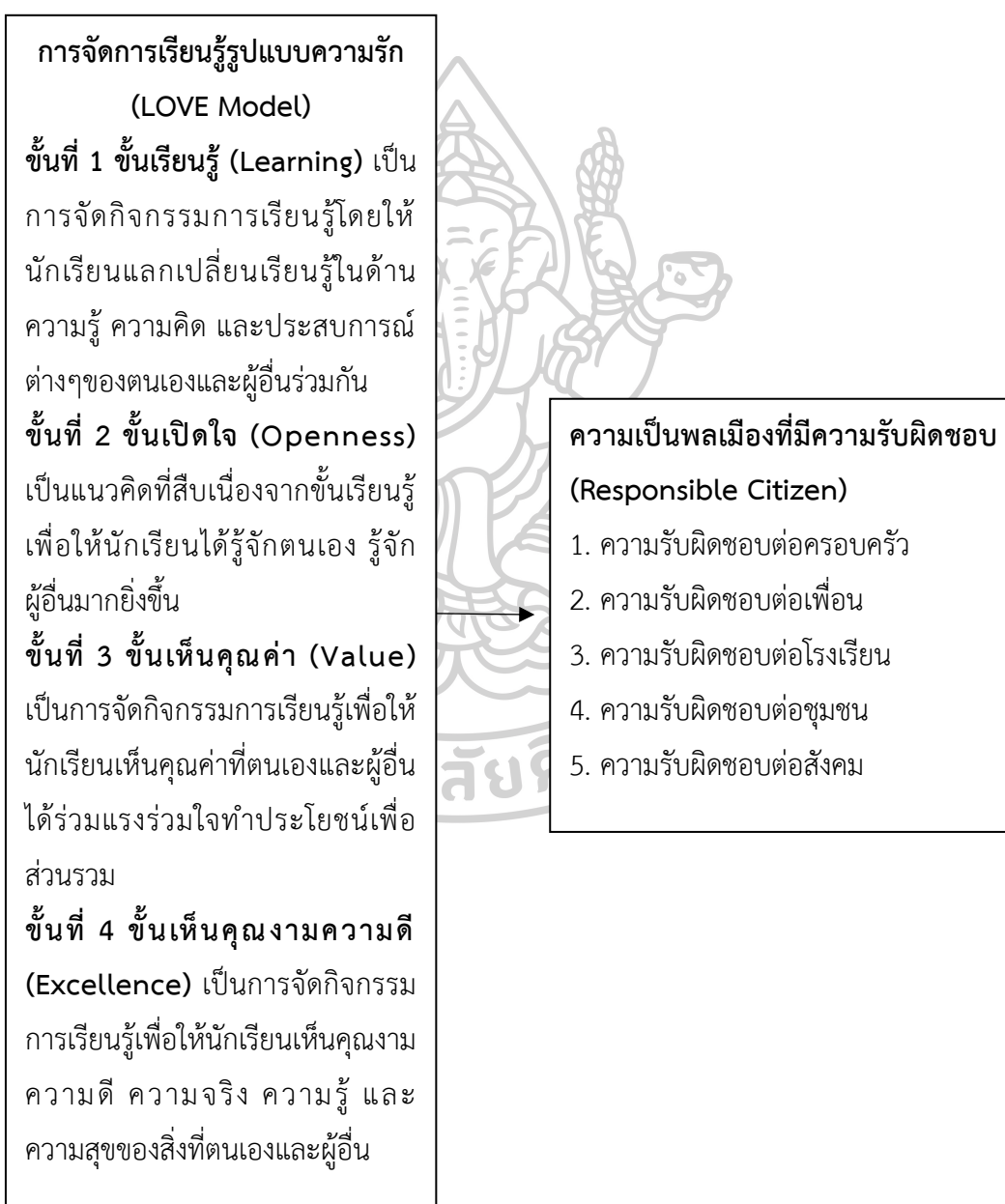
2. กรอบแนวคิดการวิจัย

การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก เป็นการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักนี้ได้พัฒนามาจากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) มุ่งเน้นการสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้กับนักเรียนในด้านความดี ความจริง และความรู้ในบุคคล ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากขั้นตอนของรูปแบบความรักทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นเรียนรู้ (Learning) เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน รวมทั้งเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการอภิปราย ขั้นที่ 2 ขั้นเปิดใจ (Openness) เป็นแนวคิดที่สืบเนื่องจากขั้นเรียนรู้ เมื่อนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พื้นฐานมวลความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆร่วมกันแล้ว นักเรียนจะมีการระบายความรู้สึก การเล่าประสบการณ์ การแสดงความคิดเห็น การจัดสุนทรียสนทนา เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่า (Value) เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าที่ตนเองและผู้อื่นได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการเขียนบันทึก (Journal Writing) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) กิจกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Helping Each Other) การแสดงความรู้สึก (Feeling Expression) และขั้นที่ 4 ขั้นเห็นคุณงามความดี (Excellence) เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณงามความดี ความจริง ความรู้ และความสุขของสิ่งที่ตนเองและผู้อื่นได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์ (เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2556)

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Citizen) เป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่รู้หน้าที่ในการปฏิบัติต่อส่วนรวม เช่น การบริหารจัดการเกี่ยวกับขยะในชุมชน การบริจาค โลหิต การปฏิบัติตามกฎหมาย การชำระภาษี การเป็นอาสาสมัครในยามจำเป็น การสนับสนุนอาหาร และเสื้อผ้าแก่คนยากไร้ เป็นต้น ซึ่งความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจึงต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัยในตนเอง และเป็นผู้ลงมือตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง (Westheimer and Kahne, 2004) โดย อัจฉรา อยุทธศิริกุล (2561) ได้แบ่งประเภทของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบออกเป็น

5 ประเภท ดังนี้ ความรับผิดชอบของการกระทำตนเองต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อชุมชน และความรับผิดชอบต่อสังคม

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อันจะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. คำถามการวิจัย

3.1 ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักเป็นอย่างไร

3.2 พัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักเป็นอย่างไร

4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.1 เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก

4.2 เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2 ห้องเรียน 40 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

5.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวจัดกระทำ (Treatment) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว 2) ความรับผิดชอบต่อเพื่อน 3) ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน 4) ความรับผิดชอบต่อชุมชน 5) ความรับผิดชอบต่อสังคม

5.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การใช้สิทธิและหน้าที่ 2) การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ และ 3) การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม มีสาระการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีสาระการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) ความขัดแย้ง 2) การป้องกันปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

5.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จำนวน 6 คาบเรียน คาบเรียนละ 1 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม จำนวน 6 คาบเรียน คาบเรียนละ 1 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี จำนวน 6 คาบเรียน คาบเรียนละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่สร้างและพัฒนาขึ้นจากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) แนวคิดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และแนวคิดด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมุ่งเน้นการสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้กับนักเรียนในความคิด ความจริง และความรู้ในบุคคล ทั้งนี้ความดีหมายถึง การรักษาศีล การมีความรัก ความเมตตา ส่วนความจริง คือ ความจริงของชีวิต ความจริงที่พึงปฏิบัติได้ การยอมรับความจริง การรู้จักตนเองและผู้อื่น สำหรับความรู้นั้นเป็นความรู้เพื่อให้เกิดปัญญาในเนื้อหาสาระของศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเรียนรู้ (Learning: L) เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน กระบวนการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้จะให้นักเรียนเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม การอภิปราย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะแสดงความคิดเห็น กระตุ้นการระบายความรู้สึก นำไปสู่การรู้จักตนเองและผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นเปิดใจ (Openness: O) เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนระบายความรู้สึกเล่าประสบการณ์ แสดงความคิดเห็น และจัดสุนทรียสนทนา จากมวลความรู้ ความคิด และประสบการณ์ในขั้นตอนที่ 1 เพื่อนำเสนอว่านักเรียนได้รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่นมากยิ่งขึ้นอย่างไร กระบวนการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้จะส่งเสริมให้นักเรียนคิดถึงคนอื่นและส่วนรวมมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่า (Value: V) เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการเขียนบันทึก (Journal Writing) การแสดงบทบาทสมมติ (Role

Playing) ทำกิจกรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Helping Each Other) การแสดงความรู้สึก (Felling Expression) เพื่อเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น คุณค่าของเนื้อหาวิชาความรู้ นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาไปพัฒนาให้เกิดคุณค่าในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ขั้นตอนที่ 4) ขั้นเห็นคุณงามความดี (Excellence: E) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนได้นำองค์ความรู้ ประสบการณ์ และผลจากการลงมือปฏิบัติทำกิจกรรมจากขั้นตอนทั้งหมด มาไตร่ตรอง และตระหนักเห็นถึงคุณงามความดี ความจริง ความรู้ และความสุขของสิ่งที่ตนเองและผู้อื่นได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยการแสดงความรู้สึก การแสดงความรัก สามารถนำความคิดรวบยอดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ หมายถึง นักเรียนที่รู้บทบาทหน้าที่และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม อีกทั้งสามารถยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างหลากหลายของสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพต่อกฎหมาย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดำรงตนเป็นผู้ยึดมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนของนักเรียน โดยพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง ต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม ดังนี้

6.2.1 ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงการดูแลเอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง รักษาดูแลเครื่องใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ตั้งใจเรียน ใฝ่หาความรู้ มีความคิดริเริ่ม สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำงานด้วยความตั้งใจมีความเพียร อดทนในการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพทันเวลาที่กำหนด และรู้จักยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งผลดีและผลเสีย ตั้งตนอยู่ในศีลธรรม ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง ตลอดจนรู้จักปฏิบัติตนต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ แสดงการนับถือ เคารพเชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ให้ความช่วยเหลืองานตามสมควร ดูแลสมาชิกในครอบครัวตามกำลังความสามารถไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัวรักษาและเชิดชูชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

6.2.2 ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง การปฏิบัติตนต่อเพื่อนด้วยการคำนึงถึงสิทธิของเพื่อน ไม่ล่วงละเมิดเรื่องส่วนตัวของเพื่อน ไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อน ตักเตือนเมื่อเพื่อนกระทำผิด ให้ความช่วยเหลือและแนะนำเพื่อนในทางที่เป็นประโยชน์ และรู้จักให้อภัยเมื่อเพื่อนกระทำผิด

6.2.3 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของโรงเรียน ให้ความเคารพ เชื่อฟังครู ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมาย ช่วยเหลืองานโรงเรียน ช่วยกันรักษาความสะอาด และดูแลทรัพย์สินของโรงเรียนไม่ให้เสียหาย

6.2.4 ความรับผิดชอบต่อชุมชน หมายถึง การปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับของสังคม ช่วยกันรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม เอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภายในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยคิดและแก้ปัญหาของชุมชน รู้จักแบ่งปันสิ่งของ ให้บริการ และเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน ตลอดจนให้ความร่วมมือแก้ไขสิ่งที่เป็นอันตรายต่อชุมชนตามความสามารถ

6.2.5 ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การปฏิบัติตนตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของสังคม เคารพและคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมและร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ละเลยสิทธิและหน้าที่ของตน เอาใจใส่ในประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

6.3 นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนวัดดวงน้ำเขี้ยว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

7. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

7.1 ครูมีแนวทางในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

7.2 นักเรียนได้รับการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่และมีความรับผิดชอบในหน้าที่มีต่อตนเองและสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม อีกทั้งสามารถยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างหลากหลายของสังคม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ส่งเสริมพัฒนาสังคมในทิศทางที่ดีขึ้น

7.3 บุคลากรในโรงเรียน นักวิชาการ และชุมชน สามารถนำความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ไปจัดทำแผนพัฒนาหรือบูรณาการที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบได้

7.4 สถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และสังเคราะห์แนวคิดที่สำคัญของนักวิชาการจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)

- 1.1 ความเป็นมาของการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก
- 1.2 แนวคิดของการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก
- 1.3 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก
- 1.4 ประโยชน์ที่ได้รับของการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

- 2.1 ความหมายของพลเมือง
- 2.2 องค์ประกอบของพลเมือง
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ
- 2.4 คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ
- 2.5 ประเภทของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ
- 2.6 แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก
- 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ
  - 1) งานวิจัยภายในประเทศ
  - 2) งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)

1.1 ความเป็นมาของการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)

โมเดลเลิฟ (LOVE Model) เป็นรูปแบบการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างและพัฒนาขึ้นจากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) แนวคิดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และแนวคิดด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมุ่งเน้นการสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้กับนักเรียนในด้านความดี (การรักษาศีลห้า) ความจริง (ธรรมชาติของชีวิตที่พึงปฏิบัติได้) และความรู้ปฏิบัติ (การรู้และปฏิบัติ) โดยเริ่มต้นจากการวิจัยและพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชามรณศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคการศึกษาปลายปีการศึกษา 2552 ทำการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์จนได้รูปแบบการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชื่อว่า “โมเดลเลิฟ (LOVE Model)” และนำไปทดลองใช้ในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ทางสุขศึกษา เช่น มรณศึกษา (Death Education) เพศศึกษา (Sex Education) สวัสดิศึกษา (Safety Education) ซึ่งโมเดลเลิฟนี้ได้ผ่านการประเมินมาตรฐานโมเดล 6 มาตรฐานจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ความถูกต้อง (Accuracy Standards) ความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) ความเหมาะสม (Appropriateness Standards) ความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) ความเป็นนัยทั่วไป (Generalizability Standards) และความพึงพอใจ (Satisfaction Standards) รวมทั้งมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ผ่านเกณฑ์ 80/80 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness) 0.50 ขึ้นไป (เอมอัสมา วัฒนบูรานนท์, 2563)

ทั้งนี้โมเดลเลิฟยังได้รับการเผยแพร่ ขยาย ต่อยอดการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ไปยังกลุ่มนักเรียนหลากหลายระดับ และเนื้อหาสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น การศึกษาของ รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ และวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2558) ที่ทำการศึกษารื่อง ผลการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นโดยประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเจตคติต่อชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาวิชาเพชรบุรีศึกษา โดยได้นำโมเดลเลิฟไปใช้ในการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาเพชรบุรีศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี การศึกษาของ นวรัตน์ ธัญญศิริ (2561) ได้ทำการศึกษารื่อง ผลการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟเพื่อสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม การศึกษาของ รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ นาสุดา วงษ์บุญงาม และประสิทธิ์ คำพล (2562) ได้ทำการศึกษารื่อง ผลการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โมเดลเลิฟที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นการนำโมเดลเลิฟไปจัดการเรียนรู้ในรายวิชาศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี นอกจากนี้โมเดลเลิฟยัง

สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต สุขุพริยภาพ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โมเดลเลิฟนั้นจะเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนรู้จักคิด เน้นกิจกรรมหรือกระบวนการมากกว่าเนื้อหา กิจกรรมไม่ยุ่งยากหรือสลับซับซ้อน ง่ายต่อการนำไปใช้ สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสม และนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในชีวิตประจำวัน (เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์, 2563)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบโมเดลเลิฟพัฒนาขึ้นจากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แนวคิดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และแนวคิดด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งหลักการสำคัญของแต่ละแนวคิดมีดังนี้

1.1.1 แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education)

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ (Naropa University) มลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ก่อตั้งขึ้นโดย เซอเกียม ตรูปะ รินโปเช (Chogyam Trungpa, Rinpoche) ในปี ค.ศ. 1974 บนฐานของพุทธศาสนานิกายวัชรกาย ซึ่งคำว่า Contemplation หรือ Contemplative มาจากภาษาละตินว่า contemplates หมายความว่า การสังเกต พิจารณา หรือจ้องมองอย่างตั้งใจ (Haynes, 2005) รูปแบบปฏิบัติจึงสามารถมีได้ หลากหลายบนพื้นฐานการมีสติอยู่กับขณะปัจจุบัน (Mindfulness) เช่น การนั่ง การยืน การนอน การตามดูความคิด การฟังอย่างลึกซึ้ง การใคร่ครวญ การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ การบริหารร่างกาย เทคนิคการอยู่กับปัจจุบันโดยให้ความรู้สึกกับร่างกายจุดใดจุดหนึ่ง การใคร่ครวญพินิจทางภาษาด้วยการเขียนอย่างอิสระ บันทึกส่วนตัว การพูดและนำเสนอตามจินตนาการ (ศิริประภา พุทธิกุล, 2554) สุมณ อมรวิวัฒน์ ได้แปลคำว่า Contemplative Education และนำเสนอแนวคิดเป็นภาษาไทยว่า “จิตตปัญญาศึกษา” จึงได้มีการนิยมนำคำนี้มาอย่างแพร่หลาย (อติญา วงษ์วาท, 2559)

จิตตปัญญาศึกษา (Contemplation) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ บทกวี และการทำสมาธิมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้จิตใจมีความสงบขึ้น เพื่อบ่มเพาะความสามารถในการตระหนักรู้ การมีจิตใจจดจ่อ และการเข้าใจอย่างชัดเจนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (Hart, 2004) ทำให้นักเรียนเกิดความสัมพันธ์แบบใหม่กับตนเอง ผู้อื่น และโลก เป็นความรู้และปัญญาที่เข้าถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันของสรรพสิ่งต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง (Zajonc and Houshmand, 2004) เป็นการสร้างชีวิตให้ตื่นรู้ และมีจิตใจกว้างขวาง (CMind, 2012) ให้เกิดการรู้จิตของตนเองแล้วเกิดปัญญา ซึ่งปัญญาคือ การเข้าถึงความจริงสูงสุดหรือเรียกว่า เข้าถึงความจริง ความดี ความงาม (ประเวศ วะสี, 2550) เป็นกระบวนการพัฒนาจิตและปัญญาอย่างรอบด้าน เพื่อช่วยสร้างมนุษย์ให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์และสมดุล (ศุภย์จิตตปัญญาศึกษา, 2552) เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ เกิดความรักเมตตา

อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ (ชลลดา ทองทวี และคณะ, 2551)

จุดมุ่งหมายของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา คือ การศึกษาในตนเองด้วยการหยั่งรากให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ให้เห็นประสบการณ์ส่วนตัวที่สัมผัสเองโดยตรงมากขึ้น และมีความสมดุลกับการฝึกจิตมากขึ้น (จิรัฐกาล พงศ์ภาคเธียร, 2550) เพื่อพัฒนาให้มีความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ ใฝ่เรียนรู้ฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง และสมดุลทั้งกาย ใจ และวิญญาณ สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล ชุมชน องค์กร และสังคม โดยเชื่อมั่นว่ามนุษย์ทั้งหมดสามารถเรียนรู้เพื่อยกระดับจิตวิญญาณของตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อความสุขและการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ (ศุภย์จิตตปัญญาศึกษา, 2552)

หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมที่ “สบาย” มาจากคำว่า “สัปปายะ” คือ สภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเป็นสภาพแวดล้อมที่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้านในตนเอง ให้ความสำคัญและเอาใจใส่จิตใจของนักเรียนในทุกขณะ ทั้งนี้ การเอาใจใส่ในกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้ 3 ลักษณะ คือ (วิจักขณ์ พานิช, 2550)

1. การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) คือ การฟังด้วยหัวใจ ด้วยความตั้งใจอย่างสัมผัสได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้งด้วยจิตที่ตั้งมั่น โดยรวมถึง การมอง การอ่าน และการสัมผัสด้วย

2. การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือ กระบวนการต่อเนื่องจากการฟังอย่างลึกซึ้ง ผสานประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เมื่อเข้ามาสู่ใจแล้วมีการน้อมนำมาคิดใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง ซึ่งต้องอาศัยความสงบเย็นของจิตใจเป็นพื้นฐาน จากนั้นก็ลองนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลจริง ก็จะเป็นการพอกพูนความรู้เพิ่มขึ้นอีกในระดับหนึ่ง

3. การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) คือ การปฏิบัติธรรมหรือการภาวนา คือ การเฝ้าดูธรรมชาติที่แท้ของจิต ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ การฝึกสังเกตธรรมชาติของจิตจะทำให้เราเห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอก เห็นความเป็นจริงที่พ้นจากอำนาจแห่งตัวตนของตน

การเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา จึงเป็นการศึกษาที่เน้นประสบการณ์ตรงภายใน ให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้โลกภายในของตนเองที่สัมผัสกับโลกภายนอก กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินตั้งอยู่บนความเป็นกัลยาณมิตร ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ภายในของแต่ละคน ไม่วิพากษ์ วิจารณ์ ไม่ตัดสิน ภายใต้บรรยากาศของการเคารพยอมรับระหว่างกันแบบไม่มีเงื่อนไขเป็นบรรยากาศแบบเปิดเอื้อให้นักเรียนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยที่จะเปิดเผยและรู้จักตนเองและผู้อื่น

ดังนั้น ในการประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา จึงเป็นไปเพื่อพัฒนาให้ผู้ฝึกปฏิบัติได้เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเอง นำพาชีวิตไปสู่เป้าหมายของจิตตปัญญาศึกษา นั่นคือการบ่มเพาะความเปิดกว้าง อ่อนน้อมถ่อมตน พัฒนาความรักเมตตา มองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงนำไปสู่การเกิดปัญญา ตระหนักรู้ ว่างตน มีชีวิตที่สมดุล การจัดการกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาไม่มีรูปแบบตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนไปตามเนื้อหาและกระบวนการที่แตกต่างหลากหลาย หากจะนำกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาไปปรับใช้ มีข้อสรุปคือ เริ่มต้นจากความเข้าใจปรัชญาและหลักการพื้นฐานของการจัดการกระบวนการอบรมแนวจิตตปัญญาศึกษา คือ ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ กระบวนทัศน์แบบองค์รวม และหลักจิตตปัญญาศึกษาได้อย่างลึกซึ้งก่อนกระบวนการที่จะนำชุดการเรียนรู้ไปใช้ ควรมีพื้นฐานเข้าใจและมีประสบการณ์การฝึกฝนด้านจิตตปัญญาศึกษาหรือการพัฒนาภายในมาพอสมควร มีความรู้และทักษะพื้นฐานในตอนที่สอดคล้องกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาที่เน้นการพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิสร จันทรสข, 2552)

1.1.2 แนวคิดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา

พุทธปรัชญาการศึกษา มาจากคำว่า Buddhistic Philosophy of Education ซึ่งได้แนวคิดมาจากพระพุทธศาสนา (Buddhism) จากพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และปรัชญาการศึกษาอื่น ๆ การศึกษาในแนวคิดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจความจริง เข้าใจความหมายของชีวิต ทั้งดำรงชีวิตให้สอดคล้องสัมพันธ์กับความจริง นำหลักเหตุและผลไปวิเคราะห์ อธิบายความจริง และความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายในโลก ได้ชี้แนะให้ทราบว่าจะอะไรคือความเป็นเลิศ หรือความดีที่พึงปรารถนาในชีวิต พระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมเป็นวิถีดำเนินชีวิตของคนไทย จึงเห็นควรให้พุทธปรัชญาการศึกษาเป็นปรัชญาการศึกษาที่มีพื้นฐานอยู่บนความเป็นไทย ผู้ที่สนับสนุนให้พิจารณาปรัชญาการศึกษาไทยบนพื้นฐานของหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา (พระสมุห์ สมรวาย จิรญาโณ (นาคาฉวี), 2559)

แนวคิดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นเรื่องการพ้นทุกข์ สอนให้รู้จักทุกข์ และวิธีการดับทุกข์ให้พ้นจากอวิชชา (ความไม่รู้ความจริงในธรรมชาติ) อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จากกิเลสทั้งปวง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง (ธัมมวิจยะ) เห็นเหตุผลว่าสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี (อิทัปปัจจยตา) จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตาม กฎพระไตรลักษณ์ และสัจวัโลกที่เป็นไปตามกฎแห่งกรรม แล้วเลือกใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับผลที่จะได้สิ่งที่ปรารถนาอย่างถูกต้อง ด้วยความไม่ประมาทในชีวิตให้มีความสุขในทั้งชาตินี้ ชาติต่อ ๆ ไป (ด้วยการสั่งสมบุญบารมี) ตลอดจนปรารถนาในพระนิพพานของผู้มีปัญญา หลักคำสอนในพุทธศาสนามีทั้งหลักปฏิบัติที่เป็นจริยธรรมคุณธรรมและศีลธรรม (Digital School Thailand 4.0, 2561)

หลักจริยธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ความกตัญญูกตเวทีก คือ การรู้จักบุญคุณและตอบแทน อันเป็นหลักธรรมพื้นฐานทั่วไปของมนุษย์ เพื่อการดำรงอยู่อย่างปกติสุข ดังนั้นทุกคนจึงมีหน้าที่ต่อกัน ด้วยการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของพระพุทธเจ้า คือ การปฏิบัติหน้าที่ต่อกัน

หลักคุณธรรม ได้แก่ พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนและสังคม ดำรงชีวิตด้วยการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่มุ่งร้ายต่อกัน ด้วยความรักที่บริสุทธิ์ต่อเพื่อนร่วมโลก ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ คือ เมตตา (ความปรารถนาอยากให้ผู้อื่นมีความสุข) กรุณา (ความปรารถนาอยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์) มุทิตา (ความยินดีที่ผู้อื่นประสบความสุขในทางที่เป็น กุศล หรือประกอบเหตุแห่งสุข) อุเบกขา (การวางจิตเป็นกลาง การมีเมตตา กรุณา มุทิตา เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าตนไม่สามารถช่วยเหลือผู้หนึ่งได้ จิตตนจะเป็นทุกข์ ดังนั้น ตนจึงควรวางอุเบกขาทำวางใจให้เป็น กลาง และพิจารณาว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรมที่ได้เคยกระทำไว้ จะดีหรือชั่วก็ตามกรรมนั้นย่อม ส่งผลอย่างยุติธรรมตามที่เขาผู้นั้นได้เคยกระทำไว้อย่างแน่นอน รวมถึงการให้อภัยผู้อื่น) และการปราศจากอคติ

หลักศีลธรรม คือ หลักคำสอนสำคัญของศาสนา ได้แก่ โอวาทปาติโมกข์ คือ การไม่ทำ ความชั่วทั้งปวง การบำเพ็ญแต่ความดี การทำจิตให้สะอาดบริสุทธิ์ หลักปรมัตถธรรม พุทธศาสนา สอน "อริยสัจ 4" หรือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ คือ (Digital School Thailand 4.0, 2561)

1. ทุกข์ที่ทำให้เราเข้าใจปัญหาและลักษณะของปัญหา
2. สมุทัยสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์
3. นิโรธความดับแห่งทุกข์
4. มรรควิธีทางอันประเสริฐที่จะนำไปถึงความดับทุกข์

ความจริงเหล่านี้เป็นสัจธรรมอันจริงแท้ของชีวิตและกฎธรรมชาติที่ตั้งอยู่โดยอาศัยเหตุ ปัจจัยปรุงแต่ง ดังนั้นเมื่ออธิบายคำสอนสำคัญ โดยลำดับตามแนวอริยสัจ คือ สภาพแห่งทุกข์ (ทุกข์) ได้แก่ ไตรลักษณ์ (หลักอภิปรัชญาของพุทธศาสนา) ลักษณะสภาพพื้นฐานธรรมชาติที่เป็นสากลอย่าง หนึ่ง จากทั้งหมด 3 ลักษณะ ที่พุทธศาสนาได้สอนให้เข้าใจถึงเหตุลักษณะสากลแห่งสรรพสิ่งที่เป็นไป ภายใต้กฎธรรมตา อันได้แก่ (Digital School Thailand 4.0, 2561)

1. อนิจจัง (ความไม่เที่ยงแท้ มีอันต้องแปรปรวนไป)
2. ทุกขัง (ความทนอยู่อย่างเดิมได้ยาก)
3. อนัตตา (ความไม่มีแก่น สาระ ให้ถือเอาเป็นตัวตน ของเราและของใครๆ ได้ อย่างแท้จริง) และได้ค้นพบว่า นอกจากการ แก่ เจ็บ และตาย เป็นทุกข์ (ซึ่งมีในหลักคำสอนของ ศาสนาอื่น) แล้ว ยังสอนว่า การเกิดก็นับเป็นทุกข์ ในทางพระพุทธศาสนานั้นปฏิเสธการมีอยู่ของ พระเจ้า และเชื่อว่า โลกนี้เกิดขึ้นจาก กฎแห่งธรรมชาติ (นิยาม) 5 ประการ อันมีกฎแห่งสภาวะ (อุตุนิยาม) หรือมีธาตุทั้ง 5 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ และ อากาศ ที่เปลี่ยนสถานะเป็นธาตุต่าง ๆ กลับไป

กลับมา กฎแห่งชีวิต (พีชนิยาม) คือ กฎสมตา กฎวิภูฏตาและกฎชีวิตา ที่ทำให้เกิดชีวิตินทรีย์ (เซลล์) กฎแห่งวิญญาน (จิตนิยาม) การมีนามธาตุต่าง ๆ ที่ประกอบกันตามกระบวนการเป็นจิต ที่เป็นไปตามกฎแห่งเหตุผล (กรรมนิยาม) และ กฎไตรลักษณ์ (ธรรมนิยาม) คือ

1. อนิจจัง (ความไม่แน่นอน) ทำให้สิ่งทั้งปวงย่อมต้องเปลี่ยนแปลงสถานะเดิมอย่างธาตุดิน (ของแข็ง) เปลี่ยนเป็นธาตุน้ำ (ของเหลว) เปลี่ยนเป็นธาตุลม (แก๊ส) และเปลี่ยนเป็นธาตุไฟ (แสง ความร้อน พลังงาน) และเปลี่ยนไปไม่สิ้นสุด แม้จะเปลี่ยนแปลงแต่การเปลี่ยนแปลงก็มีขีดจำกัด ทำให้เกิด กฎแห่งวัฏจักร (วิภูฏตา) สิ่งมีชีวิตเริ่มต้นถึงที่สุดก็กลับมาตั้งต้นใหม่ เพราะกฎแห่งเหตุผลทำให้ลูกมาจากปัจจัยพ่อแม่ของตนเหมือนพ่อแม่ตน ความไม่แน่นอนทำให้สัตว์ พืช อาจไม่เหมือนพ่อแม่ของตนได้นิดหน่อย กฎวิภูฏตาทำให้เกิดสันตติ การสืบต่อที่ปิดบังอนิจจัง

2. ทุกข์ (ความไม่เที่ยงแท้ ทนอยู่ในสภาพเดิมมิได้ตลอดกาล) คือ สิ่งทั้งปวงหยุดนิ่งมิได้เหมือนจะต้องระเบิดอยู่ตลอดเวลา อย่าง ลมต้องพัด เปลือกโลกต้องเคลื่อน ทำให้มีกฎแห่งการปรับสมดุล (สมตา) เช่น เรานอนเฉยๆ ต้องขยับ หรือวิ่งมากๆ ต้องหยุด ความทุกข์ทำให้เกิดการวิวัฒนาการของสัตว์ พืช เช่น พืชที่ปลูกถี่ ๆ ย่อมแย่งกันสูงเพื่อแย่งแสงอาทิตย์ในการอยู่รอด หรือการปรับสมดุลจึงเกิดชีวิต กฎสมตา ทำให้เกิดอิริยาบถที่ปิดบังทุกข์

3. อนัตตา (สิ่งทั้งปวงไม่มีตัวตนอย่างแท้จริง ดูเหมือนมีตัวตนเพราะอาศัยปัจจัยต่างๆ ประกอบกันขึ้น สิ่งทั้งปวงย่อมเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการผสมผสาน ทำให้เกิดความหลากหลายยิ่งขึ้น อย่างร่างกายของเราย่อมเกิดจากความเกี่ยวข้องกันเล็กๆ น้อย และเพิ่มขึ้นซับซ้อนขึ้น เมื่อสิ่งต่างๆ มีผลกระทบต่อกันในด้านต่างๆ ทำให้เกิดกฎแห่งหน้าที่ (ชีวิตา) เช่น ดับย้อมทำหน้าที่ของดับ ไม่อาจทำหน้าที่เป็นกล้ำเนื้อหัวใจ และถ้าธาตุทั้งสี่ไม่มีกฎแห่งหน้าที่ อันเป็นเหตุให้ธาตุประกอบกันเป็นร่างกาย ร่างกายของเราย่อมแตกสลายไปราวกับอากาศธาตุ กฎชีวิตาทำให้เกิดขณะ รูปร่าง หรือการเป็นก่อน ๆ ที่ปิดบังอนัตตา

เมื่อยกกฎทั้ง 3 แล้ว จะเหลือเพียง ทุกข์เท่านั้นที่เกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นที่ดับไป พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งอิสระเสรีภาพ ด้วยการสร้าง "ปัญญา" ในการอยู่กับความทุกข์อย่างรู้เท่าทัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อันสูงสุด คือ นิพพาน คือ การไม่มีความทุกข์ อย่างที่สุด หรือการอยู่ในโลกอย่างไม่มีทุกข์ คือกล่าวได้ว่า ทุกข์ทั้งปวงล้วนเกิดจากการยึดถือ ต่อเมื่อ "หมดการยึดถือ" จึงไม่มีอะไรจะให้ทุกข์ (แก้ที่ต้นเหตุของทุกข์ทั้งหมด)

1.1.3 แนวคิดด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Humanity-Based Learning: HBL) เป็นการเรียนรู้ที่ช่วยเติมเต็มให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Completed man) มากยิ่งขึ้น เพราะเหตุที่มนุษย์เป็นทรัพยากรของโลกที่มีคุณค่ายิ่ง ดังนั้น จึงจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม (holistic/whole-istic) ทั้งสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และทักษะเชิงสังคมให้สามารถดำรงตนได้

อย่างมีความสุข และสภาพ ภายใต้อสังคัมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง จากที่สังคัมโลกให้ความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ (Human Development) มาเป็นระยะเวลานานพอสมควร แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อถกเถียงกันอย่างมากว่า จะมีวิธีวิทยาใดที่จะทำให้นักเรียนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เมื่อพวกเขาสำเร็จออกจากสถาบันไปแล้วนั้น เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นคนดีของสังคัมได้ สังคัมจึงพยายามเสาะหาการเข้าถึงการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และพยายามหาปัจจัยเกื้อหนุนที่จะเป็นเส้นเชื่อมโยงให้การศึกษาระดับผลสำเร็จมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยเหตุนี้จึงต้องพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำให้เกิดการเรียนรู้แบบความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนี้ (ธงชัย สมบูรณ์, 2559)

1. ปัจจัยทางการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี (Technologies Change) มนุษย์มีการเสพวัตถุนิยม บริโภค นิยม และเงินตรานิยม มากขึ้นทำให้ความเป็น”มนุษย์” ถดถอยลงไป
2. ปัจจัยด้านสภาพการณ์ความเป็นโลกาภิวัตน์อารยะ (Globality) จากสภาพที่เป็นจริงของสังคัมโลก ความแก่งแย่งในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการครอบครองแบบมองไม่เห็น (invisible engagement) รวมความทั้งความโหดร้ายทารุณในเพื่อนมนุษย์ชาติด้วยกัน
3. ปัจจัยด้านศาสตร์การสอนและการเรียนรู้ (Science of Teaching and Learning) โดยเฉพาะการจัดการเรียนสู่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการผนวกรวม และผสมกลมกลืน (integration) หลาย ๆ ศาสตร์เพื่อให้เป็นข้อความรู้ที่นักเรียนสามารถนำไปปรับเปลี่ยน ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพที่ตนเองใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการจัดการศึกษาแบบการเรียนรู้อิงเนื้อหาเป็นหลัก (content-based) ในสถานศึกษาหลาย ๆ แห่ง ดังนั้น จึงต้องเปลี่ยนเป็นการเรียนการสอนไปสู่การเน้นความคิดรวบยอดเป็นหลัก (conceptual based)
4. ปัจจัยด้านความสนใจในความเป็นมนุษย์ที่มีมากกว่าเดิม (Human Being interest) ด้วยทุกประเทศตระหนักถึง ทิศทางด้านสติปัญญา สันติภาพการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จึงต้องทำให้เกิดฐานคติเรื่องนี้ขึ้น

จากแนวคิดที่พัฒนามาจากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) แนวคิดหลักคำสอนทางพุทธศาสนา และแนวคิดด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยจิตตปัญญาศึกษานั้นเป็นแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักความดี ความงาม ความเข้าใจ ธรรมชาติความมีสติ ความรอบคอบ รู้จักใคร่ครวญ เพื่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา ส่วนแนวคิดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวคิดที่มุ่งสอนให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้ผ่องใสบริสุทธิ์ โดยการรักษาศีล การทำสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญา หรือหลักไตรสิกขา สำหรับแนวคิดด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาวะของบุคคลที่มีความเข้าใจในตนเอง มีสติปัญญาในการใคร่ครวญสรรพสิ่งทั้งหลาย และมีความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต การมีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อการดำเนินชีวิตในสังคัมอย่างมีความสุข ซึ่ง เอ็มอัชฌา วัฒนบุรานนท์

(2556) ได้พัฒนามาเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model) ขึ้นมา เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น มีความรักความเมตตาต่อบุคคล และสรรพสิ่งรอบข้าง เรียนรู้ที่จะยอมรับความจริงในชีวิต ธรรมชาติของชีวิต และความจริงที่พึงปฏิบัติ ตลอดจนเรียนรู้ในเนื้อหาสาระของศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาทั้งด้านจิตใจและปัญญา รวมทั้งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่หมายถึงการเสริมสร้างความคิด ความจริง และความรู้ในบุคคล

1.2 แนวคิดของการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)

การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (Love Model) เป็นรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการเรียนรู้ (Learning) การเปิดเผยความในใจ (Openness) การให้เป็นคุณค่า (Value) และการให้เห็นคุณงามความดี (Excellence) ซึ่งจะช่วยสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้กับนักเรียนในด้านความดี ความจริง และความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งนี้ความดีหมายถึง การรักษาศีล การมีความรัก ความเมตตา ส่วนความจริง คือ ความจริงของชีวิต ธรรมชาติชีวิต ความจริงที่พึงปฏิบัติได้ การยอมรับความจริง การรู้จักตนเองและผู้อื่น สำหรับความรู้นั้นเป็นความรู้เพื่อให้เกิดปัญญาในเนื้อหาสาระของศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ (เอมอชมา วัฒนบูรานนท์, 2563)

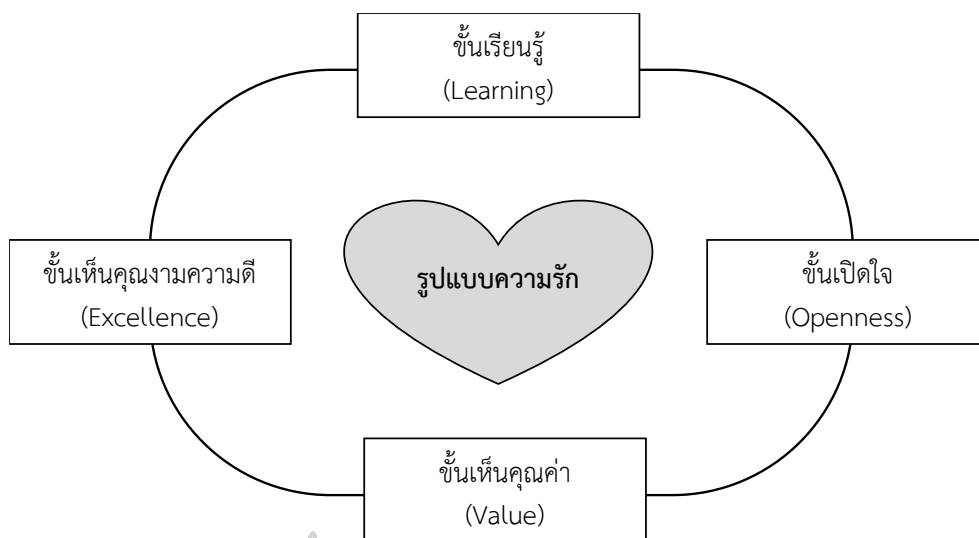
การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบโมเดลเลิฟ (LOVE Model) มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นเรียนรู้ (Learning: L) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมกัน เรียนรู้ที่จะรักตนเองและผู้อื่น รวมทั้งเรียนรู้ในเนื้อหาสาระการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ขั้นเปิดใจ (Openness: O) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น และยอมรับความจริงของชีวิต (การเกิด แก่ เจ็บ ตาย)

ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่า (Value: V) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเองและของผู้อื่น คุณค่าของชีวิต คุณค่าของความรู้ และคุณค่าของการมีสุขภาพดี

ขั้นที่ 4 ขั้นเห็นคุณงามความดี (Excellence: E) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเห็นคุณงามความดี ความจริง ความรู้ และความสุข

ภาพที่ 2 แผนภาพแนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)
ที่มา : เอ็มอัชมา วัฒนบุรานนท์ (2556)

ในแต่ละขั้นตอนนั้น มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 16 กิจกรรม

1.3 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบ LOVE Model มีหลากหลาย โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 16 กิจกรรม ดังนี้ (เอ็มอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2557, 2558)

1.3.1 กิจกรรมการตั้งคำถาม (Question)

กิจกรรมการตั้งคำถาม (Question) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนรู้จักคิดเพื่อนำไปสู่การตั้งคำถาม สามารถกระทำได้ทั้งการเขียน การพูด ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการคิด การตีความ การถ่ายทอด การคิด ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ขยายความเข้าใจให้กระจ่าง (เอ็มอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2557) เทคนิคการใช้คำถาม (Questioning Techniques) หมายถึง กลวิธีการถามคำถามและตอบคำถามที่เป็นเครื่องมือสำหรับกระตุ้นให้นักเรียนตอบคำถามโดยใช้กระบวนการคิดค้นคว้าด้วยตนเอง โดยการตั้งคำถาม และตอบคำถามกับนักเรียน อาจใช้กับนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อยหรือทั้งชั้น เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ กระบวนการคิดค้นคว้าหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาและสรุปแนวคิดได้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาความคิดในระดับสูงและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยเฉพาะในบริบทของการจัดการเรียนการสอน (กิติชัย สุธาสิโนบล, 2541)

การตั้งคำถามที่มีประสิทธิภาพสามารถสอดแทรกเข้าไปได้ในทุกกิจกรรมการเรียนการสอน ดังคำกล่าวที่ว่า "ครูที่ไม่ถามก็เหมือนไม่ได้สอน (The teacher who never question

never teaches)" เบนจามิน บลูม (Benjamin S. Bloom) เป็นนักการศึกษาชาวอเมริกันที่มีความสำคัญกับการแบ่งระดับขอคำถามในการเรียนรู้ของนักเรียน โดยได้นำระบบการคิดทางการเรียนรู้ Bloom's Taxonomy มาจำแนกการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) เริ่มจากความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า ด้านจิตพิสัย (affective domain) จำแนกเป็นการรับรู้ การตอบสนอง การสร้างค่านิยม การจัดระบบ และการสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม และ ด้านทักษะพิสัย (psychomotor domain) จำแนกเป็นทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกาย ทักษะการเคลื่อนไหววิยะสองส่วนหรือมากกว่าพร้อม ๆ กัน ทักษะการสื่อสารโดยใช้ท่าทาง และทักษะการแสดงพฤติกรรมทางการพูดซึ่งในแต่ละด้านจะมีการจำแนกระดับความสามารถของนักเรียนจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด (กิตติชัย สุทธาสีโนบล, 2541)

การถามคำถาม ในระดับต่าง ๆ โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ช่วยให้ครูทราบพื้นฐานความสามารถของนักเรียน และช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเห็น และเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยทบทวนบทเรียน รวมทั้งช่วยในการประเมินผลว่าการสอน ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดค้นด้วยตัวของนักเรียนเอง ให้นักเรียนมีเหตุมีผลช่วยพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะเห็นได้ว่าเทคนิคการตั้งคำถาม ที่ดีนั้นเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างมากสำหรับครูที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำถามมีการแบ่งหลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในการแบ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการใช้คำถาม ขั้นตอนของการสอนลักษณะของคำตอบ นักการศึกษาได้จำแนกประเภทของคำถามไว้แตกต่างกัน ดังนี้ (กิตติชัย สุทธาสีโนบล, 2541)

1. คำถามทั่ว ๆ ไปที่ไม่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา (managerial questions) เป็นคำถามเพื่อการดำเนินการสอนหรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดำเนินไปในทิศทางที่ต้องการนอกจากนี้ยังใช้กระตุ้นความสนใจของนักเรียน

2. คำถามเน้นความ (rhetorical questions) ใช้เพื่อเน้นเรื่องที่จะพูดเป็นวิธีการหนึ่งของการอธิบายข้อเท็จจริง ซึ่งอาจช่วยเน้นหรือเร้าความสนใจของนักเรียนได้มากขึ้น จุดมุ่งหมายของคำถามประเภทนี้ ไม่ใช่อยู่ที่คำตอบว่า "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" แต่เป็นการบอกข้อเท็จจริงและเพื่อเร้าความสนใจของนักเรียนมายังเรื่องนั้น ๆ ด้วย

3. คำถามที่มีคำตอบแน่นอน (closed questions) เป็นคำถามที่มีคำตอบจำกัดและแน่นอน ไม่ว่าจะถามคำถามนี้กับนักเรียนคนใดก็หวังจะได้รับคำตอบแบบเดียวกัน คำถามประเภทนี้ไม่เกี่ยวกับความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่นักเรียนได้เคยเรียนมาแล้ว

4. คำถามที่มีคำตอบได้หลายอย่าง หรือ คำถามแบบกว้าง (open-ended questions) เป็น คำถามที่มีคำตอบที่เป็นไปได้มากกว่าหนึ่งหรือสองคำตอบ นักเรียนจะต้องใช้ความรู้ที่เรียน

มาแล้วมาประมวลกันเข้าเพื่อตอบคำถาม คำถามประเภทนี้ได้แก่ คำถามที่ถามให้นักเรียนลงความเห็น จากข้อมูล ตั้งสมมติฐาน ออกแบบการทดลอง พยากรณ์ รวมถึงการถามเกี่ยวกับการประเมิน ความรู้สึก

การใช้เทคนิคการตั้งคำถามประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนสำคัญ ดังต่อไปนี้ (กิติชัย สุธาสิโนบล, 2541)

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผนการใช้คำถาม ครูควรจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะใช้คำถามเพื่อวัตถุประสงค์ใด รูปแบบใดที่จะสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของบทเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นเตรียมคำถาม ครูควรเตรียมคำถามที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสร้างคำถามอย่างมีหลักเกณฑ์ อย่างเป็นระบบกระบวนการที่ต่อเนื่อง

ขั้นที่ 3 ขั้นการใช้คำถาม ครูสามารถใช้คำถามในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และอาจจะสร้างคำถามใหม่ ที่นอกเหนือจากคำถามที่เตรียมไว้ก็ได้ ทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับ เนื้อหาสาระและสถานการณ์นั้น ๆ

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประเมินผล ครูอาจจะใช้คำถามเพื่อการสรุปบทเรียนหรือประเมินผล นักเรียนร่วมกัน โดยใช้คำถามในการประเมินผลที่หลากหลาย

1.3.2 กิจกรรมการทำสมาธิ (Meditation)

กิจกรรมการทำสมาธิ (Meditation) เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนมีความตั้งใจมั่น ตั้งสติ ให้มีความพร้อมในการฟัง อ่าน เขียน เรียน หรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้ ทำให้จิตสงบ สามารถทำงานหรือร่วมกิจกรรมได้ดี อีกทั้งช่วยลดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในขณะเรียน (เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2557)

1.3.3 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing)

กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้สึกซึ่งกันและกันในประเด็นที่กำหนดให้ภายในกลุ่มย่อย หรือกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียน ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น ซึ่งอาจส่งผลต่อการเห็นคุณค่า การยอมรับ และการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น (เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2557)

1.3.4 กิจกรรมการอภิปราย (Discussion)

การอภิปราย (Discussion) เป็นกิจกรรมให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล หรือข้อมูลที่เชื่อถือได้มาประกอบความคิดเห็น ซึ่งแตกต่างจากการแสดงความคิดเห็นทั่วไปที่อาจเป็น ความรู้สึกส่วนบุคคล ไม่ต้องมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในมุมมองที่ต่างกัน บนพื้นฐานของความมีเหตุผลและได้ข้อสรุปในเรื่องนั้น ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีเหตุมีผล ฝึกทักษะการคิด และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น (เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2557)

วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion Method) เป็นการสอนโดยที่นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาย่างใดอย่างหนึ่ง การอภิปรายกระทำระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนด้วยกัน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน วิธีการสอนแบบอภิปรายจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น พุดเป็น และสร้างความเป็นประชาธิปไตย โดยมีความมุ่งหมายดังนี้ (ทิตนา แชมมณี, 2545)

1. เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย
2. เพื่อฝึกทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
3. เพื่อฝึกทักษะในการพุดและการแสดงความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบอภิปราย

1. ชี้นำเข้าสู่หัวข้อการอภิปรายเป็นขั้นการกระตุ้นหรือเร้าความสนใจของนักเรียนให้มีความสนใจร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น
2. ชี้นำอภิปราย ให้แบ่งนักเรียนเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้อภิปรายซึ่งอยู่หน้าชั้นเรียนกับฝ่ายผู้ฟัง ฝ่ายผู้อภิปรายประกอบด้วยประธาน 1 คนทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้เสนอปัญหา สรุปประเด็นสำคัญ และนำการอภิปรายไม่ให้ออกนอกทาง ตัดบทสมาชิกที่ถกเถียงกัน การนำเข้าสู่หัวข้อการอภิปราย ประธานต้องแนะนำหัวข้อที่จะอภิปรายจากนั้นแนะนำสมาชิกผู้ร่วมอภิปรายแต่ละคน (ทิตนา แชมมณี, 2545)

ประโยชน์ของวิธีสอนแบบอภิปราย

1. นักเรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
2. พัฒนาสติปัญญาของนักเรียนด้านการคิดหาเหตุผล
3. ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียนเพื่อนำมาใช้ในการอภิปราย
4. นักเรียนสามารถนำวิธีการอภิปรายไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

1.3.5 กิจกรรมการระบายความรู้สึก (Feeling Ventilation)

การระบายความรู้สึก (Feeling Ventilation) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนระบายความรู้สึกในใจหรือความรู้สึกของตนเอง เพื่อให้นักเรียนได้ใคร่ครวญจากภายใน รับรู้ความรู้สึกของตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง ผ่านการเขียนบรรยาย การพุดคุยกับสิ่งแวดล้อม หรือวัตถุใกล้ตัว เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ ท้องฟ้า อากาศ กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย รู้สึกโล่ง สบายใจ ช่วยลดพฤติกรรมความเครียดและความรุนแรง (เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2557)

อารมณ์ (Emotion) หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดจากกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าที่เป็นรูปภาพผ่านการรับรู้ทางสายตา เกิดการแปลผล ตีความภาพที่เห็นตามประสบการณ์แล้วมีการตอบสนองทางพฤติกรรมหรือแสดงออกมาทางสีหน้า น้ำเสียง หรือท่าทาง การวัดอารมณ์แบ่งอารมณ์ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (กัญญ์รินทร์ สีภาศรี และคณะ, 2560)

1. ด้านความประทับใจ (Valence) หมายถึง ความรู้สึกยินดีของบุคคลที่มีต่อรูปภาพผ่านการรับรู้ทางสายตา และแปลผลหรือตีความภาพที่เห็นตามประสบการณ์เป็นความพึงพอใจที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล จำแนกเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย

1.1 ลักษณะไม่ประทับใจ (Unpleasant) เป็นลักษณะอารมณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกเชิงลบหรือไม่พึงพอใจ เช่น ไม่เป็นที่พอใจ ไม่สนุก ไม่สบายใจ รู้สึกแยะ ไม่ชอบ สะเทือนใจ รังเกียจ ขยะแขยง

1.2 ลักษณะเฉย ๆ (Neutral) เป็นลักษณะอารมณ์นิ่ง ไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาต่อรูปภาพที่พบเห็น

1.3 ลักษณะประทับใจมาก (Pleasant) เป็นลักษณะอารมณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกเชิงบวกหรือพึงพอใจ เช่น ประทับใจ มีความสุข น่าพอใจ ถูกใจ ชอบ สบายใจ รื่นรมย์สนุก

2. ด้านการตื่นตัว (Arousal) หมายถึง การถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าที่เป็นรูปภาพผ่านการรับรู้ทางสายตา และแปลผลหรือตีความภาพที่เห็นตามประสบการณ์ทำให้เกิดการตอบสนองทางอารมณ์จำแนกเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย

2.1 ลักษณะสงบ (Calm) เป็นลักษณะอารมณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกสงบ เช่น ผ่อนคลาย เยียบสงบ คลายกังวล สบายใจ สุขุม เบาใจ

2.2 ลักษณะเฉย ๆ (Neutral) เป็นลักษณะอารมณ์นิ่ง ไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาต่อรูปภาพที่พบเห็น

2.3 ลักษณะตื่นเต้น (Excited) เป็นลักษณะอารมณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้น เช่น น่าเร้าใจ ระทึกใจ สนุกสนาน น่าตื่นตาตื่นใจ คึกคัก

3. ด้านการมีอิทธิพล (Dominance) หมายถึง ลักษณะอารมณ์ของแต่ละบุคคลที่มีต่อรูปภาพ ผ่านการรับรู้ทางสายตา และแปลผลหรือตีความภาพที่เห็นตามประสบการณ์แล้วตอบสนองออกมาจำแนกเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย

3.1 ลักษณะการมีอิทธิพลที่ด้อยกว่า หรือ กลัว (Uncontrolled) เป็นลักษณะอารมณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกกลัว ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ เช่น เสียขวัญ หวั่นกลัว ไม่กล้า ตกใจหวาด ขยาด ตื่นตระหนก หวาดหวั่น หวั่นเกรง

3.2 ลักษณะเฉย ๆ (Neutral) เป็นลักษณะอารมณ์นิ่ง ไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาต่อรูปภาพที่พบเห็น

3.3 ลักษณะการมีอิทธิพลที่เหนือกว่า ไม่กลัว (Control) ลักษณะอารมณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกกล้า ไม่กลัว สามารถควบคุมอารมณ์ได้ เช่น ควบคุม จัดการ อาจหาญ สั่งการ กล้าเข้าใกล้ กล้าสัมผัส

การแสดงออกของอารมณ์มีความสำคัญ เพราะช่วยให้เราเข้าใจว่าบุคคลนั้นเป็นคนเช่นไรหรือเป็นตัวกำหนดเอกลักษณ์ (Identity) เช่น ร้องไห้บ่อยแสดงว่าเป็นคนอ่อนแอ หรือหัวเราะบ่อยแสดงว่าเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี (Labott, Martin, Eason, and Berkey, 1991) เมื่อบุคคลกระทำและแสดงออกของอารมณ์เกี่ยว การกระทำดังกล่าวคนอื่นจะตัดสินว่าเขาเป็นคนอย่างไร เช่น บุคคลกระทำ ไม่ดีและไม่แสดงความเสียใจ คนอื่นจะ เห็นว่าเขาเป็นคนไม่ดีอย่างแน่นอน บุคคลสามารถใช้ข้อมูล จากการแสดงออกของอารมณ์เป็นตัวทำนายพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Robinson, Smith-Lovin, and Tsoudis, 1994) การแสดงออกของอารมณ์สุขจะมีผลต่อพฤติกรรมความร่วมมือ (Stouten and De Cremer, 2010) การแสดงออกของอารมณ์โกรธในที่ทำงานมีผลต่อการเพิ่มความผูกพัน (O'Neill, 2009) แต่มีการถกเถียงการแสดงออกของอารมณ์ด้วยความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม (Levenson, 1994) และอำนาจของบุคคลมีผลต่อการแสดงออกของอารมณ์ เช่น บุคคลที่มีอำนาจสูงแสดงอารมณ์ทางบวกได้มากกว่าบุคคลที่มีอำนาจต่ำ แต่แสดงอารมณ์โกรธ ได้น้อยกว่าบุคคลที่มีอำนาจต่ำ (Berdahl and Martorana, 2006)

1.3.6 กิจกรรมการเล่าประสบการณ์ (Experience Sharing)

กิจกรรมการเล่าประสบการณ์ (Experience Sharing) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองหรือประสบการณ์ของผู้อื่นให้เพื่อนในกลุ่มหรือเพื่อในชั้นเรียนได้รับฟังช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งเรื่องดีและไม่ดีจากผู้อื่นมาเป็นบทเรียนเป็นเครื่องเตือนใจ ได้รู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ได้รับข้อคิด เกิดการคิดใคร่ครวญให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง และนำมาปรับใช้กับตนเองหรือนำผู้อื่น (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

1.3.7 กิจกรรมการแสดงความคิดเห็น (Comment)

กิจกรรมการแสดงความคิดเห็น (Comment) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองตามหัวข้อ หรือประเด็นที่กำหนดให้ผ่านการเขียนใบงาน การทำแบบประเมิน การเขียนบรรยาย และการพูด ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดและการแสดงออก ฝึกการเรียนรู้และการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

1.3.8 กิจกรรมการแสดงความรู้สึก (Felling Expressions)

กิจกรรมการแสดงความรู้สึก (Felling Expressions) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกของตนเองเกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นที่กำหนด ผ่านการเขียน การบรรยาย การพูด การเล่าช่วยให้นักเรียนได้รู้จักใคร่ครวญและเข้าใจตนเอง ได้ฝึกการแสดงออก (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

1.3.9 กิจกรรมการจัดสุนทรียสนทนา (Dialogue)

กิจกรรมการจัดสุนทรียสนทนา (Dialogue) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้พูดแสดงความรู้สึก หรือความคิดเห็นในหัวข้อหรือประเด็นที่กำหนดให้ภายในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มจะต้องรับฟัง

อย่างใคร่ครวญ มีมารยาท ไม่พูดแทรก ไม่พูดนอกประเด็น เปิดใจที่จะรับฟังผู้อื่น เป็นกัลป์ยามมิตร เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางความคิด กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนฝึกการเป็นผู้ฟังที่ดี ให้เกียรติ และเคารพซึ่งกันและกัน พัฒนาระบวนการคิด เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

1.3.10 กิจกรรมการให้น้ำหนักคะแนน (Weighted Score)

กิจกรรมการให้น้ำหนักคะแนน (Weighted Score) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนให้ค่าหรือให้น้ำหนักความรู้สึกเป็นระดับคะแนน ตามช่วงที่กำหนดให้เลือกในประเด็นหรือหัวข้อต่าง ๆ ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งค่าคะแนนที่นักเรียนได้ให้น้ำหนักนี้ อาจจะถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ถูกต้องก็ได้ ดังนั้น ครูจึงต้องมีการอภิปรายร่วมกันหรือชี้แนะในแนวทางที่เหมาะสมด้วย กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึก และความคิดเห็นตามความเชื่อของตนเอง และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

1.3.11 กิจกรรมการเขียนบันทึก (Journal Writing)

กิจกรรมการเขียนบันทึก (Journal Writing) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนเขียนบันทึกความรู้สึกของตนเองเกี่ยวกับหัวข้อที่กำหนดให้ เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจตนเอง รู้จักตนเอง เห็นคุณค่าของชีวิตและมีอิสระในการเขียนความรู้สึกของตนเองต่อประเด็นหรือหัวข้อที่กำหนดให้ (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

การเขียนบันทึก (Journal Writing) คือ การเขียนรายงานตนเองที่มีลักษณะการเขียนแบบพรรณนา (Descriptive) มีความยาวและลักษณะการเขียนมากกว่า Logs (พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์ เวช และคณะ, 2546) การเขียนบันทึกเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนการสอน ในด้านของนักเรียน การเขียนบันทึกเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดการสะท้อนคิด (Reflective Thinking) และ ตระหนักถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตนเอง การเขียนบันทึกเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง ส่วนในด้านของครู การเขียนบันทึก ช่วยให้ครูสามารถประเมินผลตนเองทั้งในด้านของเนื้อหาและวิธีการสอนได้อย่างรวดเร็ว ทำให้นักครูเข้าใจ นักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนของตน (พูนพัฒน์ พูนน้อย, 2551) นักเรียนจะทำการเขียนบันทึกหลังจากที่เรียนในแต่ละครั้ง ดังนั้น จึงถือว่าการเขียนบันทึกเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่นักเรียนต้องทำเป็นประจำ (พร้อมพรรณ อุดมสิน, 2544)

ลักษณะของการเขียนบันทึก (ดวงหทัย กาศวิบูลย์, 2552; พูนพัฒน์ พูนน้อย, 2551)

1. เป็นการเขียนอย่างอิสระ เพื่อให้ให้นักเรียนถ่ายทอดความคิดเห็นหรือความรู้สึกของตนเองที่มีต่อการเรียนการสอน ดังนั้น จึงไม่ควรกำหนดหัวข้อของการเขียนที่ชัดเจน หรือมีความคาดหวังใด ๆ ต่อการเขียนดังกล่าว

2. เป็นการเขียนที่ครูให้ความสำคัญกับประเด็นที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารมากกว่า การให้คะแนน การเขียน การใช้คำหรือรูปแบบการเขียนที่ถูกต้อง

3. เมื่อครูประเมินการเขียนของนักเรียนควรเป็นไปในลักษณะของการกระตุ้นหรือให้กำลังใจแก่นักเรียน เช่น การชมเชยแนวความคิดที่ดี ไม่ควรติแบบตรงไปตรงมาหรือทำให้นักเรียนรู้สึกผิด ท้อแท้

ประโยชน์ของการเขียนบันทึก (พูนพัฒน์ พูนน้อย, 2551; ศิราณี เกียรติกรแก้ว, 2552)

1. ในด้านของนักเรียน

1.1 ทำให้นักเรียนเกิดการสะท้อนคิด (Reflective Thinking) สามารถประเมินสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ อย่างรอบคอบโดยใช้ภาษาของตนเอง

1.2 ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการรู้จักตนเองมากขึ้นโดยการมีส่วนร่วมในการอธิบายแนวความคิด ความเข้าใจสถานการณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น

1.3 ปรับปรุงให้นักเรียนมีทักษะในการเรียนรู้และการแก้ปัญหามากขึ้น

1.4 เหมาะสำหรับนักเรียนที่ไม่ค่อยชอบพูด เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น หรือความรู้สึก

2. ในด้านของครู

2.1 ทำให้ครูสามารถประเมินผลการเรียนการสอนทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการสอนของตนเองได้อย่างรวดเร็ว

2.2 ทำให้ครูตระหนักถึงสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ว่ามีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด

2.3 ทำให้ครูทราบปัญหาของนักเรียนแต่ละคนอย่างชัดเจน สามารถหาวิธีแก้ไขปัญหามาได้ทันทั่วถึง

3. ในด้านการสื่อสารระหว่างนักเรียนและครู

3.1 เพิ่มช่องทางการสื่อสารระหว่างนักเรียนและครู

3.2 ลดช่องว่างระหว่างนักเรียนและครู ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

3.3 เป็นการพัฒนาการสอนแบบตัวต่อตัว จากการที่ครูเข้าใจนักเรียนเข้าใจถึงปัญหา โดยการอ่านบันทึกและการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังนักเรียนแต่ละคน

1.3.12 กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่ครูกำหนด กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิด เกิดการระดมความคิด ตระหนักถึงบทบาทที่ได้รับ ตระหนักถึงปัญหา รู้จักวิเคราะห์หาทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา กิจกรรมนี้ยังทำให้เห็นภาพสถานการณ์ได้ชัดเจนขึ้น ตลอดจนเห็นคุณค่าของชีวิต และเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

วิธีสอนแบบแสดงบทบาทเป็นวิธีสอนที่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ หรือการเทียบเคียงสถานการณ์ที่เป็นจริงมาเป็นเครื่องมือในการสอน โดยที่ครูสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทขึ้นมาให้นักเรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น การแสดงบทบาทอาจกระทำได้ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดง วิธีการนี้จะสร้างความเข้าใจและความรู้สึกให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ดี ความมุ่งหมายของวิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ มีดังนี้

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม
2. เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงออกซึ่งความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม
3. เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหา

ขั้นตอนของวิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ ประกอบด้วย

1. เลือกปัญหาที่นักเรียนทำความเข้าใจยาก จำยากสับสน หรือกล่าวตามสภาพจริงไม่ได้มาเป็นเรื่องที่จะแสดงบทบาท

2. ให้นักเรียนร่วมกันกำหนดตัวบุคคลให้เหมาะสมกับบทบาทนั้น ๆ เท่าที่ลักษณะของบุคคลจะเอื้ออำนวยให้กับสภาพความเป็นจริง

ประโยชน์ของวิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ ได้แก่

1. นักเรียนได้เรียนพร้อมกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน
2. สามารถเข้าใจเรื่องราวได้ง่าย และจดจำได้ดี
3. ช่วยพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม
4. ส่งเสริมการสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงาน

1.3.13 กิจกรรมการแผ่เมตตา (Compassion)

กิจกรรมการแผ่เมตตา (Compassion) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ตั้งสติสัมปชัญญะ สำนวณกาย วาจา ใจ แผ่เมตตาให้ตนเองและผู้อื่น กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนมีจิตสงบ มีความรัก ความเมตตาต่อผู้อื่น และสิ่งมีชีวิต ตลอดจนฝึกการแบ่งปันความสุขให้กับสรรพสิ่งในโลก (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

1.3.14 กิจกรรมการสวดมนต์ (Praying)

กิจกรรมการสวดมนต์ (Praying) เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนได้ตั้งสติสัมปชัญญะ สรรวมกาย วาจา ใจ ฝึกสวดมนต์ สร้างสมาธิ กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนได้จิตสงบนิ่ง มีสติ สมาธิ พร้อมทั้งจะเรียนรู้เนื้อหาในชั้นเรียน ช่วยลดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในขณะที่เรียนด้วย (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

1.3.15 กิจกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Helping Each Other)

กิจกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Helping Each Other) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีความเอื้ออาทร แบ่งปัน ช่วยเหลือกันในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยกำหนดสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนมีความรักความเมตตา เสียสละ เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน รู้จักการให้ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เห็นคุณค่าของตนเอง และผู้อื่น และมีความรู้สึกภูมิใจในตนเอง (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

1.3.16 กิจกรรมการแสดงความรัก (Love Expressions)

กิจกรรมการแสดงความรัก (Love Expressions) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความรัก ความหวังดี ผ่านการกระทำ การพูด การเขียน โดยอาจเขียนเป็นคำขวัญ จดหมาย หรือ ออกแบบโปสการ์ดเพื่อเขียนข้อความ ส่งมอบให้กับผู้อื่นที่ต้องการแสดงความรัก กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนมีความรักความเมตตา เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มองโลกในแง่ดี ส่งมอบความปรารถนาดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข (เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2557)

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมดังต่อไปนี้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่สร้างและพัฒนาขึ้นจากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) แนวคิดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และแนวคิดด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมุ่งเน้นการสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้กับนักเรียนในด้านความดี ความจริง ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ และความสุข มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ กลุ่มนักเรียน และระยะเวลา ซึ่งกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถแบ่งตามขั้นตอนได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชั้นเรียนรู้ (Learning: L) ได้แก่

1. การตั้งคำถาม (Question)
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing)
3. การอภิปราย (Discussion)

ขั้นที่ 2 ชั้นเปิดใจ (Openness: O) ได้แก่

1. การเล่าประสบการณ์ (Experience Sharing)
2. การแสดงความคิดเห็น (Comment)
3. การจัดสุนทรียสนทนา (Dialogue)

ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่า (Value: V) ได้แก่

1. การเขียนบันทึก (Journal Writing)
2. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)
3. กิจกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Helping Each Other)

ขั้นที่ 4 ขั้นเห็นคุณงามความดี (Excellence: E)

1. การแสดงความรู้สึก (Feeling Expressions)
2. การแสดงความรัก (Love Expressions)

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Mode) นอกจากจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ยังช่วยเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทำให้นักเรียนรู้จักคิดใคร่ครวญ พัฒนาจิตใจและปัญญา (ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา) รู้จักทำความดี รักษาศีล การทำสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญา (ตามแนวคิดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา) ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลมีความเข้าใจเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น เข้าใจธรรมชาติของชีวิต มีสติปัญญาในการใคร่ครวญสรรพสิ่งทั้งหลาย โดยทำความดี รู้จักความจริงของชีวิต และมีความรู้ปฏิบัติในการทำ ความดีและยอมรับความจริงของชีวิต (ตามแนวคิดด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์) เพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น สามารถปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ นักเรียน สถานที่ และเวลา เช่น การตอบคำถาม การอภิปราย การแสดงความรู้สึก กิจกรรมจิตอาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สามารถช่วยพัฒนา ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบให้นักเรียนได้เข้าใจถึงหน้าที่และกระทำการด้วยความรับผิดชอบ ในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคม และเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการเมืองการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับของการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)

ประโยชน์ที่ได้รับของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model) ได้แก่ (แฮมอัชมา วัฒนบูรานนท์, 2558)

1. ตัวรูปแบบ หรือ Model สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ เช่น สุขศึกษา วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา เป็นต้น
2. ครูได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มขึ้น เพื่อนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม นอกจากนี้ยังสามารถนำกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก เช่น การนั่งสมาธิ การสวดมนต์ การแผ่เมตตา การเขียนบันทึกประจำวัน ฯลฯ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย
3. นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในด้านความดีความจริง และความรู้อันหลากหลายวิชาต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้จักตนเองและผู้อื่น การมีความรักความเมตตาต่อ

ตนเองและผู้อื่น การประพฤติดี (รักษาศีล) การรู้จักและยอมรับความจริงของชีวิต การเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา การฝึกจิตทำให้เกิดปัญญา การฝึกความมีสติและควบคุมอารมณ์ด้วยการทำสมาธิ การเกิดปัญญาจากการมีสติ และการรู้จักรับ-ผิด-ชอบ-ชั่ว-ดี การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การเห็นคุณค่าของชีวิต ตลอดจนการเห็นคุณงามความดีทั้งของตนเองและผู้อื่น

4. สถานศึกษา ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเน้นให้นักเรียนตระหนักรู้ในตนเอง มีสติและ ปัญญาในการไตร่ตรอง รู้จักคิด มีคุณธรรมเพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีชีวิตที่มีความสุข (เอมอชมา วัฒนาบุรานนท์, 2556)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบมีพื้นฐานแนวคิดมาจากเรื่องพลเมือง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เป็นการทำให้เห็นว่าพลเมืองจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ โดยจะต้องมีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อชุมชน สังคม ซึ่งมีความหมาย และคุณลักษณะ ดังนี้

2.1 ความหมายของพลเมือง

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของพลเมือง ไว้ดังนี้

คำว่า “พลเมือง” มาจากภาษาลาตินว่า Cives (พลเมือง) เคยใช้ในยุคโบราณ ซึ่งเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยในกรีกและโรมัน ต่อมาในยุคสมัยกลางไม่ได้นำมาใช้ แต่อย่างไรก็ตาม คำว่าพลเมือง ก็มีการนำกลับมาใช้อีกครั้งในช่วงของการปฏิวัติในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศสในปลายศตวรรษที่ 18 (ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชดี แสงมหะหมัด, 2554)

คำว่า “พลเมือง” อาจเป็นคำที่สังคมไทยไม่ค่อยคุ้นเคย ซึ่งส่วนใหญ่มักคุ้นเคยกับคำว่า “ราษฎร” และ “ประชาชน” คำว่า ราษฎร นั้น หมายถึง ประชาชนซึ่งมักใช้ในกรณีที่ต้องการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง โดยสังคมไทยสมัยโบราณนั้น ประชาชนเป็นไพร่หรือทาสเกือบทั้งหมด เมื่อมาถึงช่วงรัชกาลที่ 5 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ มีการเลิกทาส จึงทำให้ประชาชนกลายเป็นราษฎรที่ไม่ต้องรับใช้เจ้าขุนมูลนายและมีสถานะทางกฎหมายเทียบเท่ากัน โดยทุกคนเป็นผู้ที่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐและต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองเช่นเดียวกันทั้งหมด ดังที่คนไทยโดยทั่วไปใช้คำว่า ประชาชน (People) ราษฎร (Subject) และพลเมือง (Citizen) แทบจะไม่แตกต่างกัน (พิชญ์อนงค์ ผดุงศิลป์ไพโรจน์, 2559) แต่อย่างไรก็ตาม เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2554) ได้ให้คำจำกัดความ ดังนี้

ประชาชน (People) จะสื่อถึงการเป็นเจ้าของประเทศ และเจ้าของอำนาจอธิปไตยมากกว่า ราษฎร

ราษฎร (subject) คือ ผู้ที่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐและต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ซึ่งทั้งคำว่า ราษฎร และประชาชน จึงมีความหมายเกือบจะเหมือนกัน แต่คำว่าราษฎรจะมีนัยของคนที่เสียเปรียบและด้อยกว่า

ส่วนคำว่า พลเมือง (citizen) จะหมายถึง ประชาชนที่มีสิทธิหน้าที่อย่างพร้อมบูรณ์ ดังที่ Thomas and Brain (2002) ได้นิยามคำว่า “พลเมือง” หมายถึง

1. การเป็นสมาชิกของรัฐ และได้รับสถานภาพบุคคล โดยสถานภาพบุคคลนั้นเริ่มต้นที่กลุ่มชนชั้นนำในรัฐเอเธนส์ก่อนที่จะขยายไปครอบคลุมคนส่วนใหญ่ในสังคมในขณะที่คนบางกลุ่ม เช่น บางเชื้อชาติ เพศ ชนชั้น และกลุ่มคนพิการเพิ่งจะได้สถานภาพพลเมืองและได้รับสิทธิต่าง ๆ อย่างช้า ๆ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงสมาชิกภายนอกซึ่งได้แก่คนต่างด้าวที่อพยพเข้ามาและได้รับการยอมรับว่าเป็นพลเมือง

2. ความเป็นพลเมือง รวมไปถึงความสามารถเชิงรุกในการมีบทบาทหรืออิทธิพลทางการเมือง และสิทธิเชิงรับภายใต้ระบบกฎหมาย

3. สิทธิของพลเมืองเป็นสิทธิที่มีความเป็นสากล ซึ่งได้รับการบัญญัติในกฎหมายและมีผลบังคับใช้กับพลเมืองทุกคน

4. ความเป็นพลเมืองได้แสดงออกถึงความเสมอภาค ด้วยการได้รับสิทธิและการมีหน้าที่ตามกฎหมาย

นอกจากนี้ สถาบันพระปกเกล้า (2551) ได้ให้ความหมาย พลเมือง คือ ผู้มีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกับผู้อื่น ไม่ปรารถนาไปครอบงำใคร และไม่ต้องการให้ใครมาครอบงำ บงการหรืออุปถัมภ์ พลเมืองมิใช่ไพร่หรือราษฎร แต่พลเมืองจะเป็นผู้ที่สนใจการปกครองตนเอง หรือมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง สนใจต่อการมีส่วนร่วม และเข้าใจว่าการเมืองเป็นการสร้างคุณธรรม คุณค่า เพื่อเสียสละเพื่อส่วนรวมด้วย

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2548) ได้สรุปความหมายของคำว่า พลเมือง คือ สมาชิกของประเทศ การที่สมาชิกของประเทศมาอยู่ร่วมกัน จะต้องมีการบริหารจัดการกิจการสาธารณะต่างๆ ร่วมกัน การที่มีสมาชิกในประเทศเข้ามามีส่วนร่วมความเป็นพลเมืองจึงเกิดขึ้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ในยุคสมัยกรีกโบราณครั้งประชาธิปไตยรุ่งเรืองในนครเอเธนส์ พลเมืองมีสิทธิภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาชุมชนของตนเอง มีส่วนร่วมในการร่างกฎหมาย ข้อบังคับ เลือกลงผู้แทนเข้าไปทำงานด้านนิติบัญญัติและมีหน้าที่รับผิดชอบ ได้แก่ การเสียภาษี การเป็นทหาร เป็นต้น จะพบว่าการใช้สิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ให้แก่ชุมชนหรือรัฐ ก็คือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะการมีส่วนร่วมในกิจการของรัฐเป็นกิจกรรมที่สำคัญของพลเมือง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (2554) ให้ความหมาย พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไว้ในยุคศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 ไว้ว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง สมาชิกของสังคมที่พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ ใช้สิทธิเสรีภาพโดยควบคู่กับความรับผิดชอบต่อ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา ไม่แก้ปัญหาคับด้วยความรุนแรง พึ่งตนเองและรับผิดชอบต่อตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ร่วมรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะ และกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อ หรือร่วมขับเคลื่อนสังคม และแก้ปัญหาสังคมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ระดับอาเซียน และระดับประชาคมโลก ดังนั้น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย จึงสรุปคุณสมบัติได้ 6 ประการ ดังนี้

1. เคารพสิทธิผู้อื่นไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น
2. เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง
3. เคารพหลักความเสมอภาค
4. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และเห็นคุณค่าเทียมกัน มองคนเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง
5. เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย
6. รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อ และร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) ระบุว่า ความเป็นพลเมือง (citizenship) ของระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบต่อ และมีสิทธิเสรีภาพ ควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง และเคารพกติกา ในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อ ความเป็นไปและการแก้ปัญหาของสังคมของตนเอง

ทิพย์พาพร ดันติสุนทร (2557) กล่าวว่า พลเมือง หมายถึง คนที่มีความสามารถในการแสดง ความรับผิดชอบต่อตัวเองและส่วนรวม มีความรู้และช่วยตัดสินใจในปัญหาสำคัญ ๆ ของสังคม ชุมชน และประเทศ มีส่วนร่วมในความคิดอย่างอิสระ

พลเมืองในทัศนะของเพลโต จะต้องมีความรู้ กล่าวคือ มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ การเป็นพลเมืองที่เอาการเอางานมิใช่เรื่องที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เป็นเรื่องของการปลูกฝัง หรือที่เรียกว่า การศึกษาเพื่อให้เกิดคุณธรรมอย่างน้อยข้อหนึ่งใจ ได้แก่ ความอยากที่จะเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ ไม่ใช่เกิดมาเป็นคนแล้วใครๆก็เป็นพลเมืองได้ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2548)

Banks (2008) ให้ความหมาย พลเมือง (Citizen) คือ สมาชิกของชาติจะต้องมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง ส่วนความเป็นพลเมือง (Citizenship) คือการที่สมาชิกของชาติมีสิทธิประโยชน์ และภาระหน้าที่ จิตสำนึกพลเมือง (Civic Mindedness) คือ ความรู้สึกภายในที่เกิดขึ้นกับบุคคลในด้านการมีจิตอาสาเพื่อชุมชน มีความรับผิดชอบต่อชุมชน

การเป็นพลเมืองเป็นบทบาทซึ่งจะต้องปฏิบัติตามจริยธรรมแบบพลเมือง (Civic Virtue) เพื่อให้บรรลุถึงการรักษาคูณคติของการพลเมือง (Civic Ideal) ขึ้นกับอุดมการณ์ที่ใช้ในการสร้างชาติ โดยเนื้อหาของจริยธรรมแบบพลเมืองขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม อย่างไรก็ตาม บทบาทของพลเมืองคือการปกป้องสถาบันต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่ออุดมคติของการพลเมือง ทั้งนี้ ประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญที่นับว่าเป็นต้นกำเนิดของอุดมคติทางการเมืองอื่น ๆ ซึ่งการที่มีสภาวะที่ต่างกันของอุดมคติของการพลเมืองจะมีการพัฒนาจริยธรรมแบบพลเมืองที่ต่างกัน (ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชวดี แสงมเหษณ์, 2554)

Good (1973) ได้ให้ความหมาย พลเมือง หมายถึง ความเป็นสมาชิกตามลักษณะรูปแบบแห่งการปกครองอันเกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเองดำรงอยู่นอกจากนี้ Marshall (2002) ได้กล่าวถึง ความเป็นพลเมือง คือ แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกอย่างเต็มตัว (full membership) ในชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนด้วยกัน

ส่วนแรก คือ องค์ประกอบทางพลเมือง (civil element) เกี่ยวกับสิทธิที่จำเป็นต่อการมีเสรีภาพส่วนบุคคล รวมถึงอิสรภาพส่วนบุคคล เสรีภาพในการพูด การคิด และความเชื่อถือ ศรัทธา สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินและทำสัญญา และทำสิทธิในความยุติธรรม

ส่วนที่สอง คือ องค์ประกอบทางการเมือง (political element) เกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจทางการเมืองทั้งในฐานะที่เข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองและการเลือกผู้ปกครอง

ส่วนสุดท้าย คือ องค์ประกอบทางสังคม (social element) เกี่ยวกับสิทธิในค่าตอบแทนและความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างเพียงพอ สิทธิในการร่วมแบ่งปันมรดกทางสังคม ไปจนถึงสิทธิในการใช้ชีวิตตามมาตรฐานการครองชีพของสังคม

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความเป็นพลเมืองมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคน ดังที่ Dalton (2008) ได้แบ่งคำจำกัดความของความเป็นพลเมือง ออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. ความเป็นพลเมืองทางประชาธิปไตย (democratic citizenship) คือ การมีส่วนร่วมสาธารณะในเรื่องของการเมือง ซึ่งไม่จำกัดอยู่เพียงการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น

2. ความเป็นพลเมือง คือ การปกครองตนเอง (autonomy) โดยพลเมืองที่ดีควรได้รับการชี้แจงจากภาครัฐอย่างเพียงพอเกี่ยวกับบทบาทในการเข้ามาร่วมใช้อำนาจในการบริหารปกครองร่วมปรึกษาหารือพูดคุยกับเพื่อนพลเมืองที่แตกต่างกัน

3. ความเป็นพลเมือง คือ ความรับผิดชอบต่อการจัดระเบียบทางสังคม และการยอมรับในการใช้อำนาจ ความชอบธรรมของรัฐ และการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ

4. ความเป็นพลเมืองทางสังคม (social citizenship) คือ พลเมืองต้องมีความรับผิดชอบต่อทางศีลธรรมและจริยธรรมต่อเพื่อนพลเมืองในชุมชนทางการเมืองเดียวกันและพลเมืองอื่นโดยรวม

ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์ (2550) ให้ความหมาย ความเป็นพลเมือง หมายถึง บุคคลที่มีทัศนคติ ค่านิยม และความประพฤติที่เหมาะสมตามสภาพของสังคมและทำประโยชน์ให้แก่สังคมชุมชนท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรู้จักสิทธิหน้าที่ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเคารพสิทธิและกฎหมายของบ้านเมือง ทั้งนี้พลเมืองดีต้องสร้างประโยชน์ให้กับประเทศ อารังไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมทั้งมีความสำนึกในความสำคัญของการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกัน

สรุปได้ว่า ความเป็นพลเมือง หมายถึง สมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพในการดำเนินชีวิต รู้จักเคารพสิทธิ ใช้เสรีภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ละเมิดต่อผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะ และกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมต่อกิจการสาธารณะที่มุ่งเน้นพัฒนาสังคมส่วนรวมให้ดีขึ้น รวมทั้งมีความสำนึกในความสำคัญของการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกัน

2.2 องค์ประกอบของพลเมือง

นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้นำเสนอองค์ประกอบพื้นฐานของพลเมืองไว้ดังนี้

J. Cogan and Derricott (2000) อธิบายว่า การสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม นั้นจะต้องสร้างทั้งด้านองค์ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ค่านิยม (Value) และคุณลักษณะ (Disposition) โดยนำเสนอองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสำนึกในอัตลักษณ์ (Sense of identity)
2. ความพึงพอใจในการได้รับสิทธิ (The enjoyment of certain rights)
3. การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน (The fulfillment of corresponding obligation)

4. ระดับความสนใจและความใส่ใจประเด็นสาธารณะ (A degree of interest and involvement in public affairs)

5. การยอมรับค่านิยมพื้นฐานทางสังคม (An acceptance of basic societal values)

คณะกรรมการที่ปรึกษาเรื่องการพัฒนาพลเมืองของอังกฤษ (อ้างถึงใน วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2549: 118-139) ได้สรุปองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความเป็นพลเมือง (Civil)
2. ด้านการเมืองการปกครอง (Political)
3. ด้านสังคม (Social)

Abowitz and Harnish (2006: 653-690) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของพลเมือง ดังนี้

1. มีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง
2. ยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ
3. มีสิทธิและหน้าที่
4. มีส่วนร่วมทางการเมือง
5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

จากการศึกษาองค์ประกอบของพลเมืองจากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศข้างต้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบของพลเมือง มีดังนี้

1. เป็นสมาชิกที่มีเอกลักษณ์
2. มีสิทธิและรู้หน้าที่
3. มีความสนใจมีความรู้ความเข้าใจในมิติทางสังคมและเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง
4. มีส่วนร่วมทางสังคมและการเมืองการปกครอง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ดังนี้

เวสาลี ชาตีสุทธิพันธุ์ (2550) กล่าวถึงความหมายของความรับผิดชอบที่มีต่อสาธารณะว่าเป็นพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเกิดจากการรับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมทางสังคมจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือด้วยความเต็มใจจนกลายเป็นพฤติกรรมในหน้าที่ต่อสิ่งนั้น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยจิตสำนึกที่ดีต่อสาธารณชน

ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน และคณะ (2554) กล่าวถึงความหมายของความรับผิดชอบว่าเป็นความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีทั้งต่อตนเองและสังคมอย่างเต็มตามความสามารถ โดยเน้นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และยอมรับผลที่เกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดีจากการปฏิบัติหน้าที่การงานของตน

Self (2005) กล่าวว่า ความรับผิดชอบในมุมมองที่มีต่อสาธารณะเป็นความรับผิดชอบของพลเมืองที่มีปัจจัยทางด้านการเมือง ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของพลเมืองเป็นแรงผลักดันไปสู่การเป็นความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่ประกอบไปด้วยการกระทำและทัศนคติที่สัมพันธ์กับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางสังคมรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมกับรัฐบาล องค์กรศาสนา การเป็นอาสาสมัครหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในสมาคมอาสาสมัคร

จากการศึกษาความหมายของความรับผิดชอบจากนักวิชาการและนักการศึกษาจึงสรุปความหมายของความรับผิดชอบไว้ดังนี้ ความรับผิดชอบ คือ การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ ของตน ขณะที่ความหมายของความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมสาธารณะด้วยการมีจิตสำนึกที่ดี มีทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการอย่างประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม

2.4 คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ดังนี้

Karen (2010) อ้างถึงใน เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์ (2563) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (Self-Responsibility and Social Responsibility) เป็นการรับรู้และยอมรับผลจากการกระทำของแต่ละคน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ยอมรับความแตกต่างและความหลากหลายของบุคคลและวัฒนธรรม มีความสามารถในการยอมรับความคิดเห็นและประสบการณ์ที่แตกต่างและแปลกใหม่ เข้าใจความสำคัญของการเป็นอาสาสมัครและการมีส่วนร่วมในสังคมและกิจกรรมของชุมชน ตระหนักในประเด็นของชุมชนและโลก ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำ การติดต่อสื่อสาร การร่วมมือและทักษะสังคม

กรมวิชาการ กลุ่มวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ (2540) ได้กำหนดคุณลักษณะพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการมีความรับผิดชอบต่อ ได้แก่ รู้จักหน้าที่ สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามข้อตกลงร่วมกัน หรือปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนางาน สามารถบอกผลของการปฏิบัติงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในงานที่กระทำจนสำเร็จปรากฏเป็นผลงานที่เด่นชัด และสามารถยอมรับผลจากการกระทำของตน รับฟังเหตุผลและข้อวิจารณ์ของผู้อื่นแล้วนำไปปรับปรุงพัฒนาตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ ตลอดจนแสวงหาความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานโดยพิจารณาเลือกแหล่งความรู้มาใช้ในการพัฒนางานได้อย่างเหมาะสม

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2545) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมในสังคม รู้จักรวบรวมข้อมูลตัดสินใจอย่างมีเหตุผลทั้งในเรื่องชุมชนและสาธารณะ รู้จักสำรวจค่านิยม ความเชื่อ และความเห็นของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเคารพในความเชื่อและค่านิยมของผู้อื่น มีส่วนร่วมในชุมชนและกิจกรรมอาสาสมัครในฐานะสมาชิกหรือผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ดำเนินชีวิตด้วยความหวังใญ่ต่อสิ่งแวดล้อม

ปฏิบัติตนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงที่มีความรับผิดชอบ หลีกเลี่ยงการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองที่ไม่ซื่อสัตย์ ช่วยแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งโดยสันติวิธีและปฏิบัติตนกับบุคคลอื่นด้วยความยุติธรรม

จากการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจากนักวิชาการและนักการศึกษา สรุปได้ว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจะปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตน เป็นบุคคลที่เคารพในสิทธิของผู้อื่น ประพฤติตนเข้าร่วมส่วนในประโยชน์อันสำคัญของชุมชน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม

2.5 ประเภทของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

นักวิชาการ และนักการศึกษาหลายคนได้กล่าวถึงประเภทของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ดังนี้

อุไรวรรณ วัชรคุ่มครอง (2553: 5-6) ได้กล่าวถึงประเภทองค์ประกอบที่สำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ความรับผิดชอบต่อเพื่อน

กมลรัตน์ ทวีชาติวิทยากุล (2531) แบ่งประเภทความรับผิดชอบต่อออกเป็น 13 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อการพัฒนาสังคม ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ความรับผิดชอบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพของตน ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ความรับผิดชอบต่อสุขภาพอนามัยของตนเอง ความรับผิดชอบต่อการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่ตนเอง ความรับผิดชอบต่อกิจกรรมมหาวิทยาลัย ความรับผิดชอบต่อความมุ่งหวังของมหาวิทยาลัย และความรับผิดชอบต่อเสถียรภาพและเศรษฐกิจของครอบครัว

ขวัญฤดี ขำช่อนสัตย์ (2541) แบ่งประเภทความรับผิดชอบต่อออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและการกระทำของตนเอง ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบต่อสถาบัน และความรับผิดชอบต่อสังคม

จริญญา เฉลาประโคน (2546) ได้แบ่งประเภทความรับผิดชอบต่อออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ชุมชน สังคม และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ

อัจฉรา อยุทศิริกุล (2561) ได้แบ่งประเภทของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อการกระทำตนเองต่อครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงการดูแลเอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง รักษาดูแลเครื่องใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ตั้งใจเรียน ใฝ่หาความรู้ มีความคิดริเริ่ม สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำงานด้วยความตั้งใจมี

ความเพียร อดทนในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพทันเวลาที่กำหนด และ รู้จักยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งผลดีและผลเสีย ตั้งตนอยู่ในศีลธรรม ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง ตลอดจนรู้จักปฏิบัติตนต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ แสดงการนับถือ เคารพเชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ให้ความช่วยเหลืองานตามสมควร ดูแลสมาชิกในครอบครัวตามกำลังความสามารถไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว รักษาและเชิดชูชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

2. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง การปฏิบัติตนต่อเพื่อนด้วยการคำนึงถึงสิทธิของเพื่อน ไม่ล่วงละเมิดเรื่องส่วนตัวของเพื่อน ไม่เอาัดเอาเปรียบเพื่อน ตักเตือนเมื่อเพื่อนกระทำผิด ให้ความช่วยเหลือและแนะนำเพื่อนในทางที่เป็นประโยชน์ และรู้จักให้อภัยเมื่อเพื่อนกระทำผิด

3. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน ให้ความเคารพ เชื่อฟังครู ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมาย ช่วยเหลืองานโรงเรียน ช่วยกันรักษาความสะอาด และดูแลทรัพย์สินของโรงเรียนไม่ให้เสียหาย

4. ความรับผิดชอบต่อชุมชน หมายถึง การปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับของสังคม ช่วยกันรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม เอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยคิดและแก้ปัญหาของชุมชน รู้จักแบ่งปันสิ่งของ ให้บริการ และเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน ตลอดจนให้ความร่วมมือแก้ไขสิ่งที่เป็นอันตรายต่อชุมชนตามความสามารถ

5. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การปฏิบัติตนตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของสังคม เคารพและคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมและร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ละเลยสิทธิและหน้าที่ของตน เอาใจใส่ในประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

จะเห็นได้ว่า มีการแบ่งประเภทความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบไว้หลายแบบด้วยกัน อย่างไรก็ตามสามารถจัดประเภทโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น ความรับผิดชอบต่อตนเองและการกระทำของตนเอง ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่น เช่น ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสถาบัน เป็นต้น และพบว่ามิงงานวิจัยที่ศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมจำนวนมากซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความสนใจกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ผู้วิจัยจึงได้นำแบบของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของ อัจฉรา อยุทธศิริกุล (2561) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย กับบริบทของนักเรียน โรงเรียน ชุมชน สังคม และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.6 แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.6.1 หลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย

ลักษณะสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีลักษณะสำคัญดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

1. เน้นการทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางการเมือง (political literacy) ที่ถูกต้องเพื่อแก่นโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการเมือง จึงต้องจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ด้านการเมืองของผู้เรียนเพื่อสร้างความรู้เป็นของตนเองตามแนวคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และต้องไม่ลดทอนความเป็นการเมือง

2. เน้นการทำให้ผู้เรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ยั่งยืน และปราศจากการครอบงำทางความคิดด้วยการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสืบสอบหาเหตุปัจจัย คิดแก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดเปรียบเทียบ คิดประเมินค่า ด้วยการจัดการเรียนรู้ หลักสูตร และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนคิดเป็นและคิดเก่งจะทำให้ผู้เรียนไม่ต้องเรียนเนื้อหาสาระมากเกินไป

3. เน้นการออกแบบหลักสูตรที่ตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริงและจิตวิทยาการเรียนรู้ ของผู้เรียน เช่น สำหรับผู้เรียนในระดับปฐมวัยและประถมศึกษาที่สมองส่วนปัญญาังพัฒนาไม่มาก หลักสูตรจึงเน้นการพัฒนาผู้เรียนในด้านเจตคติมากกว่าด้านความรู้ความเข้าใจและการคิด เน้น “วัฒนธรรมประชาธิปไตย” ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญจนกระทั่งพัฒนาต่อเนื่องจากเป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาที่สมองส่วนปัญญาพัฒนาขึ้นมามากแล้ว หลักสูตรจึงเน้นการพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ความเข้าใจและการคิด เน้นประชาธิปไตยในฐานะเป็นระบอบการปกครองมากขึ้น

4. เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะ พฤติกรรม และการนำไปใช้สำหรับผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้ปฏิบัติจริงไม่ใช่เน้นแต่ความรู้ความเข้าใจแต่การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าการเน้นให้ผู้เรียนออกไปรับใช้ชุมชนและสังคม (service learning) ในลักษณะกิจกรรมจิตอาสา งานสังคมสงเคราะห์หรือกิจกรรมขององค์กรเอกชนแต่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสำนึกรับใช้สังคมผ่านการตั้งคำถาม ศึกษาหาข้อมูล คิดอย่างมีวิจารณญาณ มากกว่าที่จะเน้นที่ตัวโครงการหรือผลงานของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้มองเห็น

วิธีการแก้ปัญหาอย่างถอนรากถอนโคนไม่ใช่แค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การจัดการเรียนรู้จึงต้องเน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ การคิด เจตคติ และทักษะ พฤติกรรม และการนำไปใช้

5. เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยควบคู่ไปกับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยนำเอาลักษณะเด่นของสังคมและวัฒนธรรมไทยที่สอดคล้องกับประชาธิปไตย มาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสม

6. เน้นการวัดและประเมินผล (measurement, assessment and evaluation) อย่างจริงจัง และครบถ้วนทุกมิติทั้งต้องมีการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการเรียนรู้ ซึ่งผลการเปรียบเทียบจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้บังเกิดประสิทธิผลจริง ใช้แนวทางการประเมินที่หลากหลาย การประเมินแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งใช้การประเมินที่มีการคิดไตร่ตรอง (reflection thinking) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และใช้เป็นข้อมูลในการปรับกระบวนการเรียนรู้

เป้าหมายของหลักสูตร

หลักสูตรได้กำหนดคุณลักษณะของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

1. พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ ค่านิยมและลักษณะนิสัยซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตพลเมืองในฐานะที่เป็นพลเมืองที่แข่งขันในชุมชน ประเทศชาติ ภูมิภาค และโลก
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ระบบกฎหมาย และวิถีชีวิตแบบพลเมืองของไทย
3. พัฒนาผู้เรียนให้เห็นคุณค่าในสิทธิและความรับผิดชอบของความเป็นพลเมือง รวมทั้งวิถีชีวิตแบบพลเมืองทั้งในระดับประเทศ ประชาคมอาเซียนและระดับโลก รวมถึงความสามารถทำหน้าที่พลเมืองที่มีความรู้และมีความรับผิดชอบ กำกับ และติดตามการนำค่านิยมและหลักการประชาธิปไตยไปสู่การปฏิบัติที่เกิดผลจริง
4. พัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของลักษณะพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย และยึดมั่นต่อหลักสิทธิมนุษยชน

การนำกรอบหลักสูตรไปสู่การนำไปใช้

กรอบหลักสูตรนี้มีเป้าหมายให้บุคคล หน่วยงาน/องค์กร เรียกโดยรวมว่า “สถาบันทางสังคม” มีส่วนร่วมในการศึกษาและแปลงแนวคิด หลักการ และคุณลักษณะของผู้เรียนไปสู่การเกิดผลที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากสถาบันทางสังคมล้วนแต่เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาและหล่อหลอมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของบุคคลตามแนวคิด All for education ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

1. สถาบันครอบครัว ครอบครัวมีอิทธิพลที่สำคัญเป็นอันดับแรกสำหรับการพัฒนาตนเองของเด็กรวมทั้งบุคลิกลักษณะและความคิดที่จะสร้างลักษณะของพลเมืองที่เข้าใจถึงค่านิยมและหลักการขั้นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย เด็กส่วนใหญ่เรียนรู้และมีพฤติกรรมตามแบบพ่อแม่ เพราะพ่อแม่ คือสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับเด็กที่สุด จึงสามารถส่งต่อความชอบและไม่ชอบของตนมาสู่เด็กได้ ดังนั้นพฤติกรรมของเด็กคนหนึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงบริบททางวัฒนธรรมจากที่บ้าน ทั้งวัฒนธรรมแบบเผด็จการหรือวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตย

2. โรงเรียนและสถาบันการศึกษา เป็นกลไกของรัฐที่ใช้ เพื่อสอนและปลูกฝังค่านิยมบางประการในการเป็นพลเมืองของรัฐ สำหรับสังคมไทยโรงเรียน คือสถาบันแห่งแรกที่รัฐใช้เพื่อสอนถึงกฎและระเบียบของสังคม หลักสูตรเป็นกรอบแนวทาง ในถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้มีคุณลักษณะของพลเมือง ดังเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปแล้วว่า โรงเรียนคือสังคมจำลอง ในฐานะพลเมืองของสังคมจำลองนี้จึงควรมีโอกาสได้ใช้ชีวิตและเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมแห่งเสรีภาพในการคิดและแสดงออก รูปแบบการเรียนรู้ที่มีการปรึกษาหารือ การโต้แย้ง การใช้เหตุผล การแสดงความคิดเห็น หรือการวิพากษ์วิจารณ์ในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตย ห้องเรียนควรจะเป็นห้องสำหรับฝึกปฏิบัติและเป็นกระจกส่องความเป็นจริงของสังคม สำหรับเด็กและวัยรุ่นเพื่อที่พวกเขาจะได้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐานของตน นักเรียนควรได้รับการฝึกให้รับผิดชอบด้วยความมีเหตุผลและจะต้องได้รับการฝึกมิให้เกลียดชังผู้ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่าง ความคิดเห็นที่ต่างต่างนั้นนำไปสู่ความรู้ใหม่ๆซึ่งจะได้มาจากการโต้แย้ง นักเรียนควรได้รับการฝึกมิให้เป็นเพียงผู้ตามและมีให้ใคร่ครวญผู้อื่น ในลักษณะนี้ถือว่าการสร้างชุมชนประชาธิปไตยขึ้นมาในระดับโรงเรียน และนักเรียนจะคุ้นเคย กับระบบซึ่งจะซึมซับเข้าไปในการปฏิบัติตนตามปกติ สำหรับนักเรียนแล้วประชาธิปไตยจึงจะไม่ได้เพียงหมายถึงการมีสถานักเรียนหรือการเลือกตั้งในโรงเรียนเท่านั้น

3. สภาพแวดล้อมทางสังคม อิทธิพลของสื่อมวลชนและบุคคลต้นแบบซึ่งได้รับการส่งเสริมจากสื่อและการเมืองในสภาพแวดล้อมทางสังคมสำหรับเด็กและวัยรุ่นแล้วยังมีอิทธิพลอย่างสูง สื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างสูงจากการรายงานข่าว ๆ ถึงพฤติกรรมทางสังคมและมีอิทธิพลอย่างมากเป็นพิเศษต่อเด็กและเยาวชนซึ่งยังเด็กเกินไปที่จะมีวิจารณญาณที่จะคิดเชิงวิเคราะห์หรือแยกแยะและเลือกรับเนื้อหาของสื่อ สถาบันทางการเมืองและนักการเมืองรวมทั้งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก เป็นบุคคลต้นแบบที่สำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน ถ้านักการเมืองไม่สามารถแสดงภาพของตนในบทบาทของความเป็นนักประชาธิปไตย เช่น เป็นผู้ที่ไม่มีความอดทนพอที่จะรับฟังความคิดเห็นที่ต่างต่างทั้งในและนอกสภาเป็นผู้ที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการทุจริตและฉ้อราษฎร์บังหลวง ขัดขวางมิให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ไม่มีจิตสำนึกที่จะเสียสละ มีบุคลิกที่

ไม่น่าไว้วางใจ แสดงกริยา หยาบคาย เป็นต้น บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้ไม่อาจเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามได้ แต่จะเป็นแบบอย่างในทางตรงกันข้ามให้เด็ก และเยาวชนทำตาม

แนวทางการพัฒนาพลเมืองและการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนั้น มีข้อควรพิจารณาในการดำเนินการ คือ ต้องคำนึง ถึงความสอดคล้องกับจุดหมายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย และให้เรียนรู้ทั้ง อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ หลักการของการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

1) การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) ผู้เรียนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักที่จะเรียนรู้จากการรวมวางแผนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้และ ประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบุคคล และสื่อต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้ มีความหมาย และเป็นเจ้าของการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2) การจัดการเรียนรู้แบบลงมือทำ (learning by doing) ผู้เรียนเรียนรู้จากสถานการณ์จริง หรือเสมือนจริง โดยฝึกการวางแผน ฝึกปฏิบัติ และฝึกการแก้ปัญหา ทั้งนี้เพื่อร่วมกันสรุปโดยมี เป้าหมายสูงสุดคือการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน

3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learner centered) เน้นบทบาทของผู้เรียน ในการแสวงหาความรู้ และสร้างความรู้เป็นของตนเอง

4) การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ชี้นำความคิดเห็น (prohibition against imposition of point of view) เคารพและให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน คือต้องไม่ชี้นำความคิดเห็น ไม่ครอบงำ ไม่โฆษณาชวนเชื่อ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจผิดหรือหลงผิดด้วยวิธีการใดด้วยการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณ การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมืองไม่ใช่อำนาจ หน้าที่ ในการจัดการเรียนรู้โดยลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมือง ไม่ว่าจะด้วยการนำเสนอ ข้อมูลเท็จ บิดเบือน หรือไม่ครบ โดยมีเจตนาให้เป็นประโยชน์หรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ทางการเมืองโดยไม่เป็นธรรม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ดังนี้

3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)

เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์ (2556) ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้รูปแบบ "ความรัก" (LOVE Model) เพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักอยู่ในระดับมากที่สุด และในปี 2557 ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ "ความรัก" หรือโมเดลเลิฟ (LOVE MODEL) เพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สำหรับการสอนสุขศึกษา: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง วิชาเพศศึกษาและวิชาสวัสดิศึกษา เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาเพศศึกษา และสวัสดิศึกษาโดยใช้รูปแบบ ความรัก หรือโมเดลเลิฟ (LOVE MODEL: Learning, Openness, Value, Excellence) เพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตลอดจนเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้นและดีกว่ากลุ่มควบคุม ในด้านความดี ความจริง และความรู้ (ความรู้ในเนื้อหา ทักษะคิด และการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา และสวัสดิศึกษา) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างวิชาเพศศึกษาและสวัสดิศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนด้านความดีในการปฏิบัติตนเพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ความจริงของชีวิต และความรู้ หลังเรียนของทั้งสองรายวิชา ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษา และสวัสดิศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักเพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสองรายวิชา และได้เสนอแนะว่าควรมีนโยบายให้จัดการเรียนรู้รูปแบบความรักเพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกรายวิชาให้ครอบคลุมทุกระดับชั้น เพื่อเน้นให้นักเรียนเกิดคุณธรรม และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้

รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ และวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นโดยประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเจตคติต่อชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษาวิชาเพชรบุรีศึกษา เป็นการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนวิชาเพชรบุรีศึกษา โดยประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟ และเปรียบเทียบเจตคติต่อชุมชนท้องถิ่นของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนวิชาเพชรบุรีศึกษาโดยประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟ ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และการทดสอบคะแนน

เจตคติต่อชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นวรรตน์ ธัญญศิริ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดล เลิฟเพื่อสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัย กึ่งทดลอง โดยทำการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟที่มีต่อการสร้าง เสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า หลังเรียน กลุ่มทดลองมีพัฒนาการที่ดีขึ้นและดีกว่ากลุ่มควบคุมในด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และหลังเรียน กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมด้านความรู้ และทัศนคติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟอยู่ในระดับมาก

รวีวรรณ วงศ์เดชานันทร และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อ ส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศ บำรุง เขตดอนเมืองกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า 1. การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการมี จิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง เขตดอน เมืองกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียน การสอนเพื่อส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดอนเมือง ทหารอากาศบำรุง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม สถานภาพ และเกรดเฉลี่ย 5 ภาค เรียน โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการมี จิตสาธารณะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธและไม่เป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานครพบว่า ครูควรจะมีการส่งเสริมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม สร้างเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียน เช่น ให้นักเรียนเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงโดยจำลอง สถานการณ์เฉพาะหน้า มีส่วนร่วมในการเป็นจิตอาสาช่วยเหลือบุคคลอื่นอย่างสม่ำเสมอ มีจิตอาสาใน การช่วยเหลือพัฒนาสังคม เช่น โรงเรียน วัด และชุมชน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักและเคารพต่อครู อาจารย์ และสถาบันมีความรักและความปรารถนาดีต่อเพื่อนและผู้อื่นในสังคม ส่งเสริมให้นักเรียน รู้จักการสนทนาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ รู้จักการพูด การเขียน และการสื่อสาร ด้วยภาษาที่สุภาพ ถูกต้อง และเหมาะสม

สุพรรณษา สงฉิม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดล เลิฟเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาด้วยโมเดลเลิฟ 8 ครั้ง ที่มีเนื้อหาเรื่องการป้องกัน พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและเรื่องเพศศึกษา ใช้ประเมินจากแบบวัด พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพศศึกษา พบว่า 1) หลังการทดลองกลุ่ม ทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและดีกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) หลังทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพศศึกษาสูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) หลังการทดลอง 4 สัปดาห์มีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมเสี่ยง ทางเพศและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพศศึกษาไม่แตกต่างกับหลังการทดลอง

ปาริณท์ ปางทิพย์อำไพ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการคบเพื่อนของเด็กและเยาวชน ไทยในสื่อสังคมออนไลน์เชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการคบเพื่อนของเด็กและ เยาวชนไทยในสื่อสังคมออนไลน์เชิงพุทธบูรณาการ เป็นไปตามกระบวนการของ LOVE Model ที่แบ่งเป็น 2 ส่วนคือองค์ประกอบภายนอก (ปรโตโฆส) ที่เริ่มด้วยการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน จากบุคคลต่าง ๆ ในสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยบุคคลเหล่านั้นจะต้องทำหน้าที่ของตน อย่างครบถ้วนตามหลักการสัมพันธภาพในทศ 6 และองค์ประกอบภายใน (โยนิโสมนสิการ) ที่เป็น การคิดวิเคราะห์รอบด้านอย่างถี่ถ้วนของเด็กและเยาวชน จากข้อมูลที่ได้เรียนรู้จากบุคคลอื่นที่เป็น ปัจจัยภายนอกผนวกกับประสบการณ์เชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้น แล้วใช้วิธีพิจารณาทางปัญญาตามหลัก โยนิโสมนสิการจะเห็นได้ว่าการปฏิบัติตามแนวทางการคบเพื่อน เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาที่ อาศัยองค์ประกอบทั้งสองส่วน ในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนรวมถึงเป็น การลดปัญหาและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ภัยออนไลน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

1) งานวิจัยภายในประเทศ

รสสุคนธ์ มกรมณี (2556) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของเยาวชนใน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมความเป็น พลเมืองของเยาวชน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารที่ รับผิดชอบกิจการนักเรียน นักศึกษา 10 คน ผู้นำเยาวชน 90 คน นักศึกษา 480 คน และนักเรียน 89 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินและแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) เยาวชนมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองปรากฏเป็นบางครั้ง เรียงลำดับจากมากไป นาน้อยดังนี้ เคารพความแตกต่าง เคารพกฎกติกา - เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิผู้อื่น รับผิดชอบต่อ สังคม เคารพ หลักความเสมอภาค มีอิสระภาพ - ฟังตนเองได้ ทั้งนี้เยาวชนไม่เคยมีส่วนร่วมทำงานใน องค์กรเพื่อ สังคมอย่างมีนัยสำคัญ 2) เยาวชนหญิงกับเยาวชนชายมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองโดย ภาพรวม

ไม่แตกต่างกันและไม่มีส่วนร่วมทำงานในองค์กรเพื่อสังคมเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามเยาวชนหญิงมีพฤติกรรมเคารพกฎกติกา - เคารพกฎหมายมากกว่าเยาวชนชายอย่างมีนัยสำคัญ 3) เยาวชนนักเรียนกับเยาวชนนักศึกษาที่มีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน โดยมีปรากฏเป็นบางครั้งเช่นเดียวกัน และไม่มีส่วนร่วมทำงานในองค์กรเพื่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามนักเรียนปรากฏพฤติกรรมที่แสดงว่ามีอิสรภาพ-พึ่งตนเองได้ เคารพกฎกติกา - เคารพกฎหมาย และรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

จิตตรี พลทะกุล และเมษา นวลศรี (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านความรู้ ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 19 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะ ประกอบด้วย ตัวแปรจำนวน 21 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 3 ด้านเจตคติ ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 6 ตัวแปร 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา คือ มีส่วนร่วม ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและศาสนา และมีความเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโส ตามลำดับ ส่วนรายการที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและความแตกต่างที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน 3) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามระดับชั้น พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบรายคู่ภายหลัง พบว่า มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

บุญญาพร นามวงษ์ และทชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม จำนวน 351 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการรับรู้ข่าวสาร 2) ผลการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อจำแนกตามเพศ และอายุ พบว่าแตกต่างกัน และจำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษา และผลการเรียน พบว่าไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อ มีดังนี้ ด้านสังคม มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเคารพหลักความเสมอภาค กล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม

ด้านเศรษฐกิจ พึ่งตนเอง ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเมืองการปกครอง ควรจัดกิจกรรมที่กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานักเรียน และด้านการรับรู้ข่าวสารเลือกรับข่าวที่เหมาะสมและมีประโยชน์

อัสหมะ หะยียุโซะ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการออกแบบและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน แล้วทำการเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ฝ่ายมัธยมศึกษา) นักเรียน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน แบบประเมินสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และแบบบันทึกสะท้อนคิด ผลการศึกษาพบว่า 1) องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพลเมืองรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ด้านพลเมืองเคารพสิทธิด้านพลเมืองรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านพลเมืองมีส่วนร่วมอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ช่วยส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 นำเสนอปรากฏการณ์ขั้นที่ 2 สสำรวจปรากฏการณ์ขั้นที่ 3 อภิปรายวางแผนและลงมือปฏิบัติขั้นที่ 4 ประเมินและปรับปรุงแนวคิด และวิธีการ ขั้นที่ 5 สรุปแนวคิดและขยายผล 3) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีระดับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สูงกว่าก่อนและระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุญญาพร นามวงษ์ และทักษวัฒน์ เหล่าสุวรรณ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารคามพิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการรับรู้ข่าวสาร 2) ผลการเปรียบเทียบ ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ จำแนกตามเพศ และอายุ พบว่าแตกต่างกัน และจำแนกตามระดับชั้นที่ศึกษา และผลการเรียน พบว่าไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีดังนี้ ด้านสังคม มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเคารพหลักความเสมอภาค กล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม ด้านเศรษฐกิจพึ่งตนเอง ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเมืองการปกครอง ควรจัดกิจกรรมที่กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนกิจกรรม ของสถานักเรียน และด้านการรับรู้ข่าวสารเลือกรับข่าวที่เหมาะสมและมีประโยชน์

จากการศึกษาวิจัยภายในประเทศพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ พบในลักษณะของการเก็บข้อมูลวิจัยร่วมกับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งสรุปได้ว่า พลเมืองมีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและเคารพในสิทธิ ความเสมอภาคต่อบุคคลในสังคม และคุณลักษณะการมีส่วนร่วมในองค์กรทางสังคมและการมีจิตสำนึกที่ดีโดยรวมอยู่ในระดับมากในกลุ่มเยาวชน

2) งานวิจัยต่างประเทศ

Nagashima (2020) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมคุณค่าของพลเมืองโลกอย่างสร้างสรรค์: ประสบการณ์ในนักเรียนผิวสีกับการเรียนรู้การบริการ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้คือเพื่อตรวจสอบศักยภาพของการเรียนรู้การบริการเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมืองโลก กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือนักเรียนจำนวน 13 รายจากภูมิภาคต่าง ๆ ที่เคยเข้าร่วมในโครงการการเรียนรู้การบริการ ของมหาวิทยาลัย Soka เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์ ผลจากการสำรวจดังกล่าว พบว่า ครอบครัวและชุมชน มีส่วนที่สำคัญที่สุดในการสร้างความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมืองโลกและทำให้พวกเขาตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการเรียนรู้การบริการ ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องมากกว่า 6 ปีหลังจากจบโครงการแล้ว

Govan, Fernandez, Lewis, and Kirshner (2015) ได้ศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนละติน: การปรับแนวคิดใหม่เกี่ยวกับโครงสร้างความเป็นพลเมืองที่โดดเด่นผ่านการเป็นหนึ่งในสมาชิก ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการเรียกร้องพื้นที่และสิทธิ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตของเยาวชนละตินที่ก่อให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองและสิทธิ โดยได้ทำการสัมภาษณ์แบบลงพื้นที่ในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 จำนวน 13 ราย ถึง 1) นิยามของคำว่าพลเมือง และ 2) วิธีการที่สะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง โดยผลจากการสัมภาษณ์ระบุว่า 1) ความเป็นพลเมืองคือการเป็นสมาชิกผ่านตำแหน่งทางสังคมและการได้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรม และ 2) การรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมืองที่ในความคิดของนักเรียนเหล่านี้คือการขับเคลื่อนสังคมตามสิทธิเสรีภาพที่มี โดยการอ้างสิทธิ์ในพื้นที่ที่ควรได้รับ การเรียกร้องในสิ่งที่นอกเหนือจากการตัดสินใจของตน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

Huda, Jasmi, และคณะ (2018) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมพลังความรับผิดชอบต่อพลเมือง: ข้อมูลเชิงลึกจากการเรียนรู้การบริการ โดยการศึกษาการให้ทุนการศึกษาเป็นการบริการเชิงวิชาการและการบริการชุมชน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเชื่อมโยงห้องเรียนและชุมชนผ่านหลักสูตรที่มีการศึกษาเชิงประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ กลายเป็นความคิดริเริ่มในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อพลเมืองในกลุ่มนักเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อและผู้เข้าร่วมที่กระตือรือร้นในชุมชน การศึกษาใช้วิธีการสำรวจการมีส่วนร่วม พบว่า การเรียนรู้

การบริการเพื่อสร้างความรับผิดชอบของพลเมืองอย่างมีวิจารณ์ญาณ การศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปสู่ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญเกี่ยวกับแง่มุมต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมด้านทุนการศึกษาและความรับผิดชอบต่อพลเมือง การรวบรวมความตระหนักรู้และไมตรีจิตจากชุมชนที่มีต่อกลุ่มหรือองค์กรควรทำร่วมกับการสร้างการมีส่วนร่วมของพลเมืองเพื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อและมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในชุมชน

Tan, Naidu, and Jamil (2018) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ค่านิยม คุณธรรม และความเป็นพลเมืองดีในสังคมพหุชาติพันธุ์: การวิเคราะห์เนื้อหาตำราเรียนคุณธรรมศึกษาในประเทศมาเลเซีย โดยบทบาทที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของโรงเรียนคือ การทำให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของสังคมได้ อย่างไรก็ตาม คำว่า 'พลเมืองดี' ทำให้เกิดการตีความและคำจำกัดความที่แตกต่างกันในระบบคุณค่าที่แตกต่างกัน การศึกษานี้จึงใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เชิงเล่าเรื่อง เพื่อระบุคุณค่าทางศีลธรรมที่โดดเด่นของพลเมืองดีที่ถ่ายทอดผ่านตำราเรียนคุณธรรมศึกษาของมาเลเซีย ผลการศึกษาพบว่า 'ความรับผิดชอบต่อ' เป็นคุณค่าหลักในการสร้างพลเมืองที่ดีในมาเลเซีย คุณค่าของความรับผิดชอบต่อในหนังสือเรียนไม่เพียงแต่ครอบคลุมถึงความหมายของภาระผูกพันในตนเองและความรับผิดชอบต่อเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรับผิดชอบต่อยังหมายถึงความรู้สึกมีวินัยในตนเองของแต่ละบุคคลในพฤติกรรมของพวกเขา ซึ่งช่วยให้พวกเขาสามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและมุ่งมั่นเพื่อความสงบเรียบร้อยทางสังคม ค่านิยมที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ "ความเคารพ" "ช่วยเหลือ" "ทำงานหนัก" และ "เอาใจใส่" การศึกษาครั้งนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่ารัฐชาติที่มีหลายเชื้อชาติอย่างมาเลเซียส่งเสริมคุณค่าทางศีลธรรมเหล่านี้ผ่านหลักสูตรการศึกษาอย่างไร เพื่อความชอบธรรมทางการเมือง และสร้างความสามัคคีในชาติ

Huda, Mat Teh, Nor Muhamad, and Mohd Nasir (2018) ได้ทำการศึกษาเรื่องการถ่ายทอดความรับผิดชอบต่อพลเมืองตามความเป็นผู้นำ: ข้อมูลเชิงลึกจากการเรียนรู้ด้านการบริการ เนื่องจากแนวคิดพื้นฐานของการถ่ายทอดความรับผิดชอบต่อพลเมืองด้วยความเป็นผู้นำ การเตรียมการเรียนรู้การบริการให้เป็นการศึกษาเชิงประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเชื่อมโยงห้องเรียนและชุมชน เป็นความคิดริเริ่มในการเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบต่อพลเมืองในหมู่นักเรียน ในการศึกษาเป็นการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกของการเรียนรู้การบริการเพื่อถ่ายทอดความเป็นผู้นำตามความรับผิดชอบต่อพลเมือง ผลการศึกษาพบว่า มี 3 ขั้นตอนหลักในการทำ ความเข้าใจและให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสำคัญของความเป็นผู้นำตามความรับผิดชอบต่อพลเมือง ได้แก่ การเสริมสร้างความมุ่งมั่นในการทำงานกับแผนยุทธศาสตร์ในการมีส่วนร่วมของชุมชน การบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ และทักษะทางวิชาชีพด้วยการเป็นผู้นำจากประสบการณ์ และการเพิ่มการรับรู้ของผู้นำด้วยการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล การศึกษานี้จะมีส่วนสนับสนุนการสร้างทาง ทฤษฎีของความรับผิดชอบต่อพลเมืองด้วยข้อมูลเชิงลึกจากการเรียนรู้การบริการ

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ของนักเรียนมัธยมศึกษายังมีเป็นจำนวนน้อย จะพบแต่งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นพลเมืองและปัจจัยทางสังคม ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านบริบทของสังคม ชาติพันธุ์ ระดับการศึกษา ทศนคติ ส่งผลต่อพลเมืองในด้านความรับผิดชอบต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม

บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก และ 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Pre Experimental Design) แบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง (The One Group Posttest Design) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 2 ห้องเรียน จำนวน 40 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีเป้าหมายที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model) ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

2.1 ตัวแปรจัดกระทำ (Treatment) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model)

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว
- 2) ความรับผิดชอบต่อเพื่อน
- 3) ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน
- 4) ความรับผิดชอบต่อชุมชน
- 5) ความรับผิดชอบต่อสังคม

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การทดลองดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้เวลาดทดลองจำนวน 6 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาจากหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การใช้สิทธิและหน้าที่ 2) การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ และ 3) การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม มีสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ความขัดแย้ง 2) การป้องกันปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

5. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Pre Experimental Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง (The One-Group Posttest Design) Campbell, D. T., & Stanley, J. C. (1963) ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัย

แผนการวิจัย	ระยะการทดลอง		
	ก่อน	ระหว่าง	หลัง
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นม.3	-	-	O ₃
พัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นม.3	-	O ₁ -O ₂ -O ₃	-

หมายเหตุ: สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

O₃ แทน ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการทดลอง

O₁, O₂ และ O₃ แทน การเก็บข้อมูลพัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการทดลองในระยะที่ 1, 2, 3

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย

6.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model) ที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การใช้สิทธิและหน้าที่ 2) การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ และ 3) การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม มีสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อันประกอบด้วย 1.1 การเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยาจากดูหมิ่นผู้อื่น และ 1.2 การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีสาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ความขัดแย้ง อันประกอบด้วย 1.1 ทศนคติ ความคิด ความเชื่อ และ 1.2 ชู้สาว 2) การป้องกันปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี อันประกอบด้วย 2.1 การเจรจาไกล่เกลี่ย 2.2 การไต่สวน และ 2.3 การแก้ปัญหาด้วยการประนีประนอม

6.2 แบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ครอบคลุมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว 11 ข้อ 2) ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน 11 ข้อ 3) ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน 12 ข้อ 4) ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน 10 ข้อ 5) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 10 ข้อ รวมเป็น 54 ข้อ

7. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

7.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ หลักการ วิธีสอน โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษา และโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดวังน้ำเขียวเพื่อใช้ในการกำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการทดลอง

3) ศึกษาคำอธิบายรายวิชา และผลการเรียนรู้ของรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองจากหลักสูตรแกนกลางฯ และหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำมาเขียนเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก

4) สร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและกำหนดกรอบเนื้อหาสำหรับการเรียนรู้วิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 18 คาบเรียน โดยมีองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ผลการเรียนรู้ 2) ความคิดรวบยอด 3) จุดประสงค์การเรียนรู้ 4) สาระการเรียนรู้ 5) สมรรถนะที่สำคัญ 6) การวัดและประเมินผล 7) ชิ้นงานและภาระงาน 8) กิจกรรมการเรียนรู้ 9) สื่อประกอบการเรียนรู้

4.1 กิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นเรียนรู้ (Learning: L) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน รวมทั้งเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการตอบคำถาม การอภิปราย

ขั้นที่ 2 ขั้นเปิดใจ (Openness: O) เป็นแนวคิดที่สืบเนื่องจากขั้นเรียนรู้ เมื่อนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พื้นฐานมวลความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆร่วมกันแล้ว นักเรียนจะมีการแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึก การแสดงความรู้สึกเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่นมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่า (Value: V) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น คุณค่าของเนื้อหาวิชาความรู้ นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาไปพัฒนาให้เกิดคุณค่าในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม อาทิ การเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน จิตอาสา

ขั้นที่ 4 ขั้นเห็นคุณงามความดี (Excellence: E) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณงามความดี ความจริง ความรู้ และความสุขของสิ่งที่ตนเองและผู้อื่นได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการทำจิตอาสา การเขียนบันทึก (Journal Writing)

ตารางที่ 2 การจำแนกจำนวนคาบเรียนกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	คาบเรียน	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ
3 หน่วยการเรียนรู้ 18 คาบเรียน 18 ชั่วโมง	คาบเรียนที่ 1-6 (จำนวน 6 ชั่วโมง)	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองดี ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
	คาบเรียนที่ 7-12 (จำนวน 6 ชั่วโมง)	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม
	คาบเรียนที่ 13-18 (จำนวน 3 ชั่วโมง)	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

4.2 ศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่ปรากฏในหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนวัดวังน้ำเขียว 2561 หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว (หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนวัดวังน้ำเขียว, 2561) และจุดเน้นและขอบข่าย รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้แก่

จุดเน้นที่ 3 ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3.1 การดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย

3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตารางที่ 3 หน่วยที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ม.3	6. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	1. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย - การใช้สิทธิและหน้าที่ - การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ
ม.3	7. มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของโรงเรียน ตรวจสอบ ข้อมูล ตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ	2. การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของโรงเรียน - การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน - การตรวจสอบข้อมูล - การตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคล

จุดที่เน้นที่ 4 ความปรองดอง สมานฉันท์

4.1 การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 4 หน่วยที่ 2 เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ม.3	8. เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน	1. การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน - เคารพซึ่งกันและกัน - ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น - ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4.2 การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

ตารางที่ 5 หน่วยที่ 3 เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ม.3	9. มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี	1. ความขัดแย้ง <ul style="list-style-type: none"> - ทักษะคิด ความคิด ความเชื่อ - ชู้สาว 2. การป้องกันปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี <ul style="list-style-type: none"> - การเจรจาไกล่เกลี่ย - การไต่สวน - การแก้ปัญหาด้วยการประนีประนอม

วิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองมีจุดมุ่งหมายข้อหนึ่งที่มุ่งให้นักเรียนมีความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สาระการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองจึงมีเนื้อหาสาระที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เกิดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว (หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนวัดวังน้ำเขียว, 2561) ที่ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก ตามที่ ศ.ดร. เอ็มอัชฌา วัฒนาบุรานนท์ พัฒนาขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มรณศึกษาเพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา" (เอ็มอัชฌา วัฒนาบุรานนท์, 2554) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักว่า เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนรู้จักคิด เน้นกิจกรรมหรือกระบวนการมากกว่าเนื้อหา กิจกรรมไม่ยุ่งยากหรือสลับซับซ้อน ง่ายต่อการนำไปใช้ สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาหรือหัวข้อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถปรับเวลาที่ใช้ในการจัดการกิจกรรมเหมาะสมและนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และปรากฏการณ์ต้องสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร นำมาเป็นเกณฑ์ในการศึกษาโดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา ประเด็นสำคัญของเรื่องความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้

5) นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยนพนธ์ตรวจพิจารณาความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ เนื้อหาสาระ และความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

6) นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามประเด็นการประเมิน ดังนี้

- 1) องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2) สาระสำคัญ
- 3) จุดประสงค์การเรียนรู้
- 4) สาระการเรียนรู้
- 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 6) สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 7) การวัดและประเมินผล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการคัดเลือกแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพควรมีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.51 ขึ้นไป หรือระดับมากขึ้นไป เป็นเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้ จึงจะถือว่า

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ โดยเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยความสอดคล้องและเหมาะสม มีดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก

2.51 – 3.51 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อย

1.00 – 1.5 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ด้านการประเมิน	หน่วยที่ 1	หน่วยที่ 2	หน่วยที่ 3
(1) องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.67	4.67	4.67
(2) สาระสำคัญ	4.67	5.00	4.67
(3) จุดประสงค์การเรียนรู้	4.89	4.67	4.56
(4) สาระการเรียนรู้	4.67	4.78	5.00
(5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.83	4.75	4.83
(6) สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.75	4.83	4.83
(7) การวัดและประเมินผล	4.83	4.75	4.75
ค่าเฉลี่ยรวม	4.76	4.78	4.76
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด	4.77		

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.77 มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (รายละเอียดตามภาคผนวก ง หน้า 247)

7) นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นผลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านได้ตรวจสอบ มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

8) นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นผลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว ที่ไม่ใช่ตัวอย่างการวิจัยเพื่อปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยผลการทดลองใช้พบว่า นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในขั้นตอนที่ 1 – 4 เพื่อให้โครงการได้รับความสนใจมากขึ้น ผู้วิจัยจึงนำข้อค้นพบดังกล่าวมาปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อการนำไปใช้กับตัวอย่างการวิจัย

9) นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นผลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยทดลองกับตัวอย่างการวิจัย

จากขั้นตอนการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพขั้นตอนการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นผลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังแผนภาพ

7.2 การสร้างและพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและสร้างแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ปรับจากแบบวัดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของ อัจฉรา อยุทศิริกุล โดยครอบคลุมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว 11 ข้อ 2) ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน 11 ข้อ 3) ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน 12 ข้อ 4) ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน 10 ข้อ 5) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 10 ข้อ

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายโดยแบ่งมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (สุรดา ลัดถอย, 2558: : 42) ได้แก่

3 หมายถึง ระดับมาก

2 หมายถึง ระดับปานกลาง

1 หมายถึง ระดับน้อย

ซึ่งได้เกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับพฤติกรรมของนักเรียน
2.34 – 3.00	มาก
1.67 – 2.33	ปานกลาง
1.00 – 1.66	น้อย

2) นำแบบวัดพฤติกรรมของนักเรียนให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข

3) นำแบบวัดพฤติกรรมของนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective congruence: IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบวัดพฤติกรรมสอดคล้องและเหมาะสม

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบวัดพฤติกรรมสอดคล้องและเหมาะสม

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบวัดพฤติกรรมไม่สอดคล้องและเหมาะสม

ผลการประเมินค่า IOC ของแบบวัดพฤติกรรมของนักเรียนอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกข้อจึงถือว่าข้อคำถามในแบบวัดพฤติกรรมของนักเรียนมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

4) นำแบบวัดพฤติกรรมของนักเรียนมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ

5) ทำการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรม โดยการนำแบบวัดไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 20 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อปรับปรุงแบบวัดพฤติกรรมให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ แล้วทำการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาจากการ Tryout ได้ดังนี้

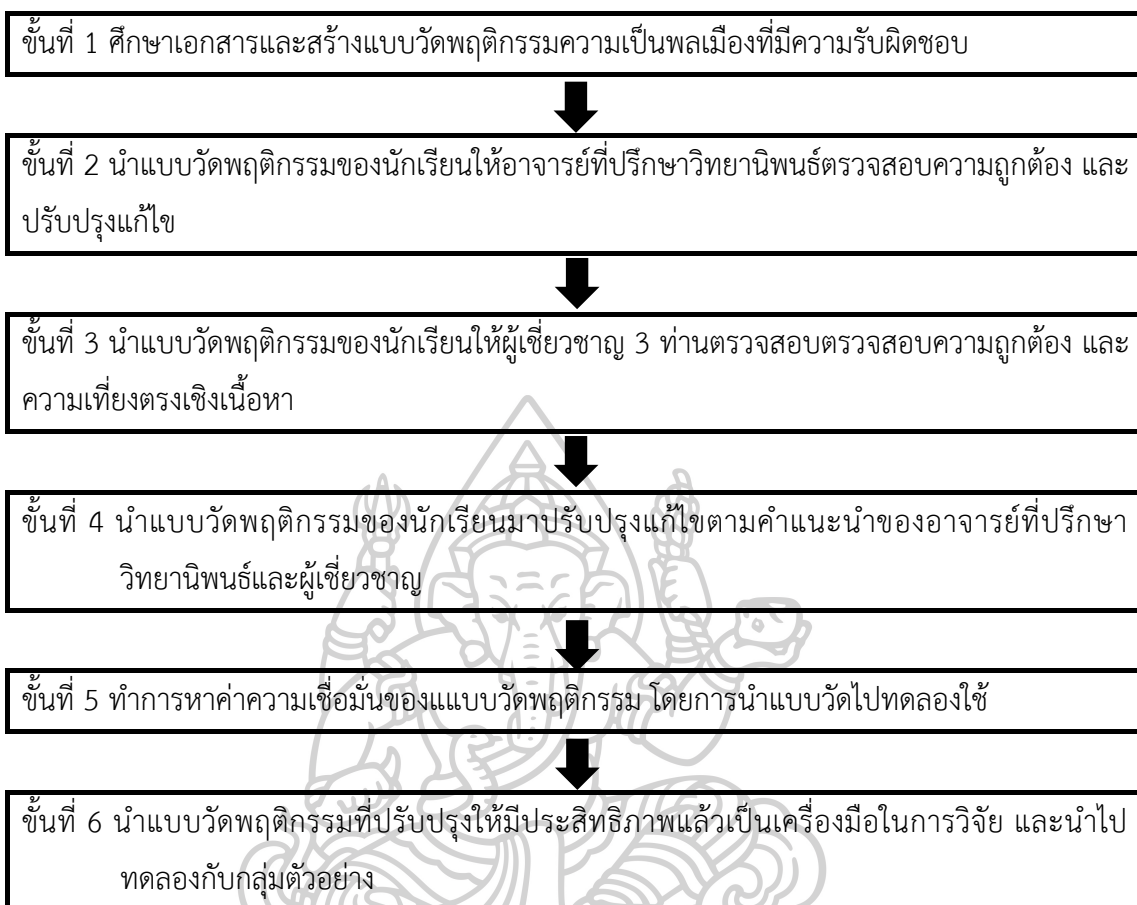
ตารางที่ 7 ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

ตัวแปร	จำนวนข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	54	0.913
ด้านครอบครัว	11	0.825
ด้านเพื่อน	11	0.763
ด้านโรงเรียน	11	0.776
ด้านชุมชน	10	0.704
ด้านสังคม	9	0.808

จากตารางที่ 10 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ อยู่ระหว่าง 0.704 ถึง 0.825 ซึ่งเกินกว่า 0.70 จึงถือว่า แบบวัดดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (รายละเอียดตามภาคผนวก ค)

6) นำแบบวัดพฤติกรรมที่ปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพแล้วเป็นเครื่องมือในการวิจัย และนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพขั้นตอนการสร้างแบบวัดพฤติกรรมของนักเรียนได้ดังแผนภาพ

8. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว รวมทั้งหมด 6 สัปดาห์ ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สัปดาห์ละ 3 คาบเรียน รวม 18 คาบเรียน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

8.1 ขั้นตอนเตรียมก่อนการทดลอง

8.1.1 ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 3 เครื่องมือ คือ 1.แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 หน่วยการเรียนรู้ 2. แบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

8.1.2 นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรไปเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวังน้ำเขียว

8.1.3 ทำความเข้าใจกับนักเรียนก่อนการทดลองเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก

8.1.4 นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทำแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ เพื่อวัดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

8.2 ขั้นตอนการทดลอง

8.2.1 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่วางไว้จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ โดยเริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้น 18 คาบเรียน แบ่งเป็นสัปดาห์ละ 3 คาบเรียน รวมทั้งหมด 6 สัปดาห์ โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก ดังนี้

ขั้นที่ 1) ขั้นเรียนรู้ (Learning: L) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน รวมทั้งเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการตอบคำถาม การอภิปราย

ขั้นที่ 2) ขั้นเปิดใจ (Openness: O) เป็นแนวคิดที่สืบเนื่องจากขั้นเรียนรู้ เมื่อนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พื้นฐานมวลความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆร่วมกันแล้ว นักเรียนจะมีการแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึก การแสดงความรู้สึกเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่นมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3) ขั้นเห็นคุณค่า (Value: V) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น คุณค่าของเนื้อหาวิชาความรู้ นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาไปพัฒนาให้เกิดคุณค่าในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม อาทิ การเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน จิตอาสา

ขั้นที่ 4) ขั้นเห็นคุณงามความดี (Excellence: E) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณงามความดี ความจริง ความรู้ และความสุขของสิ่งที่ตนเองและผู้อื่นได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการทำจิตอาสา การเขียนบันทึก (Journal Writing)

8.3 ขั้นตอนการหลังการทดลอง

8.3.1 หลังจากผู้วิจัยจัดกิจกรรมครบตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบวัดพฤติกรรม ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบแล้วเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ผล

9. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

9.1 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

9.1.1 ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model) ที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

9.1.2 ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

1) ตรวจสอบความถูกต้อง และความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective congruence: IOC)

2) ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

9.2 การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

9.2.1 ศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) แล้วนำผลจากแบบวัดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเทียบเกณฑ์การแปลความหมาย (สุรดา ลัดลอย, 2558: : 42) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับพฤติกรรมของนักเรียน
2.34 – 3.00	มาก
1.67 – 2.33	ปานกลาง
1.00 – 1.66	น้อย

9.2.2 ศึกษาพัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

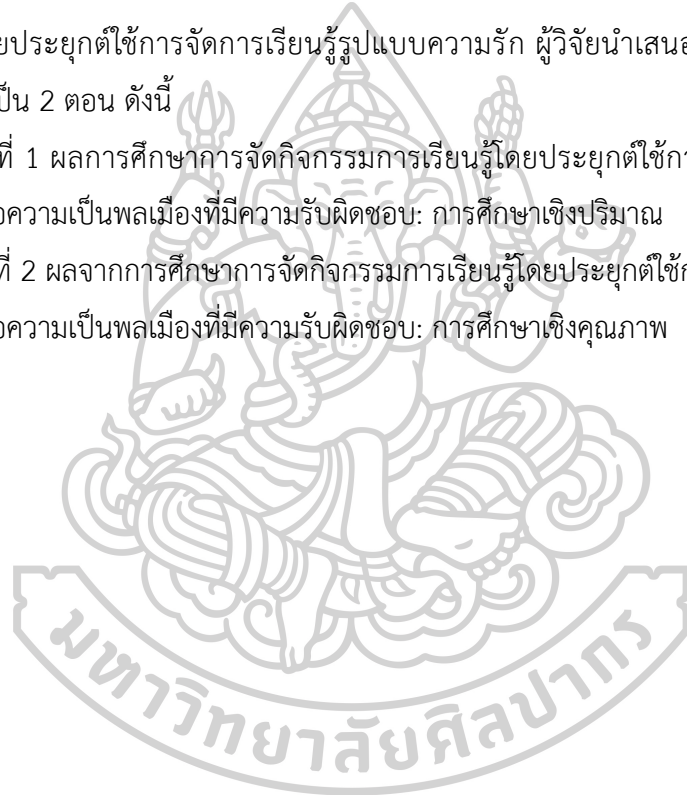
บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก และ 2) ศึกษาพัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ: การศึกษาเชิงปริมาณ

ตอนที่ 2 ผลจากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ: การศึกษาเชิงคุณภาพ

**ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก
ที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ: การศึกษาเชิงปริมาณ**

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีรับผิดชอบของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวม

ความเป็นพลเมืองที่มี ความรับผิดชอบต่อในภาพรวม	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว	2.63	0.48	มาก	3
ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน	2.57	0.50	มาก	4
ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน	2.83	0.49	มาก	1
ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน	2.54	0.50	มาก	5
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	2.64	0.49	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม	2.60	0.49	มาก	

จากตารางที่ 8 ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.83 รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าเฉลี่ย 2.64 ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 2.63 ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน มีค่าเฉลี่ย 2.57 และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน มีค่าเฉลี่ย 2.54 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.1 สนทนากับสมาชิกในครอบครัวด้วยถ้อยคำสุภาพ	2.65	0.49	มาก	5
1.2 เคารพเชื่อฟังคำสอนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง	2.75	0.44	มาก	3
1.3 ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง	2.60	0.50	มาก	10

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว (ต่อ)

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.4 จัดเก็บภาชนะและกำจัดขยะให้สะอาดเรียบร้อยหลัง การทานอาหาร	2.65	0.49	มาก	5
1.5 ช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระ ซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน	2.65	0.49	มาก	5
1.6 ใช้จ่ายอย่างประหยัดเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย ของครอบครัว	2.25	0.44	ปานกลาง	11
1.7 เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีอาการเจ็บป่วย จะช่วย ดูแลด้วยความเต็มใจ	2.95	0.22	มาก	1
1.8 เมื่อประสบปัญหาใด ๆ ก็ตาม จะพยายามค้นหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองโดยไม่ย่อ ท้อต่ออุปสรรค	2.50	0.51	มาก	9
1.9 ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากบิดามารดา หรือ ผู้ปกครองจนบรรลุผลสำเร็จ	2.70	0.47	มาก	4
1.10 ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อรักษาชื่อเสียงของวงศ์ ตระกูล	2.85	0.36	มาก	2
1.11 ประพฤติตนตามหลักศีลธรรม เพื่อให้เกิดความปกติ ต่อตนเองและครอบครัว	2.4	0.50	มาก	8
ค่าเฉลี่ยรวม	2.63	0.48	มาก	

จากตารางที่ 9 ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว โดย
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.63 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับได้แก่
เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีอาการเจ็บป่วย จะช่วยดูแลด้วยความเต็มใจ มีค่าเฉลี่ย 2.95 รองลงมาคือ
ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล มีค่าเฉลี่ย 2.85 เคารพเชื่อฟังคำสอนของ
บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 2.75 ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากบิดามารดา หรือ
ผู้ปกครองจนบรรลุผลสำเร็จ มีค่าเฉลี่ย 2.70 สันทนกับสมาชิกในครอบครัวด้วยถ้อยคำสุภาพ
มีค่าเฉลี่ย 2.65 จัดเก็บภาชนะและกำจัดขยะให้สะอาดเรียบร้อยหลังการทานอาหาร มีค่าเฉลี่ย 2.65

ช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน มีค่าเฉลี่ย 2.65 ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 2.60 เมื่อประสบปัญหาใด ๆ ก็ตาม จะพยายามค้นหาสาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีค่าเฉลี่ย 2.50 ประพฤติตนตามหลักศีลธรรม เพื่อให้เกิดความปกติต่อตนเองและครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 2.40 และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ใช้จ่ายอย่างประหยัดเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 2.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อน	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
2.1 แนะนำให้เพื่อนทำการบ้านด้วยตนเองแทนการให้เพื่อนลอกการบ้าน	2.55	0.51	มาก	7
2.2 ชักชวนให้เพื่อนค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ	2.35	0.49	มาก	11
2.3 แนะนำให้เพื่อนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน	2.55	0.51	มาก	7
2.4 ตักเตือนเมื่อพบเห็นเพื่อนกระทำการที่ไม่เหมาะสม	2.65	0.49	มาก	2
2.5 ไม่ส่งเสียงดังรบกวนสมาธิการเรียนของเพื่อน	2.55	0.51	มาก	7
2.6 ขออนุญาตก่อนที่จะนำสิ่งของเครื่องใช้ของเพื่อนมาใช้	2.70	0.47	มาก	1
2.7 ไม่นำสิ่งของเครื่องใช้ของเพื่อนมาเป็นของตนเอง	2.60	0.50	มาก	4
2.8 ยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม	2.50	0.51	มาก	10
2.9 คำนึงถึงแนวคิดการเอาใจเขามาใส่ใจเราก่อนที่จะปฏิบัติสิ่งใด ๆ ต่อเพื่อน	2.65	0.48	มาก	2
2.10 ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มและไม่เอาัดเอาเปรียบเพื่อน	2.60	0.50	มาก	4
2.11 ให้อภัยเมื่อเพื่อนสำนึกผิดและแสดงการขอโทษ	2.55	0.51	มาก	7
ค่าเฉลี่ยรวม	2.57	0.50	มาก	4

จากตารางที่ 10 ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.57 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับได้แก่ ขออนุญาตก่อนที่จะนำสิ่งของเครื่องใช้ของเพื่อนมาใช้ มีค่าเฉลี่ย 2.70 รองลงมาคือ ตักเตือนเมื่อพบเห็นเพื่อนกระทำการสิ่งที่ไม่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 2.65 คำนึงถึงแนวความคิดการเอาใจเขามาใส่ใจเราก่อนที่จะปฏิบัติสิ่งใด ๆ ต่อเพื่อน มีค่าเฉลี่ย 2.65 ไม่นำสิ่งของเครื่องใช้ของเพื่อนมาเป็นของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 2.60 ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มและไม่เอาัดเอาเปรียบเพื่อน มีค่าเฉลี่ย 2.60 แนะนำให้เพื่อนทำการบ้านด้วยตนเองแทนการให้เพื่อนลอกการบ้าน มีค่าเฉลี่ย 2.55 แนะนำให้เพื่อนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.55 ไม่ส่งเสียงดังรบกวนสมาธิการเรียนของเพื่อน มีค่าเฉลี่ย 2.55 ให้อภัยเมื่อเพื่อนสำนึกผิดและแสดงการขอโทษ มีค่าเฉลี่ย 2.55 ยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 2.50 และชักชวนให้เพื่อนค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 2.35 ตามลำดับ

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีรับผิดชอบต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อน ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
3.1 ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน	2.30	0.47	ปานกลาง	11
3.2 แต่งกายเครื่องแบบนักเรียนถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน	2.60	0.50	มาก	7
3.3 มินิสัยตรงต่อเวลา เช่น มาทันเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติ ไม่เข้าห้องเรียนสาย	2.30	0.47	ปานกลาง	11
3.4 ใส่ใจปรับปรุงและพัฒนาตนเองตามคำแนะนำของครู	2.65	0.49	มาก	4
3.5 มาโรงเรียนสม่ำเสมอและไม่ขาดเรียนโดยไม่จำเป็น	2.65	0.49	มาก	4
3.6 เอาใจใส่ต่อการเรียน	2.85	0.37	มาก	1
3.7 ทำงานที่รับผิดชอบเสร็จทันเวลาที่กำหนด	2.65	0.49	มาก	4
3.8 เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน จะพยายามแสวงหาแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้	2.50	0.51	มาก	9
3.9 ช่วยเหลืองานโรงเรียนอย่างเต็มความสามารถ	2.75	0.44	มาก	3
3.10 สนใจเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน	2.50	0.51	มาก	9
3.11 ปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าหรือก๊อกน้ำที่ถูกเปิดทิ้งไว้โดยไม่จำเป็น	2.55	0.51	มาก	8
3.12 ไม่ทำลายหรือกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของ โรงเรียน	2.80	0.41	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม	2.83	0.49	มาก	

จากตารางที่ 11 ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับได้แก่ เอาใจใส่ต่อการเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.85 รองลงมาคือ ไม่ทำลายหรือกระทำการใด ๆ ที่ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของ โรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.80 ช่วยเหลืองานโรงเรียนอย่างเต็มความสามารถ มีค่าเฉลี่ย 2.75 ใส่ใจปรับปรุงและพัฒนาตนเองตามคำแนะนำของครู มีค่าเฉลี่ย 2.65 มาโรงเรียนสม่ำเสมอและไม่ขาดเรียนโดยไม่จำเป็น มีค่าเฉลี่ย 2.65 ทำงานที่รับผิดชอบเสร็จทันเวลาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ย 2.65 แต่งกายเครื่องแบบนักเรียนถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.60 ปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าหรือก๊อกน้ำที่ถูกเปิดทิ้งไว้โดยไม่จำเป็น มีค่าเฉลี่ย 2.55 เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน จะพยายามแสวงหาแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 2.50 สนับสนุนเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.5 และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.30 และมีนิสัยตรงต่อเวลา เช่น มาทันเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติ ไม่เข้าห้องเรียนสาย มีค่าเฉลี่ย 2.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
4.1 อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	2.45	0.51	มาก	6
4.2 กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน	2.35	0.49	มาก	9
4.3 แจ้งผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ทราบเมื่อพบเห็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อชุมชน	2.80	0.41	มาก	1
4.4 บริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตหรือได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติธรรมชาติ	2.55	0.51	มาก	4
4.5 ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือผู้ที่ยากจนกว่าตนตามกำลังความสามารถ	2.40	0.50	มาก	6
4.6 ทิ้งขยะลงถังหรือบริเวณที่จัดเตรียมไว้สำหรับทิ้งขยะ	2.55	0.51	มาก	4

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน (ต่อ)

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชน	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
4.7 รักษาความสะอาดห้องน้ำสาธารณะหลังเลิกใช้บริการ	2.75	0.44	มาก	3
4.8 ไม่ทำลายหรือกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณสมบัติของชุมชน	2.80	0.41	มาก	1
4.9 ไม่รับถุงพลาสติกจากร้านค้าเมื่อซื้อสินค้าจำนวนน้อยชิ้น	2.45	0.51	มาก	6
4.10 หลีกเลี่ยงการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ยาก เช่น โฟม พลาสติก	2.30	0.47	ปานกลาง	10
ค่าเฉลี่ยรวม	2.54	0.50	มาก	

จากตารางที่ 12 ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.54 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ ได้แก่ แจ้างผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ทราบเมื่อพบเห็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อชุมชน มีค่าเฉลี่ย 2.80 และ ไม่ทำลายหรือกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณสมบัติของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 2.80 รองลงมาคือรักษาความสะอาดห้องน้ำสาธารณะหลังเลิกใช้บริการ มีค่าเฉลี่ย 2.75 และอันดับ 3 บริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตหรือได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ย 2.55 ทิ้งขยะลงถังหรือบริเวณที่จัดเตรียมไว้สำหรับทิ้งขยะ มีค่าเฉลี่ย 2.55 อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน มีค่าเฉลี่ย 2.45 ไม่รับถุงพลาสติกจากร้านค้าเมื่อซื้อสินค้าจำนวนน้อยชิ้น มีค่าเฉลี่ย 2.45 ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือผู้ที่อ่อนแอกว่าตนตามกำลังความสามารถ มีค่าเฉลี่ย 2.40 กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 2.35 และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ หลีกเลี่ยงการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ยาก เช่น โฟม พลาสติก มีค่าเฉลี่ย 2.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นพลเมืองที่มีรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
5.1 ศึกษาและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานที่ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด	2.65	0.49	มาก	5
5.2 เคารพและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างมีวิจารณญาณ	2.75	0.44	มาก	2
5.3 ข้ามถนนบริเวณทางม้าลาย สะพานลอย หรือบริเวณที่มีการจัดเตรียมให้ ข้ามถนน	2.60	0.50	มาก	8
5.4 ปฏิบัติหน้าที่และรักษาสิทธิของตน	2.70	0.47	มาก	3
5.5 ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนผู้อื่น	2.70	0.47	มาก	3
5.7 ไม่ใช้วาจาหรือแสดงกิริยาในลักษณะก้าวร้าวต่อบุคคลอื่น	2.65	0.49	มาก	5
5.8 เข้าคิวตามลำดับเมื่อซื้อสินค้าหรือใช้บริการในสถานที่ต่าง ๆ	2.65	0.49	มาก	5
5.9 ใช้บริการรถสาธารณะแทนรถยนต์ ส่วนบุคคล เพื่อช่วยลดปัญหาการจราจร	2.80	0.41	มาก	1
5.10 อาสาทำงานช่วยเหลือส่วนรวม	2.22	0.41	ปานกลาง	9
ค่าเฉลี่ยรวม	2.64	0.49	มาก	

จากตารางที่ 13 ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับได้แก่ มีใช้บริการรถสาธารณะแทนรถยนต์ ส่วนบุคคล เพื่อช่วยลดปัญหาการจราจร มีค่าเฉลี่ย 2.80 รองลงมาคือ เคารพและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างมีวิจารณญาณ มีค่าเฉลี่ย 2.75 ปฏิบัติหน้าที่และรักษาสิทธิของตน มีค่าเฉลี่ย 2.70 ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 2.70 ศึกษาและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานที่ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด มีค่าเฉลี่ย 2.65 ไม่ใช้วาจาหรือแสดงกิริยาในลักษณะก้าวร้าวต่อบุคคลอื่น มีค่าเฉลี่ย 2.65 เข้าคิวตามลำดับเมื่อซื้อสินค้าหรือใช้บริการในสถานที่ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 2.65 ข้ามถนนบริเวณ

ทางม้าลาย สะพานลอย หรือบริเวณที่มีการจัดเตรียมให้ ข้ามถนน มีค่าเฉลี่ย 2.60 และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ อาสาทำงานช่วยเหลือส่วนรวม มีค่าเฉลี่ย 2.22 ตามลำดับ

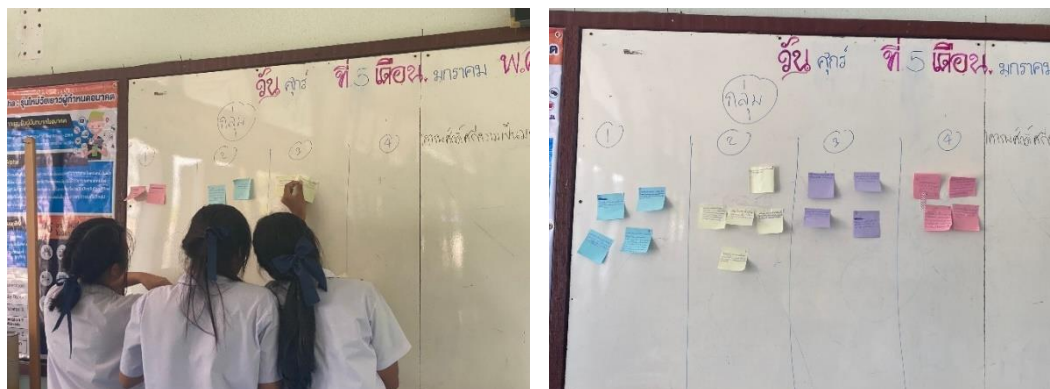
ตอนที่ 2 ผลจากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ: การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

งานวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาพัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก โดยมีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการจัดการเรียนรู้ 3 ระยะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ในระยะนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการระหว่างที่นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พบว่า ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบระหว่างที่นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนโดยภาพรวมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับพื้นฐานโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 นั้นช่วยส่งเสริมให้นักเรียนโดยภาพรวมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับพื้นฐาน กล่าวคือ นักเรียนได้รับรู้ เข้าใจในประสบการณ์ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวของตนเองและผู้อื่น เช่น สนทนากับครอบครัวด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ช่วยเหลือผู้ปกครองในทุกโอกาสที่ทำได้ มีความรักใคร่ปรองดองในหมู่พี่น้อง ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสร้อย แต่พฤติกรรมในด้านการเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ปกครองยังไม่ปรากฏชัดเจน ซึ่งสะท้อนจากที่นักเรียนได้ออกมาเขียนเล่าประสบการณ์ว่า “วันหนึ่งที่บ้านน้ำมันพืชหมด มีความรู้สึกอยากช่วยเพราะที่บ้านเขายุ่งกับงานมาก จึงอาสาออกไปซื้อน้ำมันให้ป่าที่ตลาดกับน้อง” และ “เนื่องจากอยู่กับพ่อมาตั้งแต่เด็ก เห็นพ่อกลับบ้านดึกทุกวัน ถ้าหากมีวันที่โรงเรียนหยุดก็จะไปช่วยพ่อขายของที่ตลาด”

ภาพที่ 3 ตัวอย่างชิ้นงานการเขียนที่สะท้อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องของครอบครัวของนักเรียน

2. ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 นั้นช่วยส่งเสริมให้นักเรียนโดยภาพรวมได้มีการเปิดใจแสดงความรู้สึกต่อเพื่อน ส่งเสริมเพื่อนในทางที่ถูกที่ควรในระดับพื้นฐาน แนะนำให้เพื่อนทำการบ้านด้วยตนเองแทนการให้เพื่อนลอกการบ้าน แนะนำให้เพื่อนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ตักเตือนเมื่อพบเห็นเพื่อนกระทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม แต่พฤติกรรมด้านการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม การยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่มยังไม่ปรากฏเด่นชัด ซึ่งสะท้อนจากการระบายความรู้สึกระหว่างการจัดสุนทรียสนทนาว่า “ตอนนี้มีเวลาเตรียมเรื่องตัวเอง ให้เตรียมเรื่องของตัวเองให้ดี อย่ามัวเล่น เมื่อถึงเวลาเล่าให้เพื่อนฟังเพื่อนจะได้เข้าใจในสิ่งที่เราต้องการจะสื่อสาร” และ “ช่วยหยุดเตรียมเรื่องของตัวเองก่อน ตอนนี้เพื่อนคนนี้กำลังเล่าเปิดใจ ให้ตั้งใจฟัง หากมีผู้พูดก็ต้องเป็นผู้ฟังที่ดี ให้นึกถึงความรู้สึกของเพื่อนด้วย”

“..หนูเป็นคนที่ค่อนข้างจะรับผิดชอบในการทำการบ้านเป็นอย่างมาก เมื่อมีการบ้านหนูก็จะพยายามให้เสร็จภายในกำหนด เมื่อมีเพื่อน ๆ มาขอลอกการบ้านเนื่องจากเขาทำไม่ทันหรืออาจมีปัญหาอย่างอื่น หนูก็จะให้ลอกการบ้านอย่างเต็มที่ มันทำให้หนูรู้สึกว่าการบ้านเป็นภาระของคนเรียนเก่ง เกิดความภูมิใจที่เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ จนมาลอกการบ้าน ซึ่งคิดว่า การกระทำดังกล่าวไม่น่าจะมีความสำคัญอะไร ต่อมาหนูได้เรียนรู้ว่า การให้เพื่อนลอกการบ้านนั้นเป็นการทำร้ายเพื่อน ๆ ของหนู ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ทำให้พวกเขามีปัญหาในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง หนูจึงใช้วิธีการให้คำแนะนำในการค้นคว้าหาแหล่งเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แนะนำขั้นตอนในการทำงานที่จำเป็นตามขั้นตอน ทำให้รู้สึกว่าการบ้านเพื่อน ๆ สามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น ทำให้หนูเกิดความภาคภูมิใจกับตนเองและกับเพื่อน ๆ ด้วยเช่นกัน...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 5

ภาพที่ 4 จากกิจกรรมที่สะท้อนจากการระบายความรู้สึกระหว่างการจัดสุนทรียสนทนา

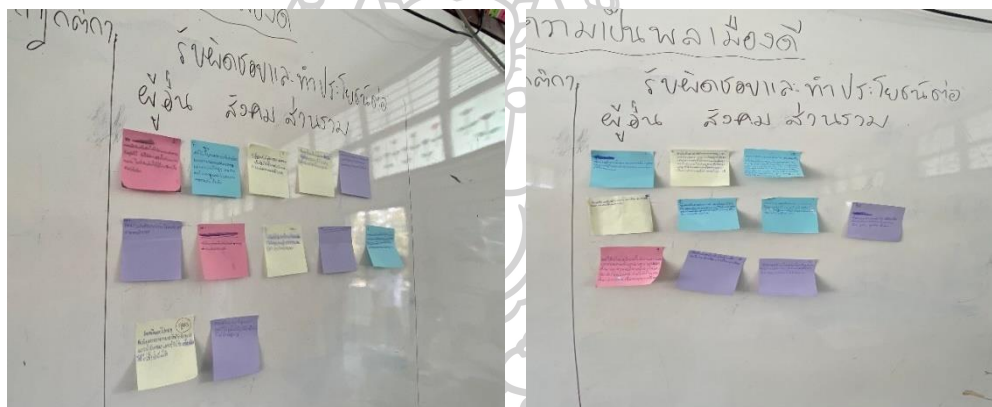
3. ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 นั้นช่วยส่งเสริมให้นักเรียนโดยภาพรวมมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในระดับพื้นฐาน นักเรียนแต่งกายเครื่องแบบนักเรียนถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีนิสัยตรงต่อเวลา เช่น มาทันเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติ ไม่เข้าห้องเรียนสาย สามารถทำงานที่ได้รับมอบเสร็จทันเวลาที่กำหนด ช่วยเหลืองานโรงเรียนอย่างเต็มความสามารถ แต่พฤติกรรมด้านการพยายามแสวงหาแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การเอาใจใส่ต่อการเรียนยังไม่ปรากฏเด่นชัด ซึ่งสะท้อนจากการการแสดงบทบาทสมมติที่นักเรียนได้นำเสนอและลงมือทำ ความสะอาดโรงเรียนด้วยตนเอง เนื่องจากต้องการแก้ปัญหาเรื่องความสะอาดในโรงเรียน

“...การมาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและไม่ขาดเรียนโดยไม่จำเป็น เช่น ไม่เจ็บป่วย ผมก็จะมาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอเพราะทำให้สามารถติดตามบทเรียนได้อย่างต่อเนื่อง มีบางช่วงที่เคยขาดเรียนเพราะนอนตื่นสายติดต่อกัน 2-3 วัน วันถัดมาได้มาโรงเรียน พบว่าตนเองไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่ครูสอน ซึ่งอาจเกิดจากความไม่ต่อเนื่อง ไม่เข้าใจบทเรียน ส่งผลให้ไม่อยากเรียนขึ้นมา ต่อมาเมื่อได้รับการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก ทำให้เกิดความสนใจและตั้งใจในการมาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สามารถเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น รู้สึกรักการเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งทุกวันนี้ผมมีความสุขมากเมื่อได้เดินเข้ามาในรั้วโรงเรียนที่ผมรัก...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 1

“...ในเรื่องการแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนนั้น เดิมผมเห็นว่ามันเป็นเรื่อง
ที่ไร้สาระ เพราะไม่มีเหตุผลอะไรที่ว่าถ้าเราแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน โดยเฉพาะการ
แต่ชุดนักเรียน หรือการแต่งชุดนักเรียนให้เรียบร้อยจะส่งผลอะไรต่อผลการเรียน เนื่องจากผลการ
เรียนน่าจะเกิดจากการขยันเรียน การตั้งใจในการทำความเข้าใจบทเรียนมากกว่า แต่ต่อมาเมื่อผมได้
เรียนรู้ ตระหนักถึงความสำคัญของโรงเรียน ในฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของเรา การแต่งกายให้ถูกต้อง
ตามระเบียบของโรงเรียน เป็นการให้ความเคารพต่อสถานศึกษาของเรา และการแต่งกายให้ถูกต้อง
ตามระเบียบยังช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพ และความภาคภูมิใจของเรา และเกิดความรักในโรงเรียนของ
เรา ทำให้ทุกวันนี้ ผมจะแต่งกายอย่างถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนทุกครั้งที่มาโรงเรียน และ
เกิดความภูมิใจว่าเราเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของโรงเรียน...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 2

ภาพที่ 5 สะท้อนจากการเขียนบันทึกที่นักเรียนได้รับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อโรงเรียนและ
ส่วนรวม

ภาพที่ 6 การแสดงบทบาทสมมติที่นักเรียนได้นำเสนอและลงมือทำความสะอาดโรงเรียนด้วยตนเอง

4. ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อในบางด้าน เช่น แจ้งผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ทราบเมื่อพบเห็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อชุมชน ไม่ทำลายหรือกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณสมบัติของชุมชน รักษาความสะอาดห้องน้ำสาธารณะหลังเลิกใช้บริการ ทั้งขยะลงถังหรือบริเวณที่จัดเตรียมไว้สำหรับทิ้งขยะ แต่พฤติกรรมด้านการเป็นอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และการกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนอย่างไม่ปรากฏเด่นชัด ซึ่งสะท้อนจากที่นักเรียนได้ออกมาเล่าหน้าชั้นเรียนว่า “ช่วยเหลือคนน้ำมันหมด ตอนนั้นกำลังไปซื้อของแล้วเจอคนเข็นรถอยู่จึงลงไปถามเขาวารถเป็นอะไร เขาบอกว่ารถน้ำมันหมดจึงช่วยเข็นไปเติมน้ำมัน” “หนูเคยสอนน้องป.4 ตอนชุมชนจัดกิจกรรมที่เลี้ยงอาสา หนูช่วยน้องให้อ่านหนังสือ ตอนนั้นรู้สึกภูมิใจที่น้องอ่านหนังสือคล่องขึ้นมาก” และ “กลางคืนจะมีเด็กมาแว่นรถเสียงดังแถวสะพานบ้าน เมื่อมีโอกาสนูกับครอบครัวจึงไปแจ้งผู้ใหญ่บ้านเพื่อให้มาช่วยแก้ปัญหา เพราะคิดว่าคนในละแวกบ้านคงมีความรู้สึกหวงหวูและมีปัญหาการนอนเหมือนกัน”

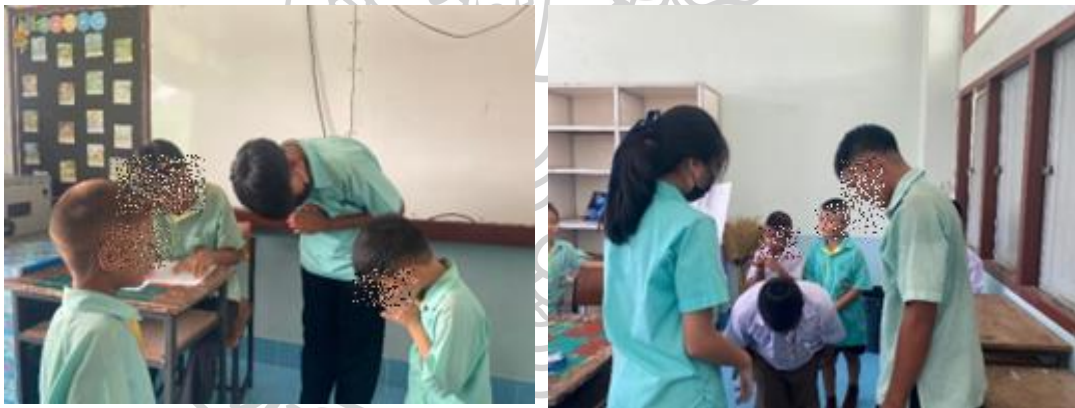
“...โดยปกติผมเป็นคนชอบเล่นฟุตบอล และการวิ่ง เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้ห้องน้ำสาธารณะ ผมมักจะรู้สึกทำไมมันดูสกปรกนัก เมื่อผมใช้แล้วจะไม่ให้ความสำคัญต่อการราดน้ำ เพราะเห็นว่าไหน ๆ มันก็สกปรกอยู่แล้ว แต่การทิ้งขยะผมก็จะทิ้งลงถังขยะอยู่ข้าง แต่จะใช้วิธีโยนลงไปลงถังขยะข้างไม่ลงข้างก็แล้วไป กลางคืนก็จะมีเจ้าหน้าที่เทศบาลเขามาเก็บขยะไปเอง ต่อมาผมได้เรียนรู้มากขึ้น ผมได้ตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทำให้ต่อมาเมื่อผมใช้ห้องน้ำสาธารณะผมจะรักษาความสะอาดห้องน้ำเมื่อเลิกใช้บริการ ทั้งขยะโดยหยิบลงไปในถังทุกครั้ง ทำให้ผมรู้สึกได้ว่าผมเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาความสะอาดของชุมชน...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 3

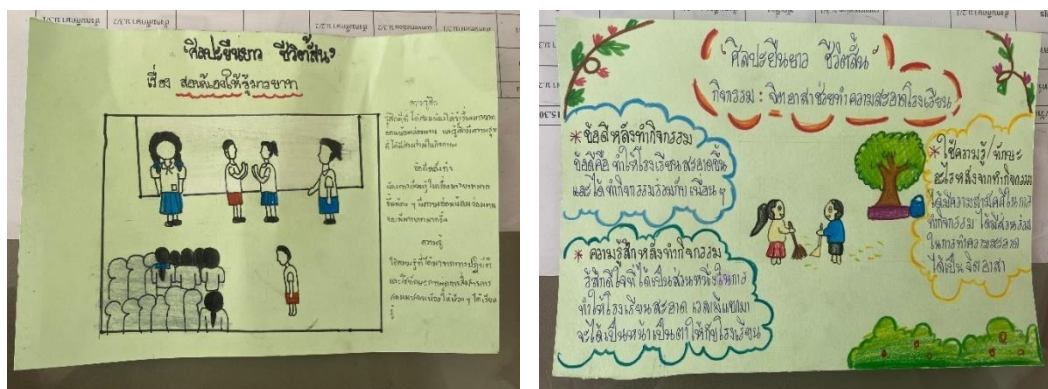
“...ผมมักจะไปซื้อของที่ร้านสะดวกซื้ออยู่เป็นประจำ แต่ไม่คิดจะพวกถุงไปด้วย เนื่องจากเห็นว่าทางร้านเขามีถุงพลาสติกให้บริการอยู่แล้ว ซึ่งเมื่อภายหลังผมเรียนรู้ถึงความสำคัญของภาวะโลกร้อน ปัญหาขยะพลาสติก ทำให้ต่อมาผมตระหนักถึงความสำคัญในการลดการใช้สิ่งเหล่านี้ เมื่อผมไปซื้อของที่ร้านสะดวกซื้อ ผมจะนำถุงผ้าของผมไปด้วย โดยไม่รับหรือขอถุงพลาสติกจากทางร้านสะดวกซื้ออีกต่อไป นอกจากนั้น ในการเลือกซื้อของผมจะพยายามเลือกซื้อบรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ง่าย จะหลีกเลี่ยงการซื้อของที่บรรจุภัณฑ์เป็นโฟม ทำให้ผมรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 5

5. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรักใคร่กลมเกลียวปรองดองและอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม แต่พฤติกรรมด้านการศึกษาและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานที่ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตนตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างมีวิจารณญาณ ยังไม่ปรากฏเด่นชัด ซึ่งสะท้อนจากการที่นักเรียนได้ช่วยการแก้ปัญหาหลังจากได้ทำกิจกรรม 3 ส “สำรวจ สืบเสาะ และแสดงความคิดเห็น” เนื่องจากนักเรียนได้ลงมติเห็นว่าเด็กรุ่นใหม่มีปัญหาเรื่องมารยาทและการรักษาขนบธรรมเนียมที่ดีของไทย จึงได้ทำกิจกรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั่นคือ การเป็นครูอาสาสอนน้อง ในเรื่องการไหว้ที่ถูกต้อง การปฏิบัติตนเมื่อพบผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสกว่า การถวายคำนับและการถอนสายบัว เพื่อต้องการปลูกฝังให้น้องได้นำมารยาทและขนบธรรมเนียมของไทยที่ดีไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และการทำบัตรการ์ดแสดงความรู้สึกหลังการทำกิจกรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกันว่า “รู้สึกดีที่ได้สอนน้องให้รู้เรื่องมารยาทอ่อนน้อมถ่อมตน และรู้สึกมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม”

ภาพที่ 7 จากการทำกิจกรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั่นคือ การเป็นครูอาสาสอนน้อง

ภาพที่ 8 การเขียนบัตรการ์ดสะท้อนความรู้สึกหลังจากได้ทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม

ระยะที่ 2 ในระยะนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการระหว่างที่นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบระหว่างที่นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนโดยภาพรวมเกิดการเรียนรู้มากขึ้นโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยนักเรียนได้รับรู้ เข้าใจในประสบการณ์ มวลความรู้ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวของตนเองและผู้อื่นมากขึ้นกว่าระยะที่ 1 ปรากฏพฤติกรรมในด้านการเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ปกครอง ช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกัน โดยสังเกตจากพฤติกรรม การตอบคำถาม และการอภิปรายนักเรียนสามารถพิจารณาถึงความแตกต่างหลากหลาย รวมไปถึงความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติที่มีต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละครอบครัว ซึ่งสะท้อนจากกิจกรรมการตั้งคำถามว่า “หนูมีความรู้ประหลาดใจ และได้เปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ หลังจากได้ไปบ้านเพื่อนร่วมชั้นเรียนคนหนึ่ง เนื่องจากหนูเป็นไทยพุทธ แต่เพื่อนเป็นคนเชื้อสายลาวซ่ง และที่บ้านเขามีห้องสำหรับไหว้ผีซึ่งเป็นสิ่งที่คนลาวซ่งเคารพนับถือมาก” และ “ตอนแรกที่ได้ฟังสำเนียงการพูดของเพื่อนใหม่ร่วมชั้นเรียนคนหนึ่งค่อนข้างไม่คุ้น และด้วยลักษณะของใบหน้า รวมถึงได้เห็นครอบครัวที่มารับเขาหน้าโรงเรียนจึงได้รู้ว่าเขาเป็นคนไทยเชื้อสายอินเดีย”

ภาพที่ 9 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการตั้งคำถาม

2. ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกับเพื่อนมากขึ้นกว่าระยะที่ 1 ซึ่งสังเกตได้จากพฤติกรรมไม่แสดงกิริยาจาจาดุหมิ่นผู้อื่น

ไม่พูดจาเปรียบเทียบเยาะเย้ยระหว่างกัน ไม่พูดจาใส่ร้ายหรือทำให้เพื่อนได้รับความเสียหาย ใช้คำถ้อยคำสุภาพ เมื่อสื่อสารกับเพื่อน วางตัวให้เหมาะสมเมื่ออยู่กับเพื่อน ซึ่งสะท้อนจากการระบายความรู้สึก หลังการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง “ฉันมีค่าแค่ไหน” ว่า “ตอนสวมบทบาทที่ต้องมีปมเรื่องรูปร่าง เพราะโดนเพื่อนล้อว่าอ้วนตั้งแต่อยู่ชั้นประถม จำได้ว่าตอนนั้นร้องไห้เลย และถ้าโดนกับตัวเองจริงๆก็ยังคงรู้สึกไม่มั่นใจในรูปร่างของตัวเองมาก ๆ ดังนั้นจึงไม่อยากให้ใครต้องมาเจอกับความรู้สึกแบบนี้ ” “ตอนสวมบทบาทโดนเพื่อนผู้ชายเรียกว่าอีดำ เจาก็วย ฟังแล้วก็ยังมีความรู้สึกว่าไม่โอเค จะไม่เรียกใครด้วยรูปลักษณ์ของเขาเด็ดขาด” “เห็นเพื่อนที่ไม่ถนัดการเรียนวิชาคณิตหรือวิทย์ แต่เขาชอบวาดรูปและเคยไปแข่งวาดรูปชนะเลิศด้วย” หลังจากฟังประสบการณ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบของเพื่อนนักเรียน จึงได้จัดกิจกรรม “ทุกคนจำ มาโชว์ตัวกัน” เพื่อให้ทุกคนได้แสดงความสามารถทุกคน

ภาพที่ 10 การแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง “ฉันมีค่าแค่ไหน”

3. ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบต่อโรงเรียนโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจในการปฏิบัติต่อโรงเรียน การมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน และการยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น เกิดความรักและสามัคคีในหมู่คณะ นักเรียนต้องการให้โรงเรียนมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมมากขึ้นกว่าระยะที่ 1 สามารถทำงานที่รับผิดชอบเสร็จทันเวลาที่กำหนด เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน จะพยายามแสวงหาแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ช่วยเหลืองานโรงเรียนอย่างเต็มความสามารถ

ภาพที่ 11 การเขียนความรู้สึกผ่านแผ่นป้าย “วันน้ำเขียว บ้านหลังเดียวกัน”

4. ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีทั้งต่อตนเองและชุมชนมากขึ้นกว่าระยะที่ 1 โดยเน้นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และยอมรับผลที่เกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดีจากการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือด้วยความเต็มใจจนกลายเป็นพฤติกรรมในหน้าที่ต่อสิ่งนั้น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวมด้วยจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือผู้ที่อ่อนแอกว่าตนตามกำลังความสามารถ อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

ภาพที่ 12 กิจกรรม “ทุกคนจำ มาโชว์ตัวกัน” เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถทุกคน

5. **ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม** การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาและต้องการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี อยากมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นกว่าระยะที่ 1 อยากทำให้คนในชาติได้รับการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานและได้รับการพัฒนาศักยภาพที่สอดคล้อง กับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนจากการระบายความรู้สึกผ่านข้อความอย่างสั้นว่า “รวมใจเพื่อความเท่าเทียม วังน้ำเขียวบ้านหลังเดียวกัน” “เคารพความแตกต่าง ทั้งรูปร่างและหน้าตาชาติพันธุ์หรือการศึกษา ขอให้รู้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน”

ภาพที่ 13 การเขียนความรู้สึกผ่านแผ่นป้าย “วังน้ำเขียว บ้านหลังเดียวกัน”

ระยะที่ 3 ในระยะนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการระหว่างที่นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี พบว่า ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบระหว่างที่นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนโดยภาพรวมเกิดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **ความรับผิดชอบต่อครอบครัว** พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สามารถทำให้นักเรียนเกิดการคิดเชิงลึกสามารถอธิบายและปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับครอบครัวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สังเกตได้จากในการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ ทั้งทางร่างกาย ทางเพศ ทางจิตใจ ในครอบครัว ซึ่งสะท้อนจากการอภิปรายถึงแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวของตนเองและเพื่อนว่า “สมาชิกในครอบครัวของฉันมีความคิดเห็นที่ไม่ค่อยตรงกัน จึงเกิดการโต้เถียงและใช้ถ้อยคำรุนแรงที่เป็นการหักหาญน้ำใจกันบ่อยครั้ง การประนีประนอม เป็นการแก้ไข

ปัญหาความขัดแย้งที่สมเหตุสมผลและเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายที่น่าจะนำมาใช้ในครอบครัวของฉันทที่สุด” นอกจากนี้การจัดกิจกรรมยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียน เคารพเชื่อฟังคำสอน และปฏิบัติตามคำสอนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง สนทนากับสมาชิกในครอบครัวด้วยถ้อยคำสุภาพ ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองจนบรรลุผลสำเร็จ ประพฤติตนตามหลักศีลธรรม เพื่อให้เกิดความปกติต่อตนเองและครอบครัว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีอาการเจ็บป่วย จะช่วยดูแลด้วยความเต็มใจ ช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตนที่มีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าระยะที่ 1, 2 ตามลำดับ

“...สิ่งที่ทำให้ผมยังคิดว่า การกินอาหารเหลือ การกินทิ้งกินขว้างนั้นไม่ใช่เรื่องสำคัญอะไร เมื่อกินอาหารเสร็จแล้ว เดิมแม่จะเป็นคนเก็บจาน และจัดการขยะให้ ทำให้เกิดความเคยชิน และคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่ของแม่ โดยผมไม่คิดอะไรมาก พ่อแม่เองก็จะถามว่าอ้อมแล้วหรือลูก ถ้าอ้อมแล้วก็ไปพักท้องนะ ทำให้ผมคิดว่า การกินอาหารเหลือ หรือการช่วยเหลือเก็บภาชนะที่กินเสร็จแล้วไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่เมื่อผมได้เรียนรู้มากขึ้น ทำให้ผมตระหนักในความรักของพ่อแม่ที่มีต่อผม คิดว่าผมควรทำตัวให้เป็นประโยชน์สมกับความรักที่พ่อแม่มีต่อผม ทุกวันนี้ ผมจะพยายามกินอาหารให้หมดจาน และช่วยเก็บภาชนะ และช่วยล้างทำความสะอาด โดยไม่คิดว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นภาระของ ผมที่จะต้องทำแต่อย่างใด แต่เป็นสิ่งที่ผมทำเพราะผมมีความรู้สึกในความรักที่พ่อแม่มีต่อผม จึงอยากทำเพื่อเป็นการตอบแทนความรักของท่าน...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 1

“...เดิมหนูไม่ค่อยเข้าใจว่าทำไมพ่อแม่มักจะพูดว่าทานอาหารให้หมดอย่าให้เหลือนะลูก เสียตายของ ซึ่งหนูก็ไม่ค่อยได้คิดอะไร เพราะในเมื่ออ้อมแล้วก็พอแล้ว ไม่ต้องทานให้หมด ไม่จำเป็นต้องทานให้หมด เพราะหากหิวขึ้นมาก็สามารถหาอาหารมารับประทานได้อย่างไม่ยุ่งยากนัก ทั้งจากร้านสะดวกซื้อ จากแอปพลิเคชันส่งอาหาร เป็นต้น ต่อมาจึงได้เรียนรู้ว่า การคิดดังกล่าว เป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นการเห็นแก่ตัว ไม่ถึงคิดถึงคนอื่น ๆ เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ต่อมาเมื่อได้เรียนรู้ถึงความรักของคนในครอบครัว ทำให้ตระหนักว่า การให้ได้มาซึ่งอาหารแต่ละครั้งมีหลายคนหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องกว่าเราจะได้รับประทานอาหาร ต้องคิดถึงคนอื่นที่ไม่มีอันจะกิน และวัตถุใดเหล่านั้นที่เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ ทำให้ต่อมาหนูจึงพยายามทานอาหารให้หมด และช่วยเหลือครอบครัวในการเก็บจาน ชาม และช่วยล้างให้สะอาด ซึ่งทำให้รู้สึก ว่า สมกับที่ตนเป็นบุคคลที่รักของพ่อแม่...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 4

“...การใช้จ่ายเงินของผมเดิมนั้นจะไม่ค่อยให้ความสำคัญอะไร เพราะการใช้จ่ายในแต่ละครั้งจะเป็นปริมาณเงินที่ไม่ค่อยจะมากนัก ซึ่งคิดว่าไม่น่าจะมีความสำคัญอะไรต่อฐานะของครอบครัว เนื่องจากเห็นว่าพ่อแม่จะให้เงินมาไว้ใช้จ่ายอย่างตลอดเวลา ทำให้ผมอยากจะทำอะไรก็ซื้อ ไม่คิดว่าซื้อแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองหรือไม่ แค่อยากจะซื้อ เห็นแล้วก็อยากจะได้ ต่อมาเมื่อได้เรียนรู้ถึงความรักของพ่อแม่และคนในครอบครัว ทำให้รู้สึกว่าการใช้จ่ายอย่างไม่ประหยัดดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่แย่มาก ทำให้ต่อมาผมจึงให้ความสำคัญต่อการประหยัดค่าใช้จ่าย และเมื่อมีการประหยัดก็ทำให้รู้สึกว่าการทำในสิ่งที่ดี เหมาะสมกับความรักของพ่อแม่และคนในครอบครัว เมื่อประหยัดได้ระยะเวลาหนึ่ง ผมก็พบว่าตนเองมีเงินส่วนตัวอยู่พอสมควร ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และผมตั้งใจว่าต่อไปจะเป็นคนประหยัด...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 6

จะเห็นได้ว่า คำตอบของนักเรียนนั้นสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่นักเรียนได้รับรู้ ส่งผลกระทบต่อความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของนักเรียนมองเห็นความรักของคนในครอบครัว รับรู้และมีความเข้าใจมากขึ้นว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของความรักในครอบครัว ทำให้เกิดความตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัว เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญในความรับผิดชอบต่อครอบครัว

2. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน พบว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด นำไปสู่การแก้สถานการณ์ปัญหาที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น รู้จักยกย่องและให้เกียรติเพื่อนในสถานะของคนหนึ่งที่รักสุขและเกลียดกลัวความทุกข์ ตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแบบสันติวิธี ซึ่งสะท้อนจากกิจกรรม คำขอบคุณที่มีให้ เต็มเต็มใจซึ่งกันและกันว่า “ขอบคุณเพื่อนที่อยู่ดูแลกันมา 3 ปีแล้ว ถึงจะเคยทะเลาะกันหนักมากด้วยความคิดเห็นไม่ตรงกัน แต่เธอยังมีข้อดีอีกหลายอย่างมากที่ทำให้เพื่อนอย่างเรามีความสุข” “ขอบคุณเพื่อนคนหนึ่งที่เคยช่วยเหลือ เวลาที่ผมไม่มีเงินกินข้าวก็มีเพื่อนคนหนึ่งที่มึนน้ำใจแบ่งให้ ต่อไปนี้จะไม่ทะเลาะกันด้วยใช้คำพูดต่าทอกันแบบหยาบคายอีก จะคุยกันดี ๆ ด้วยเหตุผล” “และถึงเพื่อนผู้หญิงในห้องคนหนึ่งที่เคยทะเลาะกันด้วยคำพูดไม่ดี เคยลงไม้ลงมือแต่พอมามองดี ๆ แล้วเราเป็นเพื่อนกันมาตั้ง 11 ปี คอยช่วยเรื่องที่เราไม่ถนัด ให้คำปรึกษาอย่างดีมาตลอด ต่อไปนี้ถ้ามีวันไหนที่เราจะไม่เข้าใจกันอีก เราจะแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี เช่น การประนีประนอม การเจรจา ไม่ใช้ความรุนแรงอีก” นอกจากนี้การจัดการกิจกรรมยังช่วยส่งเสริมให้คำนึงถึงแนวคิดการเอาใจเขามาใส่ใจเราก่อนที่จะปฏิบัติสิ่งใด ๆ ต่อเพื่อน ขออนุญาตก่อนที่จะนำสิ่งของเครื่องใช้ของเพื่อนมาใช้ ไม่นำสิ่งของเครื่องใช้ของเพื่อนมาเป็นของตนเอง ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มและ

ไม่เอาไรต์เอาเปรียบเพื่อน แนะนำให้เพื่อนทำการบ้านด้วยตนเองแทนการให้เพื่อนลอกการบ้าน แนะนำให้เพื่อนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ตักเตือนเมื่อพบเห็นเพื่อนกระทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม ให้อภัยเมื่อเพื่อนสำนึกผิดและแสดงการขอโทษ ชักชวนให้เพื่อนค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ไม่ส่งเสียงดังรบกวนสมาธิการเรียนของเพื่อน ยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่มที่มีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าระยะที่ 1, 2 ตามลำดับดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการตอบคำถามของนักเรียนในแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อเพื่อนดังนี้

“...เพื่อนสำหรับผมแล้ว เดิมเห็นว่าเป็นเพียงสิ่งแหวดล้อมอย่างหนึ่งในโรงเรียนเท่านั้น จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อความคิด ความรู้สึกของพวกเขาเหล่านั้น ทำให้ไม่ค่อยเกรงใจเพื่อน บางทีก็เอาของเพื่อนไปใช้เลยโดยไม่ได้ขออนุญาตเนื่องจากเห็นว่าเป็นเพื่อนกัน ต่อมาผมก็ได้เรียนรู้ถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อนมีความสำคัญต่อเราไม่ใช่เฉพาะเป็นสิ่งแหวดล้อมในห้องเรียนเท่านั้น แต่พวกเขาเหล่านั้นยังเชื่อมโยงถึงเราทั้งในเรื่องของการเรียน และเรื่องอื่น ๆ ทำให้ผมเกิดความตระหนักถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เมื่อมีความต้องการใช้สิ่งของใด ๆ ของเพื่อนผมก็จะขออนุญาตเพื่อนก่อนเสมอ อีกทั้งก็จะกล่าวขอบคุณต่อเพื่อนที่ให้ยืมของ...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 2

“...ผมเป็นคนที่ไม่ค่อยชอบทำงานกลุ่มเป็นอย่างมาก เนื่องจากรู้สึกว่าค่อนข้างจะเรื่องมาก คนนั้นจะเอาอย่างนี้ คนนี้จะเอาอย่างนั้น ทำให้ปวดหัว น่ารำคาญ จนทำให้เมื่อใดที่มีการทำงานเป็นกลุ่มผมก็จะไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นใด ๆ ใครถามมาผมก็จะบอกว่า ดีแล้ว เมื่อมีการลงมือทำ ผมก็จะไม่ค่อยช่วยอะไร ถ้าหลีกเลี่ยงได้ก็จะไปที่อื่นเสีย ซึ่งปกติงานก็จะเสร็จและมีชื่อผมอยู่ด้วยในการส่งงาน ยิ่งสร้างนิสัยแบบนี้มากยิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อได้เรียนรู้มากขึ้น ผมก็เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีม ผมพยายามให้ความช่วยเหลือเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การออกแรง และรวมถึงการออกเงินค่าใช้จ่ายอีกด้วย ซึ่งผมรู้สึกได้ถึงความรู้สึกจากเพื่อน ๆ ที่มีต่อผม ทำให้ผมรู้สึกดี เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง รับรู้ถึงความสำเร็จร่วมกันกับเพื่อน ๆ ...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 3

จะเห็นได้ว่า คำตอบของนักเรียนนั้นสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่นักเรียนได้รับรู้ ส่งผลกระทบต่อความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของนักเรียนมองเห็นความรับผิดชอบต่อตนเองที่มีต่อเพื่อนด้วยความรัก ไม่ว่าจะเป็นการให้ความร่วมการทำงานเป็นทีม การไม่เอาไรต์เอาเปรียบเพื่อน การแนะนำเพื่อนให้ทำการบ้านด้วยตนเอง การแนะนำชักชวนให้เพื่อน

แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น เกิดความตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อเพื่อน
เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญในความรับผิดชอบต่อเพื่อน

ภาพที่ 14 สะท้อนจากกิจกรรม คำขอบคุณที่มีให้ เต็มเต็มใจซึ่งกันและกัน

3. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นมากที่สุดในทุกด้าน นักเรียนสามารถประเมิน วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และสามารถคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ตั้งคำถามโต้แย้ง และมีความกล้าหาญในการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีเพื่อใช้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในโรงเรียน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความเอาใจใส่ต่อการเรียน ใส่ใจปรับปรุงและพัฒนาตนเองตามคำแนะนำของครู มาโรงเรียนสม่ำเสมอและไม่ขาดเรียนโดยไม่จำเป็น โดยในการมาโรงเรียนจะแต่งกายเครื่องแบบนักเรียนถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีนิสัยตรงต่อเวลา เช่น มาทันเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติ ไม่เข้าห้องเรียนสาย สามารถทำงานที่รับผิดชอบเสร็จทันเวลาที่กำหนด เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน จะพยายามแสวงหาแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ช่วยเหลืองานโรงเรียนอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำลายหรือกระทำการใด ๆ ที่ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน

ของ โรงเรียน ปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าหรือก๊อกน้ำที่ถูกเปิดทิ้งไว้โดยไม่จำเป็น ตลอดจนการสมัครใจเข้าร่วม ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนดังจะเห็นได้จากการสะท้อนที่นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและ สะท้อนจากการเขียนบันทึก Journal Writing หลังการจัดกิจกรรม

“...เดิมผมคิดว่า เวลา ไม่ใช่เรื่องสำคัญอะไรมากมายนัก เพราะเรามีเวลาอย่างมากมาย ทำให้ไม่ให้ความสำคัญต่อการตรงเวลา เช่น การมาทันเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติ การเข้าห้องเรียนให้ทันเวลา หรือการส่งงานให้ตรงตามเวลา คิดว่าอะไรจะกันนักกันหนา ต่อมาเมื่อผมได้เรียนรู้ ในเรื่องของการตรงเวลา การมาโรงเรียนให้ทันเวลา การเข้าเรียนให้ทันเวลา การส่งงานให้ตรงทันเวลา สำหรับการเป็นนักเรียนแล้วถือได้ว่ามีความสำคัญมาก เป็นการฝึกนิสัยให้ตรงเวลา ซึ่งผมเรียนรู้ว่า ในสังคมนั้น การตรงเวลามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการไม่ตรงเวลานัดหมายอาจทำให้เราสูญเสียโอกาสในหลาย ๆ อย่างในชีวิต ทำให้ผมตระหนักและให้ความสำคัญต่อการตรงเวลาเป็นอย่างมาก และมันทำให้ผมมีนิสัยที่ตรงเวลามากยิ่งขึ้น เมื่อมีการนัดหมายอะไรกับใครผมจะให้ความสำคัญต่อการตรงเวลาอยู่เสมอ...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 3

จะเห็นได้ว่า คำตอบของนักเรียนนั้นสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่นักเรียนได้รับรู้ ส่งผลกระทบต่อความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนของตนเอง เกิดความรัก ความชื่นชอบโรงเรียนของตนเอง จนเกิดความรับผิดชอบต่อโรงเรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญในความรับผิดชอบต่อโรงเรียน เช่น การตรงเวลา การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน เป็นต้น

4. ความรับผิดชอบต่อชุมชน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้าน โดยนักเรียนมีความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจปัญหาในชุมชนของตน รู้สึกว่าตนเป็นสมาชิกของชุมชน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและชุมชนมากขึ้น รักในเสรีภาพ มีความรับผิดชอบ และยอมรับความแตกต่าง เคารพกฎระเบียบของชุมชน ตลอดจนยึดมั่นในหลักสันติวิธีโดยการไม่ใช้ความรุนแรง แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง นอกจากนี้การจัดกิจกรรมยังส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อชุมชน โดยการแจ้งผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ทราบเมื่อพบเห็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อชุมชน ไม่ทำลายหรือกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณสุขสมบัติของชุมชน รักษาความสะอาดห้องน้ำสาธารณะหลังเลิกใช้บริการ ทิ้งขยะลงถังหรือบริเวณที่จัดเตรียมไว้สำหรับทิ้งขยะ ไม่รับถุงพลาสติกจากร้านค้าเมื่อซื้อสินค้าจำนวนน้อยชิ้น หลีกเลี่ยงการใช้บรรจุภัณฑ์ที่

ย่อยสลายได้ยาก เช่น โฟม พลาสติก กระดาษรีตันที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือผู้ที่อ่อนแอกว่าตนตามกำลังความสามารถ อาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน บริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต หรือได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติธรรมชาติ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการตอบคำถามของนักเรียน ในแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อชุมชน ดังนี้

“...ในชุมชนของผมมักจะมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเดิมผมไม่ค่อยสนใจสิ่งเหล่านี้ ผมคิดว่าผมควรตั้งใจเรียนหนังสืออย่างเดียวเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ต่อมาได้เรียนรู้ว่า ผมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ผมมีศักยภาพในการช่วยเหลือชุมชนได้ ทำให้ต่อมาผมมักจะกระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ การเข้าไปช่วยเหลือการทำกิจกรรมของคนเฒ่าคนแก่ ทำให้ผมรู้สึกสนุก มีความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วม ตลอดจนเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ผมมักจะอาสาเข้าไปมีส่วนร่วมแทบทั้งสิ้น ทำให้รู้สึกว่าตนเองได้ทำประโยชน์ให้กับชุมชน...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 6

จะเห็นได้ว่า คำตอบของนักเรียนนั้นสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่นักเรียนได้รับรู้ สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม อีกทั้งยังสามารถยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างหลากหลายของสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพต่อกฎหมาย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนของนักเรียน โดยพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม

5. ความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้าน โดยนักเรียนมีความรู้สึกสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน รู้ว่าการกระทำใด ๆ ของตนย่อมมีผลต่อสังคมส่วนรวม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ตนเองเริ่มต้นที่ตนเอง คือ ร่วมแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหา และหากเมื่อมีปัญหาหรือความขัดแย้งใดเกิดขึ้นต้องแก้ไขโดยใช้สันติวิธี วิถีทางประชาธิปไตยและกตัญญู ไม่ใช่กำลังหรือความรุนแรง นอกจากนี้การจัดกิจกรรมยังช่วยส่งเสริม

ให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบต่อสังคม ใช้บริการรถสาธารณะแทนรถยนต์ส่วนบุคคล เพื่อช่วยลดปัญหาการจราจร เคารพและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างมีวิจารณญาณ ศึกษาและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานที่ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ข้ามถนนบริเวณทางม้าลาย สะพานลอย หรือบริเวณที่มีการจัดเตรียมให้ ข้ามถนน ปฏิบัติหน้าที่และรักษาสีทึบของตน โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนผู้อื่น เข้าคิวตามลำดับเมื่อซื้อสินค้าหรือใช้บริการในสถานที่ต่าง ๆ ไม่ใช่จลาจลหรือแสดงกิริยาในลักษณะก้าวร้าวต่อบุคคลอื่น ตลอดจนมักจะอาสาทำงานช่วยเหลือส่วนรวม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการตอบคำถามของนักเรียนในแบบวัดพฤติกรรม ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมดังนี้

“...ในเรื่องกฎจราจร ไม่ว่าจะเป็นการข้ามถนนตรงทางม้าลาย การหยุดรถขณะไฟแดง ผมไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก จะทำก็ต่อเมื่อเห็นว่ามีตำรวจอยู่แถวนั้น ซึ่งหากเห็นว่าไม่ค่อยมีรถผ่านมาอยากข้ามถนนทางไหนผมก็ข้ามเลย และเมื่อมีไฟแดงแล้วไม่มีรถผ่านมาผมก็ฝ่าเลยไปเลย เนื่องจากไม่ใช่เมืองใหญ่ที่มีการจราจรติดขัด ซึ่งผมก็รู้ดีว่ามีผิดกฎจราจรแต่ก็ไม่น่าจะมีผลกระทบอะไรมากมายกับใคร ๆ อยู่แล้ว ต่อมาเมื่อผมได้เรียนรู้ ทำให้คิดว่า การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของบ้านเมืองนั้นมีความสำคัญ เป็นเรื่องของความสงบเรียบร้อยของสังคม อีกทั้ง ยังส่งผลต่อความปลอดภัยของตนเอง และของผู้อื่นอีกด้วย ทำให้ต่อมาผมจึงเคร่งครัดในเรื่องของการข้ามถนน การใช้รถใช้ถนนให้ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผมรู้สึกว่าจะมีความปลอดภัยต่อตนเอง และต่อคนอื่น ๆ ในสังคมอีกด้วย...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 2

“...เมื่อถึงเวลาพักรับประทานอาหาร ผมก็จะรีบไปที่โรงอาหารเพื่อจะได้รับอาหารมารับประทานก่อนคนอื่น ๆ แม้ว่าจะมีคนรอคิวอยู่ก่อนหน้าหลายคนแล้วก็ตาม ผมก็มักจะใช้วิธีตีเนียนเข้าแทรก ซึ่งช่วยให้ผมได้รับอาหารมารับประทานก่อนคนอื่น ๆ อยู่เสมอ เกิดความภาคภูมิใจในวิธีการอันฉลาดของตนเอง อีกทั้งยังมีเวลาในการทำอย่างอื่น ต่อมาเมื่อผมได้เรียนรู้ให้ความรักที่มีต่อสังคม ผมได้ปรับปรุงพฤติกรรมโดยการให้ความสำคัญต่อการเข้าคิวตามลำดับ เมื่อจะซื้อของหรือใช้บริการตามสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่โรงอาหาร ร้านสะดวกซื้อ การซื้อตั๋วต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้ผมรู้สึกว่าตนเองได้ทำสิ่งที่ดีต่อสังคม...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 4

“...เดิมเมื่อผมเห็นขยะตกอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ในโรงอาหาร ในสนาม หรือในห้องเรียนผมจะรู้สึกเฉย ๆ ชุระไม่ใช่ที่จะต้องไปจัดการอะไรกับสิ่งเหล่านี้ เพราะน่าจะเป็นเรื่องของพวกเวรทำความสะอาด หรือเป็นเรื่องของภารโรง แต่เมื่อผมเรียนรู้ว่า ความสะอาดของสถานที่ต่าง ๆ ในสังคมที่เราอยู่ มันมีความหมายมากกว่านั้น ความสะอาดมันทำให้เรา และบุคคลอื่น ๆ เกิดความสบายใจ เกิดความรู้สึกที่ดี มีบรรยากาศที่ดี ทำให้ผมให้ความสนใจและตัดสินใจลงมือช่วยเหลือในการเก็บขยะที่ตกอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ หากมีเวลาก็จะช่วยเก็บไปทิ้งที่ถังขยะให้เป็นที่ เป็นทาง ซึ่งส่งผลให้ผมเกิดความรู้สึกที่ดีในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม...”

ตัวอย่างนักเรียนคนที่ 5

จะเห็นได้ว่า คำตอบของนักเรียนเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ได้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่นักเรียนได้รับรู้ ส่งผลกระทบต่อความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสังคม เกิดความรัก ความรับผิดชอบต่อสังคม การช่วยเหลือทำประโยชน์ให้กับสังคมส่วนรวม การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การคำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง และของผู้อื่น เป็นต้น

สรุปได้ว่า การศึกษาพัฒนาการความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่นักเรียนได้รับรู้สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อโดยพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง (The One-Group Posttest Design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผล อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก ที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.77 มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และ 2) แบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective congruence: IOC) ของแต่ละข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 จึงถือว่า แบบวัดดังกล่าวมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับที่ยอมรับได้ มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.913 มีระดับความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่สูง ถือว่าแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ดังกล่าวสามารถนำไปใช้วัดกับกลุ่มตัวอย่างได้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมีพัฒนาการระหว่างการทำทดลองที่สูงขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากงานวิจัยในครั้งนี้ปรับใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้รูปแบบความรัก (LOVE Model) ของ เอ็มอัชมา วัฒนบุรานนท์ (2556) ซึ่งมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และหน่วยการเรียนรู้เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถยกระดับนักเรียนไปสู่การมีส่วนร่วมในการเป็นคนรุ่นใหม่ที่รับผิดชอบต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม อันเป็นการพัฒนาเยาวชนให้มีความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สร้างและพัฒนาขึ้นจากแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แนวคิดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และแนวคิดด้านความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมุ่งเน้นการสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้กับผู้เรียนในด้านความดี (การรักษาศีลห้า) ความจริง (ธรรมชาติของชีวิตที่พึงปฏิบัติได้) และความรู้ปฏิบัติ (การรู้และปฏิบัติ) ได้พัฒนามาเป็นการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักขึ้นมาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น มีความรักความเมตตาต่อบุคคล และสรรพสิ่งรอบข้าง เรียนรู้ที่จะยอมรับความจริงในชีวิต ธรรมชาติของชีวิต และความจริงที่พึงปฏิบัติ ตลอดจนเรียนรู้ในเนื้อหาสาระของศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาทั้งด้านจิตใจและปัญญา รวมทั้งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่หมายถึง การเสริมสร้างความคิด ความจริง และความรู้ในบุคคล

อนึ่ง เมื่อได้นำแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักมาใช้ในการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งรูปแบบความรักประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เป็นการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน รวมทั้งเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมผ่านการตอบคำถาม การอภิปราย ขั้นที่ 2 เมื่อผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พื้นฐานมวลความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆร่วมกันแล้ว ผู้เรียนจะมีการแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึกผ่านการแสดงบทบาทสมมติ การแสดงความรู้สึกเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ขั้นที่ 3

เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณงามความดี ความจริง ความรู้และความสุขของสิ่งที่ตนเอง และผู้อื่นได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการทำจิตอาสาการเขียนบันทึก และทำยี่ที่สุดในขั้นที่ 4 เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณงามความดี ความจริง ความรู้ และความสุขของสิ่งที่ตนเองและผู้อื่นได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผ่านการทำจิตอาสา และการเขียนบันทึก (เอมอชมา วัฒนบุรณนธ์, 2556) ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้รูปแบบความรักนี้ได้ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อไป เป็นไปตามลำดับขั้นพัฒนาการของ Havighurst (1972) ที่กล่าวว่า วัยรุ่นในช่วงอายุ 13 - 19 ปี จะมีพัฒนาการทักษะทางเขาวนปัญญา และความคิดรวบยอดต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกของชุมชนที่มีสมรรถภาพ และมีความต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม คำนึงถึงคุณค่าของสังคม ในการนี้ สามารถอภิปรายความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับด้านที่ได้คะแนนมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้

1) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว พบว่า นักเรียนมีผลการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในเชิงพัฒนาการพบว่านักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบความรักมีหลักการสำคัญคือ 1) ด้านความดี ที่ช่วยให้นักเรียนมีการรักษาศีล มีความรัก มีความเมตตาได้มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว 2) ด้านความจริง ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจถึงความจริงที่พึงปฏิบัติได้ รู้จักการยอมรับความจริง การรู้จักตนเองและครอบครัว 3) ด้านความรู้ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาหาความรู้เพื่อให้เกิดปัญญา สามารถนำความรู้ที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันกับครอบครัวได้ (เอมอชมา วัฒนบุรณนธ์, 2563) นอกจากนี้การจัดกิจกรรมยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้พัฒนาความรู้ความเข้าใจขึ้นได้ด้วยตนเองสามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผลจนนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์หาเหตุผลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในอดีตกับประสบการณ์ใหม่ส่งผลกระทบต่อตนเองจนทำให้ความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของตนต่อครอบครัวมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น สามารถรับรู้และตระหนักในบทบาทหน้าที่รวมไปถึงเข้าใจในปัญหาและตระหนักว่าตนเองเป็นหนึ่งในสมาชิกที่สามารถมีส่วนช่วยแก้ปัญหาในครอบครัวได้ จากมุมมองเดิมที่รู้สึกว่าตนเองเป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ของครอบครัว เรียนรู้ที่จะจัดการกับอคติและความรู้สึกเชิงลบ ทำให้สามารถปรับตัวและเข้ากับครอบครัวได้ดีขึ้น ดังที่ผลการวิจัยของเอมอชมา วัฒนบุรณนธ์ (2563) ซึ่งได้พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบความรักจากแนวคิดจิตตปัญญาประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเรียนรู้ 2) ขั้นเปิดใจ 3) ขั้นเห็นคุณค่า และ 4) ขั้นเห็น

คุณงามความดี เมื่อพิจารณาผลของการทดลองใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวได้ข้อสรุปว่า การใช้กิจกรรมการกำหนดคำถามในแต่ละขั้นตอนช่วยพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนด้านครอบครัว ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจและมีความสัมพันธ์กับครอบครัวที่ดีขึ้นในทุกด้าน เช่น เมื่อประสบปัญหาใด ๆ ก็ตาม จะพยายามค้นหาสาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ กิติชัย สุธาสิโนบล (2541) ที่กล่าวว่า เทคนิคการใช้คำถาม เป็นการถามคำถามและตอบคำถามสำหรับกระตุ้นให้นักเรียนตอบคำถามโดยใช้กระบวนการคิดค้นคว้าด้วยตนเอง โดยการตั้งคำถาม และตอบคำถามกับนักเรียน อาจใช้กับนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อยหรือทั้งชั้น เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ กระบวนการคิดค้นคว้าหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาและสรุปแนวคิดได้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาความคิดในระดับสูงและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ส่งเสริมการปฏิบัติตนที่แสดงถึงการรู้จักปฏิบัติตนต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ปกครอง ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ความช่วยเหลืองานตามสมควร ดูแลสมาชิกในครอบครัวตามกำลังความสามารถ ไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว นอกจากนี้ยังสามารถนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมต่อครอบครัวและแนวทางการใช้ชีวิต เมื่อนักเรียนประสบกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการระบายความรู้สึกเกี่ยวกับครอบครัวที่มากขึ้น นักเรียนจะปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัวและให้ความสนใจต่อความรู้สึกของคนในครอบครัวมากขึ้น

2) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อเพื่อน พบว่า นักเรียนมีผลการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในเชิงพัฒนาการพบว่านักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบความรักมีหลักการสำคัญคือ 1) ด้านความดี ที่ช่วยให้นักเรียนมีการรักษาศีล มีความรัก มีความเมตตาได้มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน 2) ด้านความจริง ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจถึงความจริงที่พึงปฏิบัติได้ รู้จักการยอมรับความจริง การรู้จักตนเองและเพื่อน 3) ด้านความรู้ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาหาความรู้เพื่อให้เกิดปัญญาสามารถนำความรู้นั้นมาใช้ในชีวิตประจำวันกับเพื่อนได้ (เอมอชฌา วัฒนบุรานนท์, 2563) เนื่องมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนได้ใช้ประสบการณ์ของตนเองที่เกิดการเรียนรู้ตามการเล่าประสบการณ์ การแสดงความคิดเห็น การอภิปราย ออกมาเป็นการจัดกิจกรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาความสัมพันธ์ ความเข้าใจ การยอมรับในความแตกต่าง หลากหลายซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบความรักมุ่งให้เกิดการมีส่วนร่วม การสนทนา การแสดงความรู้สึก การแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์และแนวคิดระหว่างกัน เมื่อนักเรียนมีส่วนร่วมจะเกิด

การเรียนรู้ร่วมกัน และมองว่าตนเองตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนและช่วยเหลือเพื่อนเพื่อร่วมสร้างสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนด้วยการกระทำร่วมกันจนนำไปสู่การสร้างสรรคกิจกรรมแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการสวมบทบาทแสดงบทบาทสมมติ การเป็นจิตอาสาทำกิจกรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเสนอความคิดเห็นร่วมกันจนกลายเป็นแนวทางแก้ปัญหาในการอยู่ร่วมกันในความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ เอ็มอัชมา วัฒนบุรานนท์ (2557) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการแสดงความรู้สึก (Felling Expressions) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกของตนเองเกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นที่กำหนด ผ่านการเขียน การบรรยาย การพูด การเล่า ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักใคร่ครวญและเข้าใจตนเองและเพื่อน ได้ฝึกการแสดงออกอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ ส่งเสริมการปฏิบัติตนต่อเพื่อนด้วยการคำนึงถึงสิทธิของเพื่อน ให้ความช่วยเหลือและแนะนำเพื่อนในทางที่เป็นประโยชน์ และรู้จักให้อภัยเมื่อเพื่อนกระทำความผิด ซึ่งจะทำให้แผนงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นราบรื่นและประสบความสำเร็จได้

3) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน พบว่า นักเรียนมีผลการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในเชิงพัฒนาการพบว่านักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นรับรู้ปัญหา เข้าใจสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและพร้อมที่จะสามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดใช้กับปัญหาต่าง ๆ และปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนำไปสู่ความรู้สึกรัก ภาคภูมิใจ ตื่นตัว และตั้งใจที่จะบรรเทาปัญหาการแสดงความรู้สึกที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นกิจกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสวมบทบาทแสดงบทบาทสมมติ การเขียนบันทึกช่วยให้นักเรียนสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับเพื่อที่จะสามารถต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการวางแผนและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาได้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบความรักยังให้นักเรียนเชื่อมโยงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ทั้งหมดมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนให้เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ปฏิบัติตนและรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ในฐานะที่เป็นนักเรียนในโรงเรียน ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช (2546) ที่กล่าวว่า การเขียนบันทึก (Journal Writing) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนการสอนในด้านของนักเรียน การเขียนดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนคิด (Reflective Thinking) และ ตระหนักถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตนเอง เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน ให้ความเคารพ เชื่อฟังครู ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ช่วยเหลืองานโรงเรียน ช่วยกันรักษาความสะอาด และดูแลทรัพย์สินของโรงเรียนไม่ให้เสียหาย

4) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชน พบว่า นักเรียนมีผลการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในเชิงพัฒนาการพบว่านักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอปัญหาสาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาในชุมชนที่นักเรียนประสบอย่างมีอิสระ ในการกำหนดรูปแบบการนำเสนอเพื่อให้สามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ในการเสนอแนะเหตุผลความจำเป็นและความเป็นไปได้ของแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อกระตุ้นให้ตนเองและเพื่อนซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกของชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจนก่อให้เกิดการแสดงออกและตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของแนวทางการแก้ปัญหาที่นักเรียนนำเสนอ จากนั้นนักเรียนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทสมมติ แล้วให้กลุ่มอื่น ๆ แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะและหาข้อสรุปถึงประโยชน์ ข้อดี ข้อเสีย เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในชุมชน และปรับปรุงแก้ไขให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด นักเรียนเกิดความตระหนักในการเข้าไปมีบทบาทการเป็นกระบอกเสียงในการเสนอแนะและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เมื่อนักเรียนเปิดใจรับฟังความคิดเห็นระหว่างกัน นักเรียนก็จะสามารถคำนึงถึงประโยชน์และความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ Eckard and An (1981); Harmer (2007); Littlewood (1981); (Revell, 1979) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนถูกเลือกให้แสดงตามสถานการณ์ที่สมมติขึ้นซึ่งเป็นที่เข้าใจตามบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันออกไปอีกทั้งยังเป็นการแสดงออกที่เป็นไปเองตามธรรมชาติของแต่ละบุคคลที่ตอบสนองต่อผู้อื่นในสถานการณ์ที่สมมติที่กำหนดขึ้นมาซึ่งผู้มีส่วนร่วมหรือผู้แสดงรู้มาก่อนว่าเนื้อหาหรือหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับอะไรอาจเป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนพบเจอในชีวิตประจำวันเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ยึดข้อมูลหรือบทบาทที่นำมาเป็นหลักเป็นการแสดงออกมาในรูปแบบการฝึก อาจกล่าวได้ว่าบทบาทสมมติเป็นละครล้อเลียนประเภทหนึ่งซึ่งผู้เรียนต้องแสดงเป็นตัวละครตามสถานการณ์ที่กำหนดให้และบทสนทนาที่พูดจะเป็นไปตามบทบาทความจำเป็นและความต้องการของบทบาทที่นักเรียนต้องแสดง สามารถปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของสังคม ช่วยกันรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม เอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยคิดและแก้ปัญหาของชุมชน รู้จัก แบ่งปันสิ่งของ ให้บริการ และเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน ตลอดจนให้ความร่วมมือแก้ไขสิ่งที่เป็นอันตรายต่อชุมชนตามความสามารถ

5) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า นักเรียนมีผลการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในเชิงพัฒนาการพบว่านักเรียนมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการอภิปรายโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคม รวมไปถึงปัญหาของการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมที่เคยประสบ นอกจากนี้ยังต้องมีการเล่าประสบการณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมหรือช่วยเหลือสังคม รวมไปถึงการการรับฟัง แสดงความคิดเห็น และศึกษาอภิปรายร่วมกันจนสามารถรับรู้และเข้าใจประเด็นปัญหาได้อย่างครบถ้วนแล้วจะต้องคัดเลือกประเด็นปัญหาที่สนใจเพื่อที่จะนำประเด็นเหล่านั้นมาศึกษาและหาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นไปได้และสร้างสรรค์ ทั้งนี้นักเรียนแต่ละคนจะต้องใช้ประสบการณ์เดิมของตนเองในการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมให้กับกลุ่มของตนเอง ครูทำหน้าที่คอยชี้แนะให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ในรายวิชา ในระยะแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มุมมองของนักเรียนส่วนใหญ่คิดว่าตนเองเป็นส่วนเล็ก ๆ ที่ไม่มีผลและไม่สามารมีส่วนร่วมใด ๆ ในสังคม หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้วนักเรียนมีมุมมองต่อปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เริ่มใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา มีมุมมองที่หลากหลาย ยอมรับและเคารพในสิทธิและความแตกต่าง ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ เอ็มอัชมา วัฒนบุรณนัท (2557) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Helping Each Other) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีความเอื้ออาทร แบ่งปัน ช่วยเหลือกันในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยกำหนดสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมนี้ช่วยให้นักเรียนมีความรักความเมตตา เสียสละ เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน รู้จักการให้ เห็นออกเห็นใจผู้อื่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และมีความรู้สึกภูมิใจในตนเอง ที่ได้ทำประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของสังคม เคารพและคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมและร่วมมือในการทำงาน เพื่อส่วนรวม ไม่ละเลยสิทธิและหน้าที่ของตน เอาใจใส่ในประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักนั้นให้ครูเน้นความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่เกิดจากการปฏิบัติเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริงมากกว่าผลผลิตหรือผลสัมฤทธิ์ ครูควรระลึกอยู่เสมอว่าผลสำเร็จของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ที่นักเรียนได้ เน้นการคิดไตร่ตรองจนเกิดความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไปมีคุณค่าและใช้ประโยชน์ได้ ครูควรเน้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระดับของความรู้สึกตระหนัก ต้องการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมจากความคิดและจิตใจ นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและอาจมีความขัดแย้งหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ที่จะถูกนำมาใช้ในการศึกษาประเด็นต่าง ๆ หากแนวคิดหรือสิ่งที่นักเรียนนำเสนอค่อนข้างเป็นแนวคิดที่มีทิศทางเดียวกัน ครูควรพยายามเพิ่มเติมประเด็นที่มีความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์จากประเด็นที่นักเรียนนำเสนอ เพื่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย เกิดการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย คุณและโทษ และมุมมองใหม่ ๆ ที่นักเรียนอาจจะไม่เคยประสบทำให้นักเรียนรู้และเข้าใจสถานการณ์ บริบทต่าง ๆ และแนวทางการปฏิบัติหรือแก้ปัญหาได้ดีมากยิ่งขึ้น

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเห็นคุณงามความดีเปรียบดั่งบทสรุปจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก แต่ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ยังไม่สามารถเข้าใจถึงความสำคัญของชั้นนี้ ครูควรมีการส่งเสริมและเน้นกิจกรรมการแสดงความรู้สึก (Feeling Expressions) การแสดงความรัก (Love Expression) การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Helping Each Other)

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการเปิดใจสนทนาระหว่างกันโดยอยู่บนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น มีเหตุผล สนับสนุนให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ร่วมกับชุมชนและสังคมส่วนรวมให้มากที่สุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควรในการจะช่วยให้ นักเรียนสามารถเข้าใจ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในระดับของความ รู้สึก ความคิด จิตใจ และรับรู้ความต้องการของผู้อื่นของสังคมส่วนรวม และท้ายที่สุดสามารถนำไปสู่การช่วยพัฒนาครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคมได้ดีขึ้นตามลำดับต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการส่งเสริมการศึกษาความเป็นพลเมืองในด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เช่น การศึกษาความเป็นพลเมืองในระดับการมีส่วนร่วม ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ความเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม และความเป็นพลเมืองโลก

2.2 ควรมีการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการสอน วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่จะช่วยเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เช่น การเขียนบันทึก (Journal Writing) การแสดงความคิดเห็น (Comment) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) และกิจกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Helping Each Other)

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลรัตน์ ทวีชาติวิทยากุล. (2531). **การวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบของนิสิตปริญญาตรี สาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามการรับรู้ของนิสิตและอาจารย์.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ กลุ่มวิจัยพัฒนาการเรียนรู้อัจฉริยะ. (2540). **การศึกษาศักยภาพของเด็กไทย ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2540).** กรุงเทพฯ: ศรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัญญารินทร์ สีกาศรี และคณะ. (2560). "ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้อารมณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี." **วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา**, 15, 2: 69-79.
- กิติชัย สุธาสิโนบล. (2541). "ผลการใช้เทคนิคการตั้งคำถามของครูที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และพฤติกรรมกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5." **ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- ขวัญฤดี ชำสอนสัตย์. (2541). "การศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล." **วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต มหาวิทาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- จริยญา เฉลาประโคน. (2546). "การพัฒนาแบบประเมินจริยธรรมรับผิดชอบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5." **วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต มหาวิทาลัยขอนแก่น.**
- จิตตรี พละกุล และเมษา นวลศรี. (2561). "การวิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษา เขตพื้นที่ภาคกลาง." **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต**, 14, 1: 1-22.
- จิรัฐกาล พงศ์ภาคเธียร. (2550). "การวิจัยและพัฒนาจิตตปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา." **ปริญญาตรีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- ชลลดา ทองทวี และคณะ. (2551). **จิตตปัญญาศึกษา: การสำรวจและสังเคราะห์ความรู้จิตตปัญญาศึกษาเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2545). **คู่มือการเรียนการสอนพลเมือง-พลโลก: การบูรณาการเรียนรู้อัจฉริยะตามแนวทางการศึกษาตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ: ศรุสภาลาดพร้าว.

- ดวงหทัย กาศวิบูลย์. (2552). "กลยุทธ์การส่งเสริมทักษะการสื่อสารในชั้นเรียนคณิตศาสตร์." **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**, 4, 1: 38-51.
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชวดี แสงมเหหมัด. (2554). "ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Citizenship in Thailand)." สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพมหานคร.
- ทิพย์พพร ตันตีสุนทร. (2557). **พลเมือง สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา.
- ทศนา แคมมณี. (2545). **รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2559). **HBL : การเรียนรู้สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. เข้าถึงได้จาก http://www.edu.ru.ac.th/images/edu_pdf/HBL_09102558.pdf.
- ธนา นิลชัยโกวิท และอดิสร จันทรสข. (2552). **ศิลปะการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ธนศร เจริญเมือง. (2548). **แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธัญชัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). "ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต." **มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต**.
- นวรรตน์ ธัญญศิริ. (2561). "ผลการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟเพื่อสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น." **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์**, 19, 1: 67-81.
- นวรรตน์ ธัญญศิริ. (2561a). "การบูรณาการคุณธรรมในการสอนเพศศึกษาสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา." **วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 46, 1: 185-201.
- บุญญาพร นามวงษ์ และทัชชวฒน์ เหล่าสุวรรณ. (2565). "ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสารคามพิทยาคม." **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด**, 16, 1: 46-57.
- ประเวศ วะสี. (2550). **ธรรมชาติของสรรพสิ่ง : การเข้าถึงความจริงทั้งหมด**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์. (2550). "สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาของครูสังคัมศึกษา." **ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.

- ปารินันท์ ปางทิพย์อำไพ. (2563). "แนวทางการคบเพื่อนของเด็กและเยาวชนไทยในสื่อสังคมออนไลน์เชิงพุทธบูรณาการ." *ปริญาพุทธศาสนดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พรทิพย์ ศิริสมบุญธวัช และคณะ. (2546). *หนังสือชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- พร้อมพรรณ อุดมสิน. (2544). *การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนคณิตศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาเอกชัย วิสุโท, สมควร นามสีฐาน และประยูร แสงใส. "การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย." *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม*: 69-80.
- พระสมุห์ สมรวัย จิรญาโณ (นาคาฉวี). (2559). *พุทธศาสนากับการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก <https://phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/79-2014-08-28-08-55-53/136-2016-03-06-14-53-39>
- พิชญ์อนงค์ ผดุงศิลป์ไพโรจน์. (2559). "การสอนความเป็นพลเมืองด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน." *วารสารครูศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงแสน*, 1, 2: 72-85.
- พูนพัฒน์ พูนน้อย. (2551). "การพัฒนาการเรียนรู้." *มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, เชียงใหม่.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2554). *CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรภาพร เกษสังข์. (2558). "รูปแบบเส้นทางการอิทธิพลเชิงสาเหตุของความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย." *วารสารวิทยาการวิจัย*, 28, 3: 341-363.
- รวีวรรณ วงศ์เดชานันทร และคณะ. (2561). "การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร." *วารสารครูศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 50, 1: 89-103.
- รสสุคนธ์ มกรมณี. (2556). "พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา." *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 5, 1: 74-84.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ นาดสุตา วงษ์บุญงาม และประสิทธิ์ คำพล. (2562). "ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดล

- เลิฟที่มีต่อความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี." *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 9, 1: 230-236.
- รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ และวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2558). "ผลการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นโดย ประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเจตคติต่อชุมชน ท้องถิ่น: กรณีศึกษาวิชาเพชรบุรีศึกษา." *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา (OJED)*, 10, 1: 161-174.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2549). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก: บทบาทสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในประมวลบทความ เรื่อง หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจักขณ์ พานิช. (2550). *เรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ การศึกษาเส้นทางหาทางจิตวิญญาณ*. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.
- เวสาลี ชาติสุทธิพันธ์. (2550). "การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงบริการเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ สาธารณะของนักเรียนหลักสูตรบริหารธุรกิจระดับปริญญาบัณฑิต." *ปริญญาดุขภูบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ศศิประภา ยอดศิลป์ และประดิษฐ์ ศรีโนนยาง. (2565). "ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของ นักเรียนโรงเรียนการกุศลหลวงปู่ศรีจันทร์ วัฒนถาโม จังหวัดเลย." *วารสารวิจัยศรีล้านช้าง*, 2, 6: 27-35.
- ศิริประภา พุทธิกุล. (2554). "จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education)." *วารสาร ศึกษาศาสตร์*, 22, 1: 1-13.
- ศิริภาณี เก็จกรแก้ว. (2552). "การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติโดยวิธีการส่งเสริมการสะท้อนคิด." *วารสารการพยาบาลและสุขภาพ*, 3, 3: 10-17.
- ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา. (2552). *จิตตปัญญาศึกษาคืออะไร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2551). *คู่มือพลเมืองยุคใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เอ.พี.กราฟิคดีไซน์และการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *กรอบแนวคิดหลักสูตร การศึกษาเพื่อสร้าง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://thaiciviceducation.org/th/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-*

- 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. (2554). **ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพรรณษา สงฉิม. (2563). "การจัดการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น." *ปริญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- สุรดา ลัดลอย. (2558). "การพัฒนาการรับรู้ความปลอดภัยต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน ทัศนศึกษา บริษัทผลิตภัณฑ์พลาสติก เขตจังหวัดสมุทรปราการ." *ปริญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*.
- สุวรรณ จุลมั่ง. (2565). **การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ในพื้นที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 17**. พิษณุโลก: สำนักงานศึกษาธิการภาค 17 กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุวิมล จุลวานิช. (2548). ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคล. ใน *การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- อติญา วงษ์วาท. (2559). "แนวทางการจัดกิจกรรมจิตตศิลป์เพื่อสร้างประสบการณ์ทางสุนทรียะของผู้เรียนอายุ 16-18 ปี." *ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- อัจฉรา อยุทธศิริกุล. (2561). "การศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา." *ปริญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- อัสหมะ หะยิโยชะ. (2565). "ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3." *ปริญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.
- อุไรวรรณ วัชรคุ่มครอง. (2553). "ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดสมุทรปราการ." *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). **การเมืองภาคพลเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. เอมอชมา วัฒนบูรานนท์. (2556). "การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ "ความรัก" หรือโมเดลเลิฟ(LOVEMODEL) เพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สำหรับการสอนสุขศึกษา : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวิชาเพศศึกษาและวิชาสวัสดิศึกษา." *จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- เอมอชมา วัฒนบูรานนท์. (2557). "การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ "ความรัก" หรือโมเดลเลิฟ (LOVEMODEL) เพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สำหรับการสอนสุขศึกษา: การศึกษาเปรียบเทียบ

- ระหว่าง วิชาเพศศึกษาและวิชาสวัสดิศึกษา." **วารสารครุศาสตร์**, 42, 2: 191-206.
- เอมอชมา วัฒนบูรานนท์. (2558). "การวิจัยพัฒนาโมเดลเลิฟเพื่อสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ : ชุดโครงการวิจัยสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา." **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย**, 28, 2: 119-152.
- เอมอชมา วัฒนบูรานนท์. (2563). "โมเดลเลิฟกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา." **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้**, 8, 1: 233-245

ภาษาอังกฤษ

- Abowitz, and Harnish. (2006). **Contemporary Discourses of Citizenship**.
- Banks, J. (2008). "Diversity and citizenship education in global times." **Education for citizenship and democracy**, 17, 4: 57-70.
- Berdahl, J. L., and Martorana, P. (2006). "Effects of power on emotion and expression during a controversial group discussion." **European journal of social psychology**, 36, 4: 497-509.
- Campbell, D. T., and Stanley, J. C. (1963). **Experimental and quasi-experimental**. Boston: Houghton.
- CMind. (2012). **Practice i Daily Life**. Available from <https://www.contemplativemind.org/practices/begin>
- Dalton, R. J. (2008). "Citizenship norms and expansion of political participation." **Political Studies**, 56, 1: 76-98.
- Digital School Thailand 4.0. (2561). **หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา**. Available from http://www.digitalschool.club/digitalschool/social1_1_1/social3_1/lesson1_3/page3.php
- Dorio, J. N. (2016). **The Struggle for" Bread, Freedom, and Social Justice":(Re) Imagining citizenship (s) and University Citizenship Education in Egypt**. California, LA: University of California, Los Angeles.
- Eckard, R., and An, M. K. (1981). **Language in Education: Theory and practice**. Teaching conversation Skill in ESL Theory and Practice.
- Frailon, J., Schulz, W., and Ainley, J. (2012). **ICCS 2009 Asian Report: Civic Knowledge and Attitudes among Lower-Secondary Students in Five Asian Countries**.

ERIC.

- Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**. 3rd ed. New York: McGraw-Hall.
- Govan, R. H., Fernandez, J. S., Lewis, D. G., and Kirshner, B. (2015). "International Perspectives on Youth Leadership Development through Community Organizing." **New Directions for Student Leadership**, 148, 1: 87-99.
- Harmer, J. (2007). **How to Teach English**. 2nd ed. Pearson Education Limited.
- Hart, T. (2004). "Opening the contemplative mind in the classroom." **Journal of transformative education**, 2, 1: 28-46.
- Havighurst, R. J. (1972). **Developmental tasks and education**. New York: David McKay.
- Haynes, D. J. (2005). **Contemplative practice and the education of the whole person**. Available from <https://www.contemplativemind.org/admin/wp-content/uploads/Haynes.pdf>
- Hoskins, B. (2006). **Draft framework on indicators for active citizenship**. Ispra: CRELL.
- Huda, M., Jasmi, K. A., Alas, Y., Oodriah, S. L., Dacholfany, M. I., and Jamsari, E. A. (2018). Empowering civic responsibility: Insights from service learning. In **Engaged scholarship and civic responsibility in higher education** (pp. 144-165): IGI Global.
- Huda, M., Mat Teh, K. S., Nor Muhamad, N. H., and Mohd Nasir, B. (2018). "Transmitting leadership based civic responsibility: Insights from service learning." **International Journal of Ethics and Systems**, 34, 1: 20-31.
- Karen. (2010). **Learning, Work and Social Responsibility: Challenges for Lifelong Learning in a Global Age**. Springer.
- Labott, S. M., Martin, R. B., Eason, P. S., and Berkey, E. Y. (1991). "Social reactions to the expression of emotion." **Cognition & Emotion**, 5, 5-6: 397-417.
- Levenson, R. W. (1994). "Human emotion: A functional view." **The nature of emotion: Fundamental questions**, 1: 123-126.
- Littlewood, W. (1981). **Communicative Language Teaching**. Cambridge University Press.
- Marshall. (2002). **CLASSICAL WORKS ON SOCIAL STRATIFICATION AND INEQUALITY**. Citizenship and Social Class.
- Nagashima, R. N. (2020). **Fostering Value-Creative Global Citizens: Experiences of**

- Students of Color in Service-Learning.** California, LA: University of California, Los Angeles.
- O'Neill, O. A. (2009). "Workplace expression of emotions and escalation of commitment 1." **Journal of Applied Social Psychology**, 39, 10: 2396-2424.
- Revell, J. (1979). **Teaching techniques for communicative English.**
- Robinson, D. T., Smith-Lovin, L., and Tsoudis, O. (1994). "Heinous crime or unfortunate accident? The effects of remorse on responses to mock criminal confessions." **Social Forces**, 73, 1: 175-190.
- Self, J. (2005). **Civis Responsibility.** Available from <https://www.learningtogive.org/resources/civic-responsibility>
- Stouten, J., and De Cremer, D. (2010). "'Seeing is believing': The effects of facial expressions of emotion and verbal communication in social dilemmas." **Journal of Behavioral Decision Making**, 23, 3: 271-287.
- Tan, B. P., Naidu, N. B. M., and Jamil, Z. (2018). "Moral values and good citizens in a multi-ethnic society: A content analysis of moral education textbooks in Malaysia." **The Journal of Social Studies Research**, 42, 2: 119-134.
- Thomas, J., and Brain, G. (2002). Political Citizenship: Foundations of Rights. In S. T. EngiFlsin and Bryan (Ed.), **Handbook of Citizenship Studies.** London: SAGE.
- Weeks, D. C. (1998). **Cultivating a caring community.** Indianapolis: NSEE Quarterly.
- Westheimer, J., and Kahne, J. (2004). "What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy." **American Educational Research Journal**, 41, 2: 237-269.
- Zajonc, A., and Houshmand, Z. (2004). **The New Physics and Cosmology-Dialogues with the Dalai Lama.** Oxford: Oxford University Press.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (LOVE Model) ที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ซ่มชู สาอุ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
อิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. อาจารย์ ดร.ศศิพัชร จำปา อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว
รหัสวิชา ส 23235 รายวิชา หน้าที่พลเมือง	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	
ครูครู ญาณิกา ครูอ้น	จำนวน 6 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้

ข้อที่ 6. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ข้อที่ 7. มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของโรงเรียนตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ

ความคิดรวบยอด

การประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยจะช่วยให้ตนเอง โรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติเกิดความเข้มแข็ง และทำให้เกิดโอกาสที่ส่งผลดีต่อการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้ : เพื่อให้นักเรียน

ด้านความรู้ (K)

1. สามารถอธิบายความหมายของคำว่าพลเมืองได้
2. สามารถอธิบายความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตยได้
3. สามารถให้คำนิยามความหมายของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยได้

ด้านทักษะ (P)

1. สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยได้

2. สามารถมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม ตรวจสอบข้อมูลและตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ
3. สามารถเสนอแนะแนวทางการป้องกันและแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ชุมชน และสังคมได้

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)

1. สามารถสะท้อนความสำคัญของความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้
2. เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม ตรวจสอบข้อมูลและตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ
3. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของพลเมือง

- 1.1 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า “พลเมือง” ว่า พลเมือง หมายถึง ประชาชน ราษฎร ชาวประเทศ
- 1.2 พลเมือง หมายถึง พละกำลังของประเทศ ซึ่งมีส่วนเป็นเจ้าของประเทศ ต่างจากชาวต่างด้าวเข้าเมือง ชาวต่างประเทศนี้เข้ามาอยู่ชั่วคราว เมื่อก้าวถึงพลเมืองของประเทศใด ย่อมหมายถึงบุคคลทั้งหลายที่มีสัญชาติของประเทศนั้นๆ ตามกฎหมายของแต่ละประเทศ เช่น เมื่อก้าวถึงพลเมืองของประเทศไทยย่อมหมายถึงคนทั้งหลายที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายไทย เป็นต้น

นอกจากนี้พลเมืองของแต่ละประเทศย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของประเทศนั้น บุคคลต่างสัญชาติที่เข้าไปอยู่อาศัยซึ่งเรียกว่าคนต่างด้าว ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับพลเมือง และมีหน้าที่แตกต่างออกไป เช่น มีหน้าที่เสียภาษี หรือค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นตามที่กฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติไว้

2. ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย

2.1 ความหมายของระบอบประชาธิปไตย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของ “ประชาธิปไตย” ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจาก คำภาษากรีก ว่า Democratia ซึ่งประกอบด้วยคำ 2 คำคือ Demos กับ kratein คำว่า Demos หมายถึง ประชาชน และ Kratein หมายถึง การปกครอง ฉะนั้นประชาธิปไตย (Demokratia) จึงหมายถึง ประชาชนปกครองหรือการปกครองโดยประชาชน

ความหมายของประชาธิปไตยที่เน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค นักปรัชญาการเมืองหลายท่านที่ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการปกครองที่ดีก็คือการปกครองที่เคารพสิทธิและความเสมอภาคของมนุษย์เชื่อว่าสมาชิกของสังคมทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ระบบการเมืองจะต้องเปิดโอกาส หรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใดๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคมด้วย ซึ่งรูปแบบการปกครองดังกล่าวก็คือระบอบประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตยที่เน้นการเข้ามีส่วนร่วมหรือเสียงของประชาชน ในเมื่อระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยใช้อำนาจนี้ผ่านทางองค์กรทางการเมืองต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง บทบาทของประชาชนในทางการเมืองจึงมีความสำคัญมากในระบอบนี้ จนมีผู้กล่าวว่า ประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นประชาชน คือ เสียงสวรรค์ เป็นระบอบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมดำเนินการเพื่อสร้างสรรค์สังคมของตนเอง กิจกรรมการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชน อาจเป็นทางอ้อมโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่แทน หรืออาจเป็นทางตรง เช่นการประท้วง การร้องเรียน ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้รัฐบาลรับทราบถึงปัญหา เป็นต้น

ความหมายของประชาธิปไตยที่เน้นเจตนาารมณ์ของประชาชน ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยไว้อย่างกระชับและคมคายว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยนั้นผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่ถือเสมือนเป็นตัวแทนเจตนาารมณ์ของประชาชน รัฐบาลเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมาก หรือได้รับเสียงสนับสนุนส่วนใหญ่รัฐบาลจะคงอยู่ในอำนาจต่อไปได้เมื่อวาระสิ้นสุดลง โดยการแสดงให้ประชาชนผู้เลือกตั้งเห็นว่า รัฐบาลสามารถสนองตอบต่อเจตนาารมณ์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

ความหมายของประชาธิปไตยตามที่มาและขอบเขตอำนาจ มีผู้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า อำนาจสูงสุดมาจากประชาชน ทั้งนี้ โดยอ้างว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิและเสรีภาพ โดยธรรมชาติพวกเขาสามารถที่คิดและกระทำการใดๆ ได้ แต่เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม เขาจะสละสิทธิ์และอำนาจบางประการให้กับผู้ปกครอง เพื่อใช้อำนาจนั้นดำเนินการภายในกรอบที่กำหนด ฉะนั้นเราจะพบว่ารัฐบาลในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยนั้นจะมีอำนาจที่มีขอบเขต

2.2 หลักการของระบอบประชาธิปไตย

"ประชาธิปไตย" มีความหมายตามที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กำหนดไว้ว่าหมายถึง "ระบอบการปกครองที่ล้อมติปวงชนเป็นใหญ่, การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่" จากความหมายดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ให้ความสำคัญกับประชาชนและมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นอย่างมาก หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า key word สำคัญของประชาธิปไตย คือ "เสียงของประชาชน" และเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของหลักประชาธิปไตยตามระบอบประชาธิปไตย จะขอกล่าวถึงรากฐานที่สำคัญของหลักประชาธิปไตย 5 ประการ คือ

2.2.1 หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึงในการให้ได้ว่าผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่า มิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ

2.2.2 หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศไทย

2.2.3 หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่างๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้น วรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือด้วยสาเหตุอื่น

2.2.4 หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากันโดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใดๆ ลิดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อิทธิพลที่อยู่เหนือกฎหมาย หรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่นๆ ได้

2.2.5 หลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Right) การตัดสินใจใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้นๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ/ข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก หลักการนี้ต้องควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่าฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการพวกมากลากไปตามผลประโยชน์ความเห็นหรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่าง

สุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียช้ำน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขโดยไม่มีการเอาเปรียบกันและสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป ค่านิยม ทศนคติ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะเป็นระบอบการเมืองแล้ว ยังเป็นระบอบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมด้วย ดังนั้น จึงไม่ใช่อยู่ที่รัฐธรรมนูญ กฎหมาย การเลือกตั้ง และการต่อรองทางการเมืองเท่านั้น หากอยู่ที่สมาชิกในสังคมจะต้องช่วยกันหล่อหลอม สร้างค่านิยม วิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยมาตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน เพื่อจะนำไปสู่หรือการปกป้องระบอบประชาธิปไตย ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

3. ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

3.1 ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า "พลเมือง" "วิถี" และ "ประชาธิปไตย" ไว้ดังนี้

พลเมือง หมายถึง ประชาชน ราษฎร ชาวประเทศ

วิถี หมายถึง สาย แนว ถนน ทาง

ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

ดังนั้น คำว่า "พลเมืองที่ดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย" หมายถึง พลเมืองที่มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต พลเมือง หมายถึง คนที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่งหรือประชาชนที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกัน มักมีวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น คนไทยทุกคนควรทำตัวเป็นพลเมืองดี คือนอกจากตระหนักถึงสิทธิของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติเพื่อให้เป็นสังคมและเป็นประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริงตามหลักการทางประชาธิปไตย

3.2 หลักการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องสร้างความเป็นพลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ การสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมืองดีในวิถีระบอบประชาธิปไตย มีหลักพื้นฐานสำคัญอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพมิให้ถูกละเมิด

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติโดยตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล

3.3 ความหมายของสิทธิ เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ และหน้าที่ของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

3.3.1 สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่บุคคลพึง ได้รับตามกฎหมาย เช่น บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล มีสิทธิในทรัพย์สินของตน

3.3.2 เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ หมายถึง ทุกคนมีอิสระในการทำอะไก็ได้ตามที่ตนต้องการแต่ต้องไม่ผิดกฎหมายและไม่กระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

3.3.3 หน้าที่ หมายถึง ภาระรับผิดชอบของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติ เช่น หน้าที่ของบิดาที่มีต่อบุตร เป็นต้น

3.4 หน้าที่ของพลเมืองดีของสังคมตามรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้กำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล นอกจากนี้ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิหรือเจ้าของสิทธิในอำนาจอธิปไตยยังสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยโดยตรงและทางอ้อม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้ปวงชนชาวไทย มีหน้าที่ 10 ประการ ดังนี้

1. พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ รวมตลอดทั้งสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และให้ความร่วมมือในการบรรเทาสาธารณภัย

3. ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

4. เข้ารับการศึกษาดูแบบในการศึกษาภาคบังคับ
5. รับประทานอาหารตามที่กฎหมายบัญญัติ
6. เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม
7. ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ
8. ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม
9. เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ
10. ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

4. บทบาทของเยาวชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สมาชิกทุกคนในสังคมย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของตน ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไป แต่ในหลักใหญ่และรายละเอียดจะเหมือนกัน ถ้าสมาชิกทุกคนในสังคมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องก็จะได้ชื่อว่าเป็น "พลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ" และยิ่งส่งผลให้ประเทศชาติพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น สมาชิกในสังคมทุกคน โดยเฉพาะเยาวชนที่ถือว่าเป็นอนาคตของชาติ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน เพื่อช่วยนำพาประเทศชาติให้พัฒนาสืบไป

4.1 ความหมายของเยาวชน

เยาวชน หมายถึง คนหนุ่มสาวที่มีพลังอันสำคัญที่จะสามารถช่วยกันเสริมสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ดังนั้น เยาวชนที่ดีควรตระหนักในคุณค่าของตนเอง และร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี และเสียสละเพื่อส่วนรวม

4.2 ลักษณะของเยาวชนที่ดี

เยาวชนที่ดีควรจะเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือ จะต้องมีความประพฤติในการดำเนินชีวิต ได้แก่

1. การเสียสละต่อส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่ช่วยในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน จะทำให้สังคมพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมั่นคง
2. การมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เพราะถ้าสมาชิกในสังคมยึดมั่นในระเบียบวินัย รู้และเข้าใจสิทธิของตนเอง

ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุข เช่น ข้าราชการ ทำหน้าที่บริการประชาชนอย่างดีที่สุด ก็ย่อมทำให้เป็นที่ประทับใจรักใคร่ของประชาชนผู้มารับบริการ

3. ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญ เพราะหากสมาชิกในสังคมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของประเทศชาติมาเป็นของตน รวมทั้งผู้นำประเทศมีความซื่อสัตย์สุจริต ก็จะทำให้สังคมมีแต่ความเจริญ ประชาชนมีแต่ความสุข

4. ความสามัคคี ความรักใคร่กลมเกลียวปรองดองและร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะทำให้สังคมเป็นสังคมที่เข้มแข็ง แต่หากคนในสังคมเกิดความแตกแยกทั้งทางความคิดและการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน จะทำให้สังคมอ่อนแอและล่มสลายในที่สุด

5. ความสะอาดและเกรงกลัวในการทำชั่ว ถ้าสมาชิกในสังคมมีหิริโอตตัปปะ มีความเกรงกลัวและละอายในการทำชั่ว สังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุข เช่น นักการเมืองจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่โกงกิน ไม่เห็นแก่ประโยชน์พวกพ้อง โดยต้องเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ประเทศชาติก็จะสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง

4.3 ความสำคัญของการเป็นเยาวชนที่ดี

การเป็นเยาวชนที่ดีมีความสำคัญต่อตนเองและประเทศชาติดังนี้

1. ความสำคัญต่อตนเอง เยาวชนที่ดีต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต คิดดี ทำดีเพื่อตนเองและเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะทำให้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันและกัน เป็นที่รักของคนรอบข้าง

2. ความสำคัญต่อส่วนรวม เมื่อเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เป็นเยาวชนที่ดีแล้ว ก็จะเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต และถ้าประเทศชาติมีพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาของสังคม และนำหลักประชาธิปไตยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของตน ก็ย่อมทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข

3. ความสำคัญต่อประเทศชาติ เมื่อสังคมมีเยาวชนที่ดี และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ย่อมเป็นพื้นฐานทำให้เกิดพลเมืองดีในอนาคต และเมื่อสังคมมีพลเมืองที่ดี ย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างรวดเร็ว

4.4 บทบาทของเยาวชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สังคม และประเทศชาติ

1. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว เยาวชนในสถานภาพของการเป็นบุตรควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1.1 เคารพเชื่อฟังบิดามารดา

1.2 ช่วยเหลือบิดามารดาในทุกโอกาสที่ทำได้

- 1.3 ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสร้อย
  - 1.4 มีความรักใคร่ปรองดองในหมู่เพื่อน
  - 1.5 ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
  - 1.6 ประพฤติตนให้สมกับเป็นผู้ดำรงวงศ์ตระกูล
2. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน เยาวชนในฐานะนักเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 2.1 รับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียน คือ ตั้งใจเล่าเรียน ประพฤติตนเป็นคนดี
  - 2.2 เชื้อฟังคำสั่งสอนอบรมของครูอาจารย์
  - 2.3 กตัญญูรู้คุณของครูอาจารย์
  - 2.4 รักใคร่ปรองดองกันในหมู่เพื่อนนักเรียน
  - 2.5 ส่งเสริมเพื่อนในทางที่ถูกที่ควร
3. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ชุมชน คือ สังคมขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้าน หรือกลุ่มคน โดยเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ จึงต้องมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชน ดังนี้
- 3.1 รักษาสัญลักษณ์ของชุมชน เช่น การทิ้งขยะให้เป็นที่ช่วยกำจัดสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ
  - 3.2 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ไม่ขีดเขียนทำลายโบราณวัตถุในชุมชน
- ช่วยกันดูแลสาธารณสมบัติ
- 3.3 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน

4.5 เยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูลและตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคล

1) การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูล คือ ข้อเท็จจริง หรือสิ่งที่ถือ หรือยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริง สำหรับใช้เป็นหลักอนุมานหาความจริง หรือการคำนวณ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 173) ซึ่งการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจะมีความน่าเชื่อถือได้มาก หรือน้อย ขึ้นอยู่กับการตรวจสอบ ที่นิยมใช้ มี 3 ด้าน คือ ข้อมูล ผู้ศึกษา และทฤษฎี

การตรวจสอบข้อมูล คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้ศึกษาค้นคว้าได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้น จะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล

1. การตรวจสอบเวลา หมายถึง การตรวจสอบว่าในช่วงเวลาต่างกัน ผลการศึกษาในเรื่องเดียวกัน เหมือนกันหรือไม่ จึงควรมีการตรวจสอบในช่วงเวลาที่ต่างกันด้วย
2. การตรวจสอบสถานที่ หมายถึง การตรวจสอบในสถานที่เดียวกัน หรือต่างหากมาจากสถานที่เดียวกัน มีผลออกมาเหมือนกัน ผู้ศึกษาควรตรวจสอบในแหล่งสถานที่อื่นด้วย

3. การตรวจสอบการบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปเป็นคนอื่น ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ จึงควรมีการตรวจสอบจากบุคคลหลายคน

2) การตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคล หมายถึง การปฏิบัติการเพื่อการป้องกันและปราบปรามมิให้บุคคลนั้นกระทำการโดยทุจริตและมีขอบ เช่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์การอิสระและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หลังจากการรัฐประหารใน พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังคงมีหลักการของการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอยู่ แม้ว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะขององค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญรวมทั้งกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับในบางส่วน จึงสะท้อนให้เห็นว่าการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความเป็นสมัยใหม่ทางการเมือง (Political Modernization) ให้กับระบบการเมืองของประเทศไทย ซึ่งหากพิจารณาจากเกณฑ์การแบ่งองค์การผู้ใช้อำนาจรัฐ สามารถแบ่งประเภทของการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1) การตรวจสอบภายในองค์กร

การตรวจสอบประเภทนี้เป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจทางการบริหารและการปกครองในระดับต่าง ๆ เมื่อกฎหมายมอบหมายและให้อำนาจไว้แก่ฝ่ายปกครอง จึงต้องกำหนดวิธีการควบคุมการใช้อำนาจดังกล่าวไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจและหน้าที่โดยมิชอบ หรือขาดความยุติธรรมที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน หรือแม้กระทั่งผลของการใช้อำนาจและหน้าที่ของผู้ปกครองนั้นไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย วิธีการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจโดยองค์กรมีอยู่ 2 วิธี กล่าวคือ

1.1 การควบคุมโดยผู้บังคับบัญชาหรือผู้กำกับดูแล

1.1.1 การควบคุมบังคับบัญชา เป็นกรณีที่ผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจทั่วไปตามหลักอำนาจบังคับบัญชาที่มีอยู่เหนือผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อควบคุมและตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายและความเหมาะสม (ดุลพินิจ) ในการกระทำทางปกครองของผู้ใต้บังคับบัญชา หากการกระทำนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือชอบด้วยกฎหมายแต่ไม่เหมาะสม ผู้บังคับบัญชาก็มีอำนาจยกเลิกถอน หรือสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงการกระทำนั้นได้

1.1.2 การกำกับดูแล เป็นกรณีที่องค์กรฝ่ายปกครองในราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค ใช้อำนาจตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น กรุงเทพมหานคร เทศบาลต่างๆ ตลอดจนการกระทำขององค์การมหาชน เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ฯลฯ เป็นต้น หากองค์กรฝ่ายปกครองส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค แล้วแต่กรณีเห็นว่า การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือการกระทำของ

องค์การมหาชน ไม่ชอบด้วยกฎหมาย องค์กรฝ่ายปกครองส่วนกลางหรือองค์กรฝ่ายปกครองส่วนภูมิภาค มีอำนาจไม่อนุมัติให้การกระทำนั้นมีผลบังคับ หรืออาจยกเลิก เพิกถอนการกระทำนั้นแล้วแต่กรณีได้

1.2 การอุทธรณ์หรือการร้องทุกข์

1.2.1 การอุทธรณ์ จะมีลักษณะใกล้เคียงการร้องทุกข์มาก ต่างกันแต่ว่าการอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยโดยทั่วไปนั้นจะมีระยะเวลาที่เกี่ยวข้องด้วย โดยสามารถดำเนินการอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

1.2.2 การร้องทุกข์ เป็นกระบวนการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการใช้อำนาจของหน่วยงานรัฐ และของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จุดประสงค์ของการร้องทุกข์นั้น เพื่อให้มีการยกเลิก เพิกถอน หรือมีการเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ออกไว้โดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบนั้น

2) การตรวจสอบภายนอกองค์กร

การตรวจสอบโดยองค์กรภายนอกนั้น แบ่งออกเป็น การควบคุมทางการเมือง การควบคุมโดยองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และการควบคุมโดยองค์กรตุลาการ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 การควบคุมและตรวจสอบในทางการเมือง

การควบคุมและตรวจสอบโดยทางการเมืองเป็นการเฝ้าระวังความบกพร่องในการใช้อำนาจรัฐวิธีหนึ่ง เพราะโดยหลักการแล้วองค์กรนิติบัญญัติมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ 2 ประการ คือ หน้าที่ในทางนิติบัญญัติอันได้แก่ การออกกฎหมายและหน้าที่ควบคุมฝ่ายบริหารทั้งในฐานะรัฐบาลและในฐานะฝ่ายปกครองให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อสภาและตามกฎหมาย บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรนิติบัญญัติในเรื่องการควบคุม และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของระบอบการเมืองของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ เช่น ในระบบรัฐสภาอาจใช้วิธีการขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจการตั้ง คณะกรรมการ หรือการตั้งกระทู้ถาม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การควบคุมและตรวจสอบโดยทางการเมืองมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น การที่ฝ่ายบริหารคุมเสียงข้างมากในสภา หรือการที่พรรคฝ่ายค้านจะสนใจต่อความบกพร่องเฉพาะที่ทำให้เกิดปัญหาต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเท่านั้น ดังนั้น การควบคุมและตรวจสอบโดยทางการเมือง จึงมีความเหมาะสมเฉพาะกับการตรวจสอบในเชิงนโยบาย หรือควบคุมและตรวจสอบเฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญ ๆ เท่านั้น

2.2 การควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรอิสระ

การควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรอิสระต่าง ๆ เป็นการมอบหมายให้องค์กรอิสระดังกล่าวมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบภายในขอบเขตอำนาจขององค์กรนั้น ๆ เช่น ผู้ตรวจเงินแผ่นดินก็จะมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบเรื่องการเงินการคลังของหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ หรือกรณีของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะมีอำนาจในการตรวจสอบการกระทำขององค์กรของรัฐทั้งหลาย ส่วนขอบเขตอำนาจขององค์กรอิสระจะมีอำนาจมาน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าจะบัญญัติให้องค์กรนั้น ๆ มีอำนาจอย่างไรและเพียงใด

2.3 การควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ

การควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการเป็นการควบคุมและตรวจสอบที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นระบบการควบคุมและตรวจสอบที่ให้หลักประกันกับประชาชนได้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงมีการกล่าวกันว่ารัฐใดรัฐหนึ่งไม่อาจถือได้ว่าเป็นนิติรัฐ หากรัฐนั้นปราศจากการควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ ทั้งนี้ เพราะองค์กรตุลาการมีหลักประกันความเป็นอิสระของตุลาการ นอกจากนี้ องค์กรตุลาการยังมีวิधिพิจารณาเพื่อเป็นการคุ้มครองความเป็นธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ การควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการนั้นอาจแยกออกได้ 2 ระบบ คือ ระบบศาลเดี่ยวและระบบศาลคู่

4.6 เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของประเทศชาติ

- 4.6.1 เข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐาน 12 ปี
- 4.6.2 ปฏิบัติตนตามกฎหมาย
- 4.6.3 ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
- 4.6.4 ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- 4.6.5 สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
- 4.6.6 ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางราชการจัดขึ้น
- 4.6.7 ประกอบอาชีพสุจริตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
- 4.6.8 ประหยัดและอดออม

5. แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

- 1) ด้านสังคม ได้แก่
  1. การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
  2. การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
  3. การยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า
  4. การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
  5. การเคารพระเบียบของสังคม

6. การมีจิตสาธารณะ คือ การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม และรักษาสาธารณสมบัติ

2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

1. การประหยัดและอดออมในครอบครัว
2. การซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพที่ทำ
3. การพัฒนางานอาชีพให้ก้าวหน้า
4. การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
5. การสร้างงานและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพื่อเกิดประโยชน์ต่อสังคมไทย

และสังคมโลก

6. การเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี มีความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ดีต่อชาติ

เป็นสำคัญ

3) ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่

1. การเคารพกฎหมาย
2. การยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกคน
3. การยอมรับในเหตุผลที่ดีกว่า
4. การซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
5. การกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนในการทำหน้าที่

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา

6. การทำงานที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถเต็มเวลา

สมรรถนะที่สำคัญ

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ไขปัญหา
4. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
5. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์
6. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

การวัดและประเมินผล

การประเมินระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- 1) แบบประเมินกิจกรรม เรื่อง “ฉันเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย”
- 2) แบบประเมินกิจกรรม เรื่อง “3 ส. (สำรวจ สืบเสาะ แสดงความคิดเห็น)”
- 3) แบบประเมินการ เขียนบันทึกแบบ (Journal Writing)
- 4) แบบประเมิน การแสดงบทบาทสมมติ

5) แบบวัดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบระหว่างเรียน (ครูเป็นผู้ประเมินนักเรียน)

การวัดและประเมินผล

การประเมินตามจุดประสงค์/ตัวชี้วัด (ด้านความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านคุณลักษณะ)

รายการ	วิธีวัด/เครื่องมือ	เกณฑ์การวัด
<p>ด้าน ความรู้ (K) : เพื่อให้ นักเรียน</p> <p>1. สามารถอธิบายถึงความหมายของคำว่าพลเมืองได้</p> <p>2. สามารถอธิบายความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตยได้</p> <p>3. สามารถอธิบายความหมายของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยได้</p>	<p>วิธีวัด :</p> <p>1. แบบประเมิน</p> <p>2. การตอบคำถาม</p> <p>3. การทำกิจกรรม</p> <p>เครื่องมือ :</p> <p>1. แบบวัดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ</p> <p>2. แบบประเมินกิจกรรมต่างๆ</p> <p>2.1 แบบประเมินกิจกรรมเรื่อง “ฉันเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย”</p> <p>2.2 แบบประเมินกิจกรรมเรื่อง “3 ส. (สำรวจ สืบเสาะ แสดงความคิดเห็น)”</p> <p>2.3 แบบประเมินการเขียนบันทึกแบบ (Journal Writing)</p> <p>2.4 แบบประเมินการแสดงบทบาทสมมติ</p>	<p>เกณฑ์การให้คะแนน :</p> <p>1. ตามเกณฑ์ในแบบประเมิน</p> <p>2. ตอบคำถามได้ถูกต้อง</p> <p>เกณฑ์การประเมินผล :</p> <p>1. ได้คะแนนตามเกณฑ์ในแบบประเมิน 3 คะแนนขึ้นไป</p> <p>2. ตอบถูกเกินร้อยละ 70 ถือว่าผ่าน</p>

รายการ	วิธีวัด/เครื่องมือ	เกณฑ์การวัด
<p>ด้านทักษะ (P) : เพื่อให้ นักเรียน</p> <p>1. สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยได้</p> <p>2. สามารถมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชน สังคม และตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ</p> <p>3. สามารถเสนอแนะแนวทางการป้องกันและแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ชุมชน และสังคมได้</p>	<p>วิธีวัด :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แบบประเมิน 2. การตอบคำถาม 3. การทำกิจกรรม <p>เครื่องมือ :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แบบวัดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ 2. แบบประเมินกิจกรรมต่างๆ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 แบบประเมินกิจกรรม เรื่อง “ฉันเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย” 2.2 แบบประเมินกิจกรรม เรื่อง “3 ส. (สำรวจ สืบเสาะ แสดงความคิดเห็น)” 2.3 แบบประเมินการเขียนบันทึกแบบ (Journal Writing) 2.4 แบบประเมินการแสดงบทบาทสมมติ 	<p>เกณฑ์การให้คะแนน :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ตามเกณฑ์ในแบบประเมิน 2. ตอบคำถามได้ถูกต้อง <p>เกณฑ์การประเมินผล :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ได้คะแนนตามเกณฑ์ในแบบประเมิน 3 คะแนนขึ้นไป 2. ตอบถูกเกินร้อยละ 70 ถือว่าผ่าน

รายการ	วิธีวัด/เครื่องมือ	เกณฑ์การวัด
<p>ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A) : เพื่อให้นักเรียน</p> <p>1. สามารถอภิปรายความสำคัญของความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้</p> <p>2. เห็นความสำคัญ และเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชน สังคม และตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ</p> <p>3. เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของโรงเรียน ชุมชน และสังคม</p>	<p>วิธีวัด :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แบบประเมิน 2. การตอบคำถาม 3. การทำกิจกรรม <p>เครื่องมือ :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แบบวัดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ 2. แบบประเมินกิจกรรมต่างๆ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 แบบประเมินกิจกรรมเรื่อง “ฉันเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย” 2.2 แบบประเมินกิจกรรมเรื่อง “3 ส. (สำรวจ สืบเสาะ แสดงความคิดเห็น)” 2.3 แบบประเมินการเขียนบันทึกแบบ (Journal Writing) 2.4 แบบประเมินการแสดงผลบทบาทสมมติ 	<p>เกณฑ์การให้คะแนน :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ตามเกณฑ์ในแบบประเมิน 2. ตอบคำถามได้ถูกต้อง <p>เกณฑ์การประเมินผล :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ได้คะแนนตามเกณฑ์ในแบบประเมิน 3 คะแนนขึ้นไป 2. ตอบถูกเกินร้อยละ 70 ถือว่าผ่าน

**กรอบแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้
ความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**

ชั่วโมงที่	ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนการสอน
1	1) ขั้นเรียนรู้ (Learning)	<p>พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในประเด็น ต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมายของพลเมือง 2. ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย 3. หลักการของระบอบประชาธิปไตย 4. ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 5. หลักการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย 6. ความหมายของสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย 7. หน้าที่ของพลเมืองดีของสังคมตามรัฐธรรมนูญ 8. แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้นักเรียนชมคลิปวิดีโอเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี 2. จากนั้นตอบคำถามจากคลิปวิดีโอ 3. ให้นักเรียนทำกิจกรรม เรื่อง “ฉันเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย” 4. ร่วมกันจำแนกความคล้ายคลึงของประสบการณ์ที่ได้จากการทำกิจกรรม 5. ร่วมกันอภิปรายและสรุปสาระสำคัญของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย
2	2) ขั้นเปิดใจ (Openness)	<p>พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในประเด็น ต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมายของพลเมือง 2. ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย 3. หลักการของระบอบประชาธิปไตย 4. ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 5. หลักการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทบทวนบทเรียนจากการทำกิจกรรม เรื่อง “ฉันเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย” ในชั่วโมงที่ 1 2. เชื่อมโยงสาระสำคัญของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยกับกิจกรรม “3 ส. (สำรวจ สืบเสาะ แสดงความคิดเห็น)” 3. ให้นักเรียนทำกิจกรรม “3 ส. (สำรวจ สืบเสาะ แสดงความคิดเห็น)” โดยการแบ่งกลุ่มนักเรียน

ชั่วโมงที่	ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนการสอน
		<p>6. ความหมายของสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย</p> <p>7. หน้าที่ของพลเมืองดีของสังคมตามรัฐธรรมนูญ</p> <p>8. แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย</p>	<p>เดินสำรวจ สืบเสาะปัญหาหรือจุดที่ต้องการพัฒนาในโรงเรียน จัดบันทึกและนำมาพูดคุยแสดงความคิดเห็น</p> <p>4. ร่วมกันอภิปรายและสรุปสาระสำคัญของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย</p>
3	3) ขั้นเห็นคุณค่า (Value)	<p>ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <p>1. ความหมายของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ</p> <p>2. ลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ</p> <p>2.1 เป็นผู้มีความรับผิดชอบ</p> <p>2.2 เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ช่วยงานส่วนรวม</p> <p>2.3 เป็นผู้มีความพยายามในการทำความเข้าใจปัญหาของสังคมและสาเหตุของปัญหา พร้อมเข้าแก้ไขปัญหา</p>	<p>1. ทบทวนบทเรียนจากการทำกิจกรรม “3 ส. (สำรวจ สืบเสาะ แสดงความคิดเห็น)” จากชั่วโมงที่ 2</p> <p>2. ให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มนำปัญหาที่ต้องการแก้ไข มาเขียนบันทึกแบบ Journal Writing ในการแสดงความรู้สึก เสนอแนะ และวางแผนการแก้ไขปัญหา</p> <p>3. ให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอบันทึก</p> <p>4. ร่วมกันอภิปรายและสรุปสาระสำคัญของความหมายและคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ</p>
4-5	3) ขั้นเห็นคุณค่า (Value)	<p>ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในประเด็น ดังต่อไปนี้</p> <p>1. ความหมายของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ</p> <p>2. ลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ</p> <p>2.1 เป็นผู้มีความรับผิดชอบ</p> <p>2.2 เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ช่วยงานส่วนรวม</p> <p>2.3 เป็นผู้มีความพยายามในการทำความเข้าใจปัญหาของสังคมและสาเหตุของปัญหา พร้อมเข้าแก้ไขปัญหา</p>	<p>1. ทบทวนบทเรียนจากการเขียนบันทึกเกี่ยวกับการนำปัญหาในโรงเรียนที่ต้องการแก้ไขในชั่วโมงที่ 3</p> <p>2. ให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนเพื่อเตรียมการแสดงบทบาทสมมติเพื่อแก้ไขปัญหาในโรงเรียนในประเด็นที่กลุ่มตัวเองเลือก</p> <p>3. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติในการแก้ไขปัญหาในโรงเรียนที่ประเด็นที่กลุ่มตัวเองเลือก</p> <p>4. ร่วมกันอภิปรายและสรุปสาระสำคัญของความหมายและคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ</p>

ชั่วโมงที่	ชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนการสอน
6	4) ชั้นเห็นคุณงามความดี (Excellence)	1. ความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย 2. ความหมายของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ 3. คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	1. จากการได้ทำประโยชน์เพื่อโรงเรียนในการเข้าแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชั่วโมงที่ผ่านมา ให้นักเรียนทำบัตรการ์ด “ศิลปะยืนยาว ชีวิตสั้น” โดยการแสดงความรักโรงเรียนผ่านการวาดภาพ 2. ให้นักเรียนทำแบบประเมินวัดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อหลังเรียน

ชิ้นงาน/ภาระงาน

1. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเพื่อแก้ไขปัญหาในโรงเรียนในประเด็นที่กลุ่มตัวเองเลือก ในชั่วโมงที่ 4 (obj.P1-3) (ความสามารถในการสื่อสาร,ความสามารถในการคิด, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต)

2. ให้นักเรียนทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียน ในชั่วโมงที่ 5 (obj.P1-3) (ความสามารถในการสื่อสาร,ความสามารถในการคิด, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต)

3. ให้นักเรียนทำบัตรการ์ด “ศิลปะยืนยาว ชีวิตสั้น” โดยการวาดภาพและเขียนข้อความแสดงความรักและความรู้สึกของตนเองที่สะท้อนให้เห็นถึงความดี ความจริง ความรู้ และความสุขที่ได้จากการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียน ในชั่วโมงที่ 6 (obj. A1-3) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิด, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต)

กิจกรรมการเรียนรู้

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้ความรักที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเรียนรู้ (Learning)

ชั่วโมงที่ 1

1.1 คุณครูเปิดคลิปวิดีโอเรื่อง “"Unsung Hero" [ภาพยนตร์โฆษณา ปี พ.ศ.2557] [Official TVC 2014: Thai Life Insurance] ความยาวคลิปประมาณ 3:05 น. จากนั้นให้นักเรียนตอบคำถามในประเด็นดังต่อไปนี้ (ใช้เวลาประมาณ 5 นาที)

1) ผู้ชายที่เป็นตัวละครหลักในเรื่องเป็นคนอย่างไร (เป็นคนดีของสังคม, เป็นคนมีน้ำใจ, เป็นพลเมืองดี, พิจารณาคำตอบของนักเรียน) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิด)

2) นักเรียนรู้อย่างไรว่าผู้ชายคนดังกล่าวมีลักษณะเป็นพลเมืองดีของสังคม (เพราะช่วยเหลือผู้อื่น, มีน้ำใจแบ่งปันเงินและสิ่งของ, แสดงความเป็นมิตร, ช่วยรักษาลิงแวดล้อม, พิจารณาคำตอบของนักเรียน) (obj. K.3) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการคิด)

3) นักเรียนคิดว่าการเป็นพลเมืองดีในสังคมมีความสำคัญอย่างไร (ทำให้สังคมน่าอยู่ มีความปลอดภัย เกิดความสงบสุขเรียบร้อย ไม่ทะเลาะกัน, พิจารณาคำตอบของนักเรียน) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการคิด)

1.2) ให้นักเรียนเขียนประสบการณ์โดยสังเขปของตอนที่เคยประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกถึงความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างน้อย 3 ประสบการณ์ ลงในกระดาษ post it จากนั้นให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน

1.5 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปโดยใช้ประเด็นคำถามดังนี้

1) คำว่า พลเมือง มีความหมายว่าอย่างไร (พลเมือง หมายถึง คนที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือประชาชนที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกัน มักมีวัฒนธรรมเดียวกัน)

2) ระบอบประชาธิปไตย คือสิ่งใด (คือการปกครองที่เคารพสิทธิและความเสมอภาคของมนุษย์เชื่อว่าสมาชิกของสังคมทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยส่วนรวม นอกจากนี้ระบบการเมืองจะต้องเปิดโอกาส หรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใดๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคมด้วย ซึ่งรูปแบบการปกครองดังกล่าวก็คือระบอบประชาธิปไตย)

3) หลักการพื้นฐานของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างไร (1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพมิให้ถูกละเมิด 3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติโดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล) (obj.K1, K.2, K.3) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นเปิดใจ (Openness)

ชั่วโมงที่ 2

2.1 ให้นักเรียนจาก 4 กลุ่มเดิมที่ได้แบ่งไว้ในชั่วโมงที่ 1 ร่วมกันทำกิจกรรม “3 ส. (สำรวจ สืบเสาะ แสดงความคิดเห็น)” โดยการเดินสำรวจ สืบเสาะ เพื่อจัดบันทึกปัญหาหรือจุดที่ต้องการพัฒนาในโรงเรียน โดยแต่ละกลุ่มจะได้เขตพื้นที่รับผิดชอบ ดังต่อไปนี้ (ใช้เวลาในการเดินสำรวจ ประมาณ 20 นาที) (obj.P1-2) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต)

กลุ่มที่ 1 : เดินสำรวจบริเวณอาคารอนุบาลและสนามเด็กเล่น

กลุ่มที่ 2 : เดินสำรวจบริเวณอาคารประถมศึกษาและแปลงเกษตร

กลุ่มที่ 3 : เดินสำรวจบริเวณอาคารมัธยมศึกษาและโรงจอดรถ

กลุ่มที่ 4 : เดินสำรวจบริเวณโรงอาหาร ลานไทร ลานหน้าเสาธง ลานสวนหย่อม

2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็น ระบายความรู้สึก และเล่าเกี่ยวกับปัญหาที่ได้จากการเดินสำรวจ สืบเสาะ ในประเด็นดังต่อไปนี้ (ใช้เวลาในการนำเสนอประมาณ 20 นาที)

1. พบปัญหาใดบ้าง
2. เพราะเหตุใดจึงเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น
3. ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง
4. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อปัญหาที่พบ
5. มีวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร
6. หากสามารถแก้ไขปัญหาได้ จะส่งผลได้อย่างไร (obj.P3) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต)

2.3 ให้นักเรียนศึกษาใบความรู้ เรื่อง ความหมายและความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนั่งล้อมวงกันเพื่อร่วมกันดำเนินสุนทรียสนทนา โดยใช้ประเด็นสนทนา ดังต่อไปนี้ (ใช้เวลาประมาณ 10 นาที)

1) จากการที่นักเรียนได้ร่วมกันร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็น ระบายความรู้สึก และเล่าเกี่ยวกับปัญหาในขั้น 2.2 นักเรียนคิดว่ามีความสอดคล้องกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบหรือไม่ เพราะเหตุใด (เป็น เพราะความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ หมายถึง บุคคลที่มีการรับรู้ และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ ของตน) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

2) คนที่มีความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบมีคุณลักษณะอย่างไร (ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจะปฏิบัติตนตามตามสิทธิและหน้าที่ของตน เป็นบุคคลที่เคารพในสิทธิของผู้อื่น ประพฤติตนเข้าร่วมส่วนในประโยชน์อันสำคัญของชุมชน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

3) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองดีอย่างไร (เป็นพลเมืองที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือประชาชนที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกัน มักมีวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น คนไทยทุกคนควรท้าวเป็นพลเมืองดี คือนอกจากตระหนักถึงสิทธิของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติเพื่อให้เป็นสังคมและเป็นประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตามหลักการทางประชาธิปไตย) (obj.K3, P1) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

4) หากทุกคนมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจะส่งผลต่อสังคมอย่างไร (การประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีและการมีความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยอยู่บนพื้นฐานของหลักการประชาธิปไตย จะช่วยให้ตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติเกิดความเข้มแข็งและทำให้เกิดโอกาสที่ส่งผลดีในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

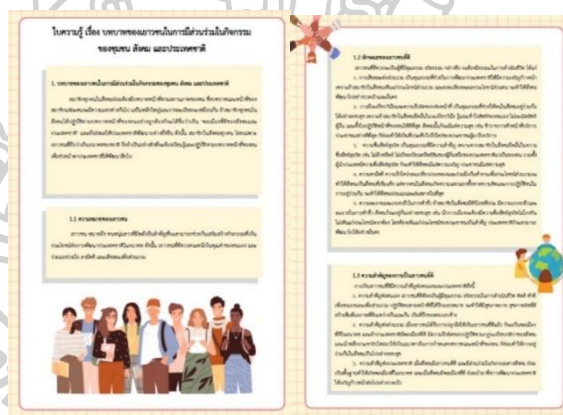
ขั้นตอนที่ 3 ขึ้นเห็นคุณค่า (Value)

ชั่วโมงที่ 3

3.1 จากกลุ่มเดิมที่ทำกิจกรรม “3 ส.” ให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มเลือกมา 1 ปัญหาที่ต้องการแก้ไขที่สุด มาเขียนบันทึกแบบ Journal Writing โดยมีประเด็นในการเขียน ดังนี้

1) นักเรียนมีความรู้สึกหรือเห็นคุณค่าของปัญหานี้อย่างไร เพราะเหตุใดนักเรียนจึงเลือกปัญหาดังกล่าว

2) ให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะถึงสาเหตุ ผลกระทบ และวางแผนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างมีเหตุผล รอบคอบ เป็นระบบ และสร้างสรรค์ โดยสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากใบความรู้ เรื่อง บทบาทของเยาวชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สังคม และประเทศชาติ และเครื่องมือสื่อสารได้ (ใช้เวลาประมาณ 30 นาที) (obj. P1-3) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต, ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี)

3.2 ให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอจากการเขียนบันทึกแบบ Journal Writing ในขั้น 3.1 หน้าชั้นเรียน (ใช้นาฬิกาเสนอกลุ่มละไม่เกิน 5 นาที) (obj. P2, P3) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต)

3.3 นักเรียนร่วมกันสรุปความสัมพันธ์ของการเขียนบันทึกแบบ Journal Writing และความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ โดยผ่านการตอบคำถามในประเด็นดังต่อไปนี้

1) จากข้อความบนกระดาน “Responsible citizenship” อ่านว่าอย่างไร และหมายถึงสิ่งใด (รี-สพอน-ลิ-เบิล-ซี-ทิ-เซน-ชิพ) หมายถึง ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ หมายถึง บุคคลที่มีการรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ ของตน ขณะที่ความหมายของความรับผิดชอบต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมสาธารณะด้วยการมี

จิตสำนึกที่ดี มีทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการอย่างประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิด)

2) ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบมีคุณลักษณะอย่างไร (ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจะปฏิบัติตนตามตามสิทธิและหน้าที่ของตน เป็นบุคคลที่เคารพในสิทธิของผู้อื่น ประพฤติตนเข้าร่วมส่วนในประโยชน์อันสำคัญของชุมชน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

3) หากทุกคนมีความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจะส่งผลอย่างไร (การประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีและการมีความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยอยู่บนพื้นฐานของหลักการประชาธิปไตย จะช่วยให้ตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติเกิดความเข้มแข็ง มีความเป็นธรรม และทำให้เกิดโอกาสที่ส่งผลดีในด้านต่างๆ เช่น ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

ชั่วโมงที่ 4

4.1 ให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนเพื่อเตรียมการแสดงบทบาทสมมติที่เกิดจากการวิเคราะห์ปัญหาในโรงเรียนของกลุ่มในชั่วโมงที่ 3 เพื่อแก้ไขปัญหาในประเด็นที่กลุ่มตัวเองเลือก โดยมีโครงร่างเพื่อเตรียมการแสดงบทบาทสมมติ ในประเด็นดังนี้

- ชื่อเรื่องที่ใช้แสดงบทบาทสมมติ
- จำนวนตัวละคร ชื่อตัวละคร และลักษณะนิสัยของตัวละครโดยสังเขป
- โครงเรื่อง ได้แก่ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร
- บทพูดโต้ตอบกันของตัวละคร

นอกจากนี้นักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากเครื่องมือสื่อสารได้ (ใช้เวลาในการเตรียมการแสดงประมาณ 20 นาที) (obj. K6, P1-4) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการคิด, ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต)

4.2 ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเพื่อแก้ไขปัญหาในโรงเรียนในประเด็นที่กลุ่มตัวเองเลือกหน้าชั้นเรียน (ใช้เวลาในการแสดงกลุ่มละ 10 นาที) (obj. K6, P1-4) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการคิด, ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต)

4.3 นักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติผ่านการตอบคำถามดังต่อไปนี้

- 1) มีประเด็นปัญหาใดบ้างที่นักเรียนแต่ละกลุ่มได้เลือกมาแสดงบทบาทสมมติ (ปัญหาขยะ, ปัญหานักเรียนหนีเรียน, พิจารณาคำตอบของนักเรียน)
- 2) ถ้าหากปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นต่อไป นักเรียนคิดว่าจะส่งผลอย่างไร (โรงเรียนสกปรก, นักเรียนไม่สนใจเรียน, บรรยากาศของโรงเรียนไม่น่าอยู่, พิจารณาคำตอบของนักเรียน)
- 3) นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้คนเดียวหรือไม่ เพราะเหตุใด (การแก้ไขปัญหาคคนเดียวเป็นไปได้หรือไม่ เพราะโรงเรียนเป็นสังคมใหญ่ ดังนั้นเพื่อน ๆ ทุกคนควรร่วมด้วยช่วยกันแก้ไข ปัญหาซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาก็อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน)
- 4) นักเรียนรู้สึกอย่างไรถ้าหากตนเองและเพื่อนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ในโรงเรียน และจะเริ่มแก้ไขปัญหานี้ในโรงเรียนได้อย่างไร (สามารถเริ่มได้จากการนำวิชาความรู้เรื่อง หน้าที่พลเมือง ดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรู้สึกภาคภูมิใจที่ทำให้โรงเรียน น่าอยู่ขึ้น)

ชั่วโมงที่ 5

5.1 จากการแสดงบทบาทสมมติหน้าชั้นเรียนในชั่วโมงที่ 4 ให้นักเรียนนำแนวทางการแก้ไข ปัญหาของกลุ่มตนเองไปขยายผล โดยการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียน ยกตัวอย่าง เช่น (ใช้เวลาประมาณ 50 นาที)

- กลุ่มที่มีการนำเสนอเกี่ยวกับปัญหาขยะ ให้นักเรียนลงไปทำความสะอาดบริเวณรอบอาคารเรียนระดับชั้นมัธยม
- กลุ่มที่มีการนำเสนอเกี่ยวกับปัญหานักเรียนไม่สนใจเรียน ให้นักเรียนลงไปหา กลุ่มเป้าหมายพาเพื่อน พี่ น้องนักเรียนกลับเข้าสู่ห้องเรียน หรือหากพบว่าน้องนักเรียนอยู่ตามลำพัง สามารถเข้าไปช่วยสอนบทเรียนได้
- กลุ่มที่มีการนำเสนอเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบนำน้ำกระท่อมหรือสารเสพติดเข้ามาในโรงเรียน ให้นักเรียนเดินสำรวจเพื่อหา กลุ่มเป้าหมาย และนำมารายงานคุณครู (obj. P1-3) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต)

5.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปผลที่ได้จากการขยายผล โดยการทำประโยชน์ต่อโรงเรียน ในประเด็นดังต่อไปนี้ (ใช้เวลาประมาณ 10 นาที)

- 1) จากการที่เราได้ทำประโยชน์เพื่อโรงเรียนสอดคล้องกับความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยอย่างไร (มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อชุมชน สังคม โรงเรียน โดยตระหนักถึง

บทบาท หน้าที่ในการดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไข ปัญหาด้วยเหตุและผล) (obj. A.1) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

2) การทำประโยชน์เพื่อโรงเรียนเป็นคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความ รับผิดชอบอย่างไร (ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจะปฏิบัติตามตามสิทธิและหน้าที่ของตน เป็นบุคคลที่เคารพในสิทธิของผู้อื่น ประพฤติตนเข้าร่วมส่วนในประโยชน์อันสำคัญของชุมชน คำนึงถึง ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองต่อ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน และสังคม) (obj. A.2) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์)

3) นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรที่ได้ทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียนกับ เพื่อน ๆ (พิจารณาคำตอบของนักเรียน) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิด วิเคราะห์)

4) นักเรียนได้นำสาระวิชาความรู้ที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อ ประโยชน์ต่อโรงเรียนอย่างไร (พิจารณาคำตอบของนักเรียน) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

5) นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรในการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อในการดำเนินกิจกรรม ต่างๆของโรงเรียน ชุมชน และสังคม (พิจารณาคำตอบของนักเรียน) (obj. A.3) (ความสามารถในการ สื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

ขั้นตอนที่ 4 ชั้นเห็นคุณงามความดี (Excellence)

ชั่วโมงที่ 6

6.1 จากการได้ทำกิจกรรมอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียนในการเข้าแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชั่วโมงที่ผ่านมา ให้นักเรียนทั้ง 4กลุ่มทำบัตรการ์ด “ศิลปะยืนยาว ชีวิตสั้น” โดยการวาดภาพและเขียนข้อความแสดงความรักและความรู้สึกของตนเองที่สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นดังต่อไปนี้

1) ความดีของสิ่งที่ตนเองและเพื่อน ๆ ได้ร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียน

2) ความจริงที่ได้จากสิ่งที่ตนเองและเพื่อน ๆ ได้ร่วมกันทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียน

3) ความรู้ที่นำไปใช้ในกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียน

4) ความสุขที่ได้จากการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียน กลุ่มละ 1 แผ่นภาพ และสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมจากเครื่องมือสื่อสารได้ (ใช้เวลาประมาณ 30 นาที) (obj. A.1-3) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี)

6.2 ให้นักเรียนทุกกลุ่มนำบัตรการ์ด “ศิลปะยืนยาว ชีวิตสั้น” ที่สื่อถึงการแสดงความรักโรงเรียนผ่านการวาดภาพมาติดบนกระดาน จากนั้นให้สมาชิกทุกคนของแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอบัตรการ์ดดังกล่าว (ใช้เวลาในการนำเสนอกลุ่มละ 5 นาที รวมใช้เวลาประมาณ 20 นาที) (obj. A1-3) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต)

6.3 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปผลที่ได้จากการขยายผล โดยการทำประโยชน์ต่อโรงเรียน ในประเด็นดังต่อไปนี้ (ใช้เวลาประมาณ 10 นาที)

1) จากการที่นักเรียนและเพื่อน ๆ ได้ร่วมกันทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียนเป็นการทำความดีตามหลักพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยหรือไม่ อย่างไร (เป็น เพราะได้ทำหน้าที่ของการเป็นนักเรียนและปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นต้น) (obj. A.1) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

2) เมื่อนักเรียนและเพื่อน ๆ ได้ร่วมกันทำความดีตามหลักพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยในกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียน ส่งผลต่อตนเองและสังคมส่วนรวมอย่างไร (ก่อให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนและสังคมเพื่อให้เป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตามหลักการทางประชาธิปไตย และช่วยให้ตนเอง โรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติเกิดความเข้มแข็ง และทำให้เกิดโอกาสที่ส่งผลดีต่อการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม) (obj. A.2) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

3) นักเรียนได้นำสาระวิชาความรู้ที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียนอย่างไร (พิจารณาคำตอบของนักเรียน) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

4) นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรในการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการทำกิจกรรมจิตอาสา

แบบประเมินกิจกรรม เรื่อง “ฉันเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย”

เพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียน (พิจารณาคำตอบของนักเรียน) (obj. A.3) (ความสามารถในการสื่อสาร, ความสามารถในการคิดวิเคราะห์)

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3	2	1
เนื้อหา	มีการนำเสนอประสบการณ์ที่เคยเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ได้ตรงตามความหมาย หลักการ และบทบาทของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย 3 ประเด็นขึ้นไป	มีการนำเสนอประสบการณ์ที่เคยเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ได้ตรงตามความหมาย หลักการ และบทบาทของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย 2 ประเด็น	มีการนำเสนอประสบการณ์ที่เคยเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ได้ตรงตามความหมาย หลักการ และบทบาทของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย 1 ประเด็นขึ้นไป
ทักษะการทำงานในทีม	1. ทุกคนมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการทำงาน 2. ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ และภายในเวลาที่กำหนด 3. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นอย่างมาก สามัคคีช่วยเหลือกันในกลุ่ม	มี 2 ข้อจากเกณฑ์การให้ช่อง 3 คะแนน	มี 1 ข้อจากเกณฑ์การให้ช่อง 3 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
3	ดีมาก
2	ดี
1	พอใช้

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ คะแนนผ่านเกณฑ์คือเท่ากับหรือมากกว่า 2 คะแนน

แบบประเมินกิจกรรม เรื่อง “3 ส. (สำรวจ สืบเสาะ แสดงความคิดเห็น)”

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3	2	1
การดำเนินกิจกรรมการแสดงความคิดของนักเรียน	<p>นักเรียนมีการเปิดใจแสดงความคิดเห็นจากการที่ได้ทำกิจกรรม 3 ส. ครบถ้วน ทั้ง 3 ประเด็น ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีการเปิดใจแสดงความคิดเห็นที่ตรงประเด็นเพื่อแก้ไขปัญหาในโรงเรียน 2. ปัญหาที่ได้จากการเปิดใจแสดงความคิดเห็นมีความสมเหตุสมผลที่จะมีการดำเนินเพื่อแก้ไขปัญหา 3. ยอมรับฟังและเชื่อมั่น ไม่ละเลยความคิดเห็นของผู้อื่น 	<p>มีเกณฑ์จากตารางคะแนนช่องที่ 3 อยู่ 2 ประเด็น</p>	<p>มีเกณฑ์จากตารางคะแนนช่องที่ 3 อยู่ 1 ประเด็น</p>

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3	2	1
ทักษะการทำงานในทีม	<p>มีการดำเนินงานในขอบข่าย 3 ประเด็นขึ้นไปใน 5 ประเด็น ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานและเสนอวิธีแก้ปัญหาหรือทางเลือกในการดำเนินงานอื่นๆ ได้ ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ และภายในเวลาที่กำหนด ให้ความร่วมมือในการทำงานดีมาก สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นได้ชัดเจนมากและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นอย่างดี สามีคิช่วยเหลือกันในกลุ่ม 	<p>มี 2 ข้อจากเกณฑ์การให้ช่อง 3 คะแนน</p>	<p>มี 1 ข้อจากเกณฑ์การให้ช่อง 5 คะแนน</p>

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
3	ดีมาก
2	ดี
1	พอใช้

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ คะแนนผ่านเกณฑ์คือเท่ากับหรือมากกว่า 2 คะแนน

แบบประเมินเขียนบันทึกแบบ (Journal Writing)

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3	2	1
การเขียนบันทึก	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการเขียนในเชิงการเล่าหรือระบายความรู้สึกที่มีต่อปัญหาในโรงเรียน 2. มีการเขียนถึงวิธีการแก้ไขปัญหาย่างสมเหตุสมผล อย่างน้อย 3 วิธี 3. มีการวางแผนการแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ ชัดเจน และสมเหตุสมผล 	มีเกณฑ์จากตารางคะแนนช่องที่ 3 อยู่ 2 ประเด็น	มีเกณฑ์จากตารางคะแนนช่องที่ 3 อยู่ 1 ประเด็น
ทักษะการทำงานในทีม	<p>มีการดำเนินงานในขอบข่าย 3 ประเด็นขึ้นไปใน 5 ประเด็น ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานและเสนอวิธีแก้ปัญหาหรือทางเลือกในการดำเนินงานอื่นๆ ได้ 2. ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ และภายในเวลาที่กำหนด 3. ให้ความร่วมมือในการทำงานดีมาก 4. สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นได้ชัดเจนมาก และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีมาก 5. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นอย่างมาก สามัคคีช่วยเหลือกันในกลุ่ม 	มี 3 ข้อจากเกณฑ์การให้ช่อง 3 คะแนน	มี 1-2 ข้อจากเกณฑ์การให้ช่อง 5 คะแนน

แบบประเมินการแสดงบทบาทสมมติ

รายการประเมิน	ระดับคะแนน			รวม	หมายเหตุ
	3	2	1		
1. ความเหมาะสมของ บทบาทการนำเสนอ สามารถ แสดงบทบาทได้สมจริง ทั้งทางบทบาทและความรู้สึก อารมณ์ และการแสดงออก					
2. ความถูกต้องของข้อมูล สาระ ความรู้ มีการนำเสนอ ความรู้เกี่ยวกับความเป็น พลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตยมาใช้ในการ แสดงบทบาทสมมติ อย่างถูกต้องเหมาะสม					
3. ส่วนประกอบอื่น ๆ และ ความคิดสร้างสรรค์ เช่น มีอุปกรณ์ประกอบ มีความแปลกใหม่					
คะแนนรวม					

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
3	ดีมาก
2	ดี
1	พอใช้

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ คะแนนผ่านเกณฑ์คือเท่ากับหรือมากกว่า 2 คะแนน

สื่อ/อุปกรณ์/แหล่งการเรียนรู้

สื่อ

1. ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
2. ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง บทบาทของเยาวชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สังคม

อุปกรณ์ที่ครูเตรียมให้

สำหรับการนำเสนอหน้าชั้นเรียน

1. กระดาษร้อยปอนด์ขนาด A3
2. กระดาษflip chart
3. ปากกาเมจิก
4. รีโมทเปลี่ยนสไลด์นำเสนอ
5. กระดาษแข็งขาวเทา
6. กระดาษสีสองหน้า
7. กรรไกร / คัตเตอร์
8. กาว
9. แม็ค
10. ผ้าสำหรับทำปกนอก
11. ด้าย / เข็มเย็บผ้า
12. กล้อง reuse
13. โทรศัพท์มือถือ

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. ห้องเรียน
3. อินเทอร์เน็ต
4. นักเรียนและครู
5. ชุมชน (วัด, ปราชญ์ชาวบ้าน)

ใบความรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

1. ความหมายของพลเมือง

1.1 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า “พลเมือง” ว่า พลเมือง หมายถึง ประชาชน ราษฎร ชาวประเทศ

1.2 พลเมือง หมายถึง พลกำลังของประเทศ ซึ่งมีส่วนเป็นเจ้าของประเทศ ต่างจากชาวต่างด้าวเข้าเมือง ชาวต่างประเทศนี้เข้ามาอยู่ชั่วคราว เมื่อก้าวถึงพลเมืองของประเทศใด ย่อมหมายถึงบุคคลทั้งหลายที่มีสัญชาติของประเทศนั้นๆ ตามกฎหมายของแต่ละประเทศ เช่น เมื่อก้าวถึงพลเมืองของประเทศไทยย่อมหมายถึงคนทั้งหลายที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายไทย เป็นต้น

นอกจากนี้พลเมืองของแต่ละประเทศย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของประเทศนั้น บุคคลต่างสัญชาติที่เข้าไปอยู่อาศัย ซึ่งเรียกว่าคนต่างด้าว ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับพลเมือง และมีหน้าที่แตกต่างออกไป เช่น มีหน้าที่เสียภาษี หรือค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นตามที่กฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติไว้

2. ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย

2.1 ความหมายของระบอบประชาธิปไตย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของ “ประชาธิปไตย” ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากคำภาษากรีกว่า Democratia ซึ่งประกอบด้วยคำ 2 คำคือ Demos กับ kratein คำว่า Demos หมายถึง ประชาชน และ Kratein หมายถึง การปกครอง ฉะนั้นระบอบประชาธิปไตย (Demokratia) จึงหมายถึง ประชาชนปกครองหรือการปกครองโดยประชาชน

ความหมายของประชาธิปไตยที่เน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค นักปรัชญาการเมืองหลายท่านที่ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการปกครองที่ดีก็คือการปกครองที่เคารพสิทธิและความเสมอภาคของมนุษย์เชื่อว่าสมาชิกของสังคมทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ระบบการเมืองจะต้องเปิดโอกาส หรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใดๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคมด้วย ซึ่งรูปแบบการปกครองดังกล่าวก็คือระบอบประชาธิปไตย

2. ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย (ต่อ)

ความหมายของประชาธิปไตยที่เน้นการเข้ามีส่วนร่วมหรือเสียงของประชาชน ในเมื่อระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ใช้อำนาจนี้ผ่านทางองค์กรทางการเมืองต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง บทบาทของประชาชนในทางการเมือง จึงมีความสำคัญมากในระบอบนี้ จนมีผู้กล่าวว่า ประชาธิปไตยนั้นถือว่าประชาชน คือ เสียงสวรรค์ เป็นระบอบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมดำเนินการเพื่อสร้างสรรค์สังคมของตนเอง กิจกรรมการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชน อาจเป็นทางอ้อมโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เข้าไปทำหน้าที่แทน หรืออาจเป็นทางตรง เช่นการประท้วง การร้องเรียน ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้รัฐบาลรับทราบถึงปัญหา เป็นต้น

ความหมายของประชาธิปไตยที่เน้นเจตนารมณ์ของประชาชน ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยไว้อย่างกระชับและคมคายว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่ถือเสมือนเป็นตัวแทนเจตนารมณ์ของประชาชน รัฐบาลเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมาก หรือได้รับเสียงสนับสนุนส่วนใหญ่รัฐบาลจะคงอยู่ในอำนาจต่อไปได้เมื่อวาระสิ้นสุดลง โดยการแสดงให้เห็นประชาชนผู้เลือกตั้งเห็นว่า รัฐบาลสามารถสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

ความหมายของประชาธิปไตยตามที่มาและขอบเขตอำนาจ มีผู้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า อำนาจสูงสุดมาจากประชาชน ทั้งนี้ โดยอ้างว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิและเสรีภาพ โดยธรรมชาติพวกเขาสามารถที่คิดและกระทำการใดๆ ได้ แต่เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม เขาจะสละสิทธิและอำนาจบางประการให้กับผู้ปกครอง เพื่อใช้อำนาจนั้นดำเนินการภายในกรอบที่กำหนด ฉะนั้นเราจะพบว่ารัฐบาลในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยนั้น จะมีอำนาจที่มีขอบเขต

2. ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย (ต่อ)

2.2 หลักการของระบอบประชาธิปไตย

"ประชาธิปไตย" มีความหมายตามที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กำหนดไว้ว่าหมายถึง "ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่, การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่" จากความหมายดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ให้ความสำคัญกับประชาชนและมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นอย่างมาก หรืออีกนัยหนึ่งจากกล่าวได้ว่า key word สำคัญของประชาธิปไตย คือ "เสียงของประชาชน" และเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของหลักประชาธิปไตยตามระบอบประชาธิปไตย จะขอกล่าวถึงรากฐานที่สำคัญของหลักประชาธิปไตย 5 ประการ คือ

2.2.1 หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึงในการให้ได้ว่าซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่า มิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ

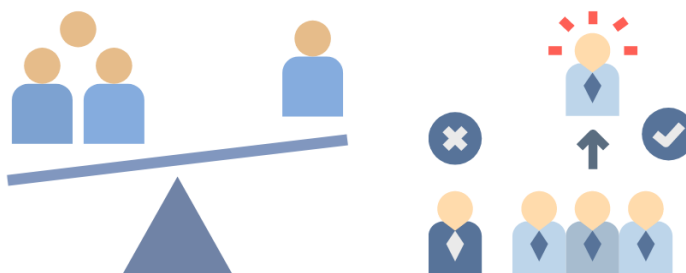
2.2.2 หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประชาชาติ

2.2.3 หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชชาติพันธุ์ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือด้วยสาเหตุอื่น

2.2.4 หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากันโดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใดๆ ลิดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อำนาจพิเศษอยู่เหนือกฎหมาย หรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่นๆ ได้

2. ความหมายและหลักการของระบอบประชาธิปไตย (ต่อ)

2.2.5 หลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Right) การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ/ข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก หลักการนี้ต้องควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่าฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการพวกมากลากไปตามผลประโยชน์ความเห็นหรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่างสุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขโดยไม่มีมีการเอาเปรียบกันและสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป ค่านิยม ทัศนคติ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะเป็นระบอบการเมืองแล้ว ยังเป็นระบอบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมด้วย ดังนั้น จึงไม่ใช่อยู่ที่รัฐธรรมนูญ กฎหมาย การเลือกตั้ง และการต่อรองทางการเมืองเท่านั้น หากอยู่ที่สมาชิกในสังคมจะต้องช่วยกันหล่อหลอม สร้างค่านิยม วิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยมาตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน เพื่อจะนำไปสู่หรือการปกป้องระบอบประชาธิปไตย ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

3. ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

3.1 ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า "พลเมือง" "วิถี" และ "ประชาธิปไตย" ไว้ดังนี้

พลเมือง หมายถึง ประชาชน ราษฎร ชาวประเทศ

วิถี หมายถึง สาย แนว ถนน ทาง

ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

3. ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (ต่อ)

ดังนั้น คำว่า "พลเมืองที่ดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย" หมายถึง พลเมืองที่มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต พลเมือง หมายถึง คนที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือประชาชนที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกัน มักมีวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น คนไทยทุกคนควรทำตัวเป็นพลเมืองดี คือนอกจากตระหนักถึงสิทธิของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติเพื่อให้เป็นสังคมและเป็นประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตามหลักการทางประชาธิปไตย

3. ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (ต่อ)

3.2 หลักการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องสร้างความเป็นพลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ การสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมืองดีในวิถีระบอบประชาธิปไตย มีหลักพื้นฐานสำคัญอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน
2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิด
3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติโดยตระหนักถึงบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล

3.3 ความหมายของสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

3.3.1 สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่บุคคลพึง ได้รับตามกฎหมาย เช่น บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล มีสิทธิในทรัพย์สินของตน

3.3.2 เสรีภาพ หมายถึง ทุกคนมีอิสระในการทำอะไรก็ได้ ตามที่ตนต้องการแต่ต้องไม่ผิดกฎหมายและไม่กระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การจัดตั้ง พรรคการเมือง เป็นต้น

3.3.3 หน้าที่ หมายถึง ภาระรับผิดชอบของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติ เช่น หน้าที่ของบิดาที่มีต่อบุตร เป็นต้น

3. ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (ต่อ)

3.4 หน้าที่ของพลเมืองดีของสังคมตามรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้กำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล นอกจากนี้ประชาชน ซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิหรือเจ้าของสิทธิในอำนาจอธิปไตยยังสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยโดยตรงและทางอ้อม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้ปวงชนชาวไทย มีหน้าที่ 10 ประการ ดังนี้

1. พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ รวมตลอดทั้งสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และให้ความร่วมมือในการบรรเทาสาธารณภัย
3. ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
4. เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาระดับบังคับ
5. รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ
6. เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม
7. ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ
8. ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม
9. เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ
10. ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

4. แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

1) ด้านสังคม ได้แก่

1. การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
2. การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
3. การยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า
4. การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
5. การเคารพระเบียบของสังคม
6. การมีจิตสาธารณะ คือ การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม และรักษาสาธารณสมบัติ

2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

1. การประหยัดและอดออมในครอบครัว
2. การซื้อสัตย์สุจริตต่ออาชีพที่ทำ
3. การพัฒนางานอาชีพให้ก้าวหน้า
4. การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
5. การสร้างงานและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพื่อเกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยและสังคมโลก
6. การเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี มีความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ดีต่อชาติเป็นสำคัญ

3) ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่

1. การเคารพกฎหมาย
2. การยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกคน
3. การยอมรับในเหตุผลที่ดีกว่า
4. การซื้อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
5. การกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตน ในการทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา
6. การทำงานที่รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถ เต็มเวลา

ใบความรู้ เรื่อง บทบาทของเยาวชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ของชุมชน สังคม และประเทศชาติ

1. บทบาทของเยาวชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สมาชิกทุกคนในสังคมย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของตน ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไป แต่ในหลักใหญ่และรายละเอียดจะเหมือนกัน ถ้าสมาชิกทุกคนในสังคมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องก็จะได้ชื่อว่าเป็น "พลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ" และยังส่งผลให้ประเทศชาติพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น สมาชิกในสังคมทุกคน โดยเฉพาะเยาวชนที่ถือว่าเป็นอนาคตของชาติ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน เพื่อช่วยนำพาประเทศชาติให้พัฒนาสืบไป

1.1 ความหมายของเยาวชน

เยาวชน หมายถึง คนหนุ่มสาวที่มีพลังอันสำคัญที่จะสามารถช่วยกันเสริมสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ดังนั้น เยาวชนที่ดีควรตระหนักในคุณค่าของตนเอง และร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี และเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.2 ลักษณะของเยาวชนที่ดี

เยาวชนที่ดีควรจะเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือ จะต้องมึรธรรมในการดำเนินชีวิต ได้แก่

1. การเสียสละต่อส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่ช่วยในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน จะทำให้สังคมพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมั่นคง
2. การมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เพราะถ้าสมาชิกในสังคมยึดมั่นในระเบียบวินัย รู้และเข้าใจสิทธิของตนเอง ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุข เช่น ข้าราชการทำหน้าที่บริการประชาชนอย่างดีที่สุด ก็ย่อมทำให้เป็นที่ประทับใจรักใคร่ของประชาชนผู้มารับบริการ
3. ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญ เพราะหากสมาชิกในสังคมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของประเทศชาติมาเป็นของตน รวมทั้งผู้นำประเทศมีความซื่อสัตย์สุจริต ก็จะทำให้สังคมมีแต่ความเจริญ ประชาชนมีแต่ความสุข
4. ความสามัคคี ความรักใคร่กลมเกลียวปรองดองและร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะทำให้สังคมเป็นสังคมที่เข้มแข็ง แต่หากคนในสังคมเกิดความแตกแยกทั้งทางความคิดและการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน จะทำให้สังคมอ่อนแอและล่มสลายในที่สุด
5. ความละเอียดและเกรงกลัวในการทำชั่ว ถ้าสมาชิกในสังคมมีหิริโอตตปละ มีความเกรงกลัวและละเอียดในการทำชั่ว สังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุข เช่น นักการเมืองจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่โกงกิน ไม่เห็นแก่ประโยชน์พวกพ้อง โดยต้องเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ประเทศชาติก็จะสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง

1.3 ความสำคัญของการเป็นเยาวชนที่ดี

การเป็นเยาวชนที่ดีมีความสำคัญต่อตนเองและประเทศชาติดังนี้

1. ความสำคัญต่อตนเอง เยาวชนที่ดีต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต คิดดี ทำดีเพื่อตนเองและเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะทำให้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันและกัน เป็นที่รักของครอบครัว
2. ความสำคัญต่อส่วนรวม เมื่อเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เป็นเยาวชนที่ดีแล้ว ก็จะเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต และถ้าประเทศชาติมีพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาของสังคม และนำหลักประชาธิปไตยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของตน ก็ย่อมทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข
3. ความสำคัญต่อประเทศชาติ เมื่อสังคมมีเยาวชนที่ดี และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ย่อมเป็นพื้นฐานทำให้เกิดพลเมืองดีในอนาคต และเมื่อสังคมมีพลเมืองที่ดี ย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างรวดเร็ว

1.4 บทบาทของเยาวชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สังคม และประเทศชาติ

1. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว เยาวชนในสถานภาพของการเป็นบุตรควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 1.1 เคารพเชื่อฟังบิดามารดา
- 1.2 ช่วยเหลือบิดามารดาในทุกโอกาสที่ทำได้
- 1.3 ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสร้อย
- 1.4 มีความรักใคร่ปรองดองในหมู่พี่น้อง
- 1.5 ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
- 1.6 ประพฤติตนให้สมกับเป็นผู้ดำรงวงศ์ตระกูล

2. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน เยาวชนในฐานะนักเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 2.1 รับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียน คือ ตั้งใจเล่าเรียน ประพฤติตนเป็นคนดี
- 2.2 เชื่อฟังคำสั่งสอนอบรมของครูอาจารย์
- 2.3 กตัญญูรู้คุณของครูอาจารย์
- 2.4 รักใคร่ปรองดองกันในหมู่เพื่อนนักเรียน
- 2.5 ส่งเสริมเพื่อนในทางที่ถูกที่ควร

3. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ชุมชน คือ สังคมขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้านหรือกลุ่มคน โดยเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ จึงต้องมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชน ดังนี้

- 3.1 รักษาคุณลักษณะของชุมชน เช่น การทิ้งขยะให้เป็นที่ช่วยกำจัดสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ
- 3.2 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ไม่ขีดเขียนทำลายโบราณวัตถุในชุมชน ช่วยกันดูแล

สาธารณสมบัติ

- 3.3 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน

4. เยาวชนกับการเป็นสมาชิกที่ดีของประเทศชาติ

- 4.1 เข้ารับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน 12 ปี
- 4.2 ปฏิบัติตนตามกฎหมาย
- 4.3 ใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
- 4.4 ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- 4.5 สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
- 4.6 ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางราชการจัดขึ้น
- 4.7 ประกอบอาชีพสุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียร
- 4.8 ประหยัดและอดออม

บรรณานุกรม

- จาคูร์ อภิชาติบุตร. (2561). *หลักประชาธิปไตย: การมีส่วนร่วมของประชาชน* (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ชวลิต รำจวนจร. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐตามหลักประชาธิปไตย* (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ณรงค์ เหล่าธีระเชาวน์. (2556). *ประชาธิปไตย* (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- บรรเจ็ด สิงคะเนติ. (2545). การควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ. ใน *นันทวัฒน์ บรมานันท์ (บ.ก.)*, รวมบทความกฎหมายมหาชนจากเว็บไซต์ www.pub-law.net เล่ม 1, (น. 341-378). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. อ้างถึงใน *วรพชร จันทรขันธ์*. (2551). *กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550* (น. 98) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540, 11 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา, 114(55 ก), 1-99. อ้างถึงใน *จุมพล รัตนภาส*. (2562). *อำนาจขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามหลักนิติธรรมและนิติรัฐ* (น. 44), (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา, 134(40 ก), 1-90. อ้างถึงใน *จุมพล รัตนภาส*. (2562). *อำนาจขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามหลักนิติธรรมและนิติรัฐ* (น. 45), (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- วรพชร จันทรขันธ์. (2551). *กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2563). *ความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

อังกูร วัฒนรุ่ง. (2554). *ระบบการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง*. สืบค้นจาก [http://www.bpp.go.th/bpp_st6/revolve/อบรม%2023%20มี.ค.55/ระบบการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย%20\(15สค.54\).d](http://www.bpp.go.th/bpp_st6/revolve/อบรม%2023%20มี.ค.55/ระบบการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย%20(15สค.54).d)

ภาคผนวก ค

การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบวัดพฤติกรรม
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบวัดพฤติกรรม
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

Reliability

Scale: ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	20	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	20	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.913	52

Reliability

Scale: ด้านครอบครัว

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	20	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	20	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.825	11

Reliability

Scale: ด้านเพื่อน

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	20	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	20	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.763	11

Reliability

Scale: ด้านโรงเรียน

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	20	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	20	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.776	11

Reliability

Scale: ด้านชุมชน

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	20	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	20	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.740	10

Reliability

Scale: ด้านสังคม

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	20	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	20	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.808	9

ภาคผนวก ง

การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity)

การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity)

ประเด็นการประเมิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3
หน่วยที่ 1 เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข			
องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบถ้วน และมีความสัมพันธ์กัน	4	5	5
2. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการวัด และประเมินที่ชัดเจน	4	5	5
สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้			
1. สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้มีความถูกต้อง ครบคลุม เนื้อหา และมีความชัดเจน	5	5	5
2. สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้สัมพันธ์กับกระบวนการ เรียนการสอน	4	4	5
จุดประสงค์การเรียนรู้			
1. จุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ และสาระ การเรียนรู้	5	5	5
2. จุดประสงค์การเรียนรู้มีความชัดเจน สามารถวัดพฤติกรรม การเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้	5	4	5
3. จุดประสงค์การเรียนรู้นำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่มีความ รับผิดชอบ	5	5	5
สาระการเรียนรู้			
1. สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5
2. สาระการเรียนรู้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของ นักเรียน	5	4	4
3. สาระการเรียนรู้มีเนื้อหาที่มีความชัดเจนและถูกต้อง	5	5	4

ประเด็นการประเมิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีกระบวนการที่ชัดเจน สอดคล้องกับผลการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ต่อเนื่อง	5	5	5
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามขั้นตอนของการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	5	5	5
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก	4	4	5
สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้	4	5	5
2. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาชัดเจนมากขึ้น	4	4	5
3. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน	5	5	5
4. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงมีความน่าสนใจต่อนักเรียน	5	5	5
การวัดและประเมินผล			
1. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	5	5	5
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมกับสารการเรียนรู้	5	5	5
3. การวัดและประเมินผลมีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน	5	5	5
4. การวัดและประเมินผลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ	4	4	5

ประเด็นการประเมิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3
หน่วยที่ 2 เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม			
องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบถ้วน และมีความสัมพันธ์กัน	4	5	5
2. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการวัด และประเมินที่ชัดเจน	4	5	5
สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้			
1. สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้มีความถูกต้อง ครบถ้วน เนื้อหา และมีความชัดเจน	5	5	5
2. สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้สัมพันธ์กับกระบวนการ เรียนการสอน	5	5	5
จุดประสงค์การเรียนรู้			
1. จุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ และสาระ การเรียนรู้	5	5	4
2. จุดประสงค์การเรียนรู้มีความชัดเจน สามารถวัดพฤติกรรมการ เรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้	5	5	5
3. จุดประสงค์การเรียนรู้นำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่มีความ รับผิดชอบ	4	4	5
สาระการเรียนรู้			
1. สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	4
2. สาระการเรียนรู้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของ นักเรียน	4	5	5
3. สาระการเรียนรู้มีเนื้อหาที่มีความชัดเจนและถูกต้อง	5	5	5

ประเด็นการประเมิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีกระบวนการที่ชัดเจน สอดคล้องกับผลการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	4
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ต่อเนื่อง	4	5	5
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามขั้นตอนของการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	4	5	5
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก	5	5	5
สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้	5	5	5
2. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาชัดเจนมากขึ้น	4	5	5
3. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน	5	5	5
4. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงมีความน่าสนใจต่อนักเรียน	4	5	5
การวัดและประเมินผล			
1. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	5	5	5
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมกับสารการเรียนรู้	4	5	5
3. การวัดและประเมินผลมีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน	5	4	4
4. การวัดและประเมินผลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ	5	5	5

ประเด็นการประเมิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3
หน่วยที่ 3 เรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี			
องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบถ้วน และมีความสัมพันธ์กัน	5	5	5
2. องค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการวัด และประเมินที่ชัดเจน	4	5	4
สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้			
1. สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้มีความถูกต้อง ครบถ้วน เนื้อหา และมีความชัดเจน	5	5	4
2. สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้สัมพันธ์กับกระบวนการ เรียนการสอน	5	5	4
จุดประสงค์การเรียนรู้			
1. จุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ และสาระ การเรียนรู้	5	5	5
2. จุดประสงค์การเรียนรู้มีความชัดเจน สามารถวัดพฤติกรรมการ เรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้	5	4	4
3. จุดประสงค์การเรียนรู้นำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่มีความ รับผิดชอบ	4	4	5
สาระการเรียนรู้			
1. สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5
2. สาระการเรียนรู้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของ นักเรียน	5	5	5
3. สาระการเรียนรู้มีเนื้อหาที่มีความชัดเจนและถูกต้อง	5	5	5

ประเด็นการประเมิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ		
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีกระบวนการที่ชัดเจน สอดคล้องกับผลการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ต่อเนื่อง	4	5	5
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามขั้นตอนของการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	5	4	5
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก	5	5	5
สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้	5	4	5
2. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาชัดเจนมากขึ้น	5	5	5
3. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน	5	5	4
4. สื่อการเรียนรู้และเอกสารอ้างอิงมีความน่าสนใจต่อนักเรียน	5	5	5
การวัดและประเมินผล			
1. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	5	5	5
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมกับสารการเรียนรู้	4	4	5
3. การวัดและประเมินผลมีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน	4	5	5
4. การวัดและประเมินผลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ	5	5	5
ค่าเฉลี่ย	4.68	4.80	4.83
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด	4.77		

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้
รูปแบบความรักของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้
รูปแบบความรักของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรักนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก (Love Model) ที่มีต่อความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแบบวัดนี้แบ่งความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว
2. ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน
3. ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน
4. ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน
5. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

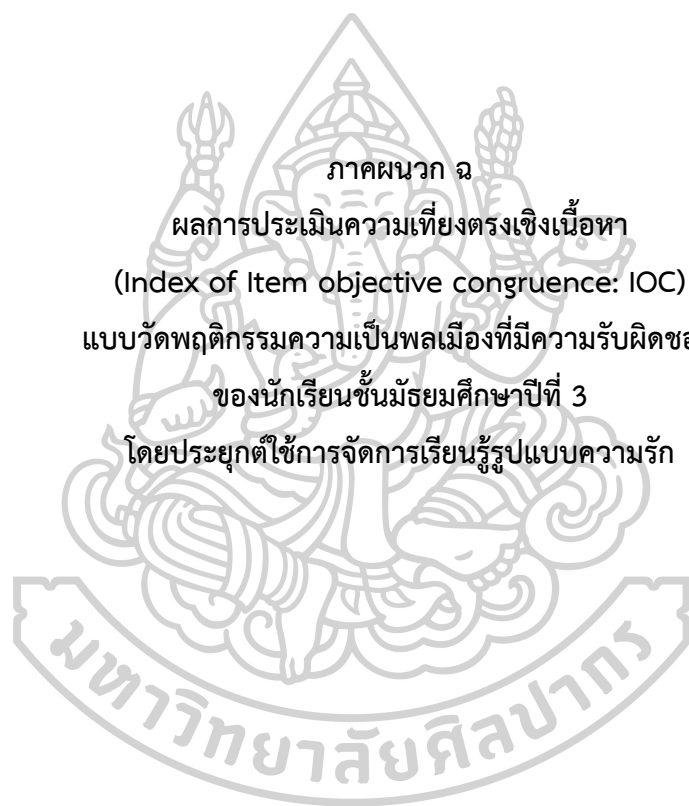
จึงขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าตรงกับความเป็นจริงตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยระดับคะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 3 หมายถึง ตรงกับความเป็นจริงของท่านมาก
- 2 หมายถึง ตรงกับความเป็นจริงของท่านปานกลาง
- 1 หมายถึง ตรงกับความเป็นจริงของท่านน้อย

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว			
ข้อ 1. ฉันสนทนากับสมาชิกในครอบครัวด้วยถ้อยคำสุภาพ			
ข้อ 2. ฉันเคารพเชื่อฟังคำสอนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง			
ข้อ 5. ฉันช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน			
ข้อ 6. ฉันใช้จ่ายอย่างประหยัดเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว			

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
ข้อ 11. ฉันประพฤติตนตามหลักศีลธรรม เพื่อให้เกิดความปกติต่อตนเองและครอบครัว			
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน			
ข้อ 3. ฉันแนะนำให้เพื่อนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน			
ข้อ 4. ฉันตักเตือนเมื่อพบเห็นเพื่อนกระทำการที่ไม่เหมาะสม			
ข้อ 5. ฉันไม่ส่งเสียงดังรบกวนสมาธิการเรียนของเพื่อน			
ข้อ 6. ฉันขออนุญาตก่อนที่จะนำสิ่งของเครื่องใช้ของเพื่อนมาใช้			
ข้อ 9. ฉันคำนึงถึงแนวคิดการเอาใจเขามาใส่ใจเราก่อนที่จะปฏิบัติสิ่งใด ๆ ต่อเพื่อน			
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน			
ข้อ 1. ฉันปฏิบัติตามตามกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน			
ข้อ 2. ฉันแต่งกายเครื่องแบบนักเรียนถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน			
ข้อ 3. ฉันมีนิสัยตรงต่อเวลา เช่น มาทันเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติ ไม่เข้าห้องเรียนสาย			
ข้อ 9. ฉันช่วยเหลืองานโรงเรียนอย่างเต็มความสามารถ			
ข้อ 10. ฉันสมัครใจเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน			
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน			
ข้อ 1. ฉันอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน			
ข้อ 2. ฉันกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน			
ข้อ 3. ฉันแจ้งผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ทราบเมื่อพบเห็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อชุมชน			
ข้อ 4. ฉันทิ้งขยะลงถังหรือบริเวณที่จัดเตรียมไว้สำหรับทิ้งขยะ			
ข้อ 5. ฉันไม่ทำลายหรือกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณสมบัติของชุมชน			

ภาคผนวก ฉ

ผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

(Index of Item objective congruence: IOC)

แบบวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โดยประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบความรัก

บันทึกผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(Index of Item objective congruence: IOC)
แบบวัดวัดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

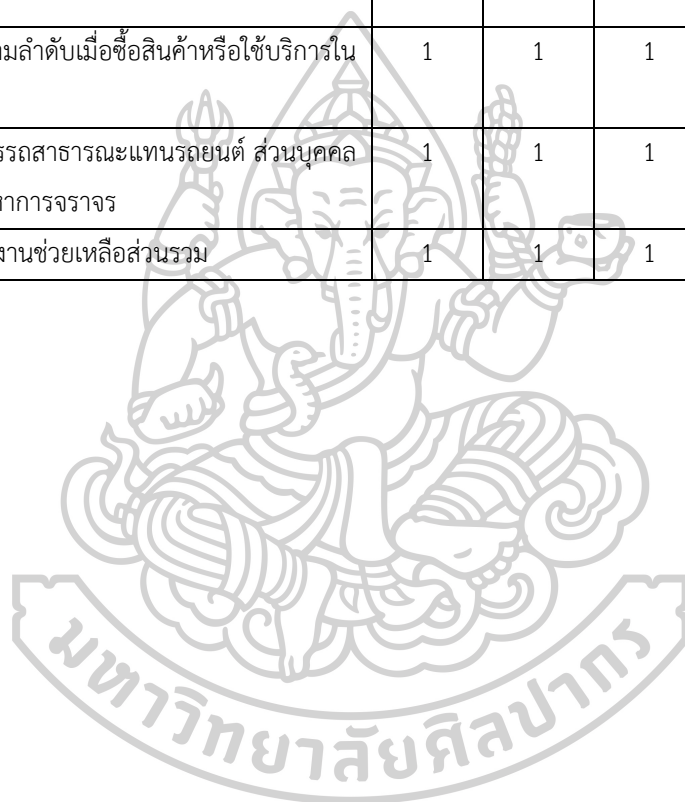
เนื้อหาการประเมิน	คะแนนการประเมิน			ค่า IOC	ผลประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว					
1.1 ฉันสนทนากับสมาชิกในครอบครัวด้วยถ้อยคำสุภาพ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1.2 ฉันเคารพเชื่อฟังคำสอนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1.3 ฉันปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1.4 ฉันจัดเก็บภาชนะและกำจัดขยะให้สะอาดเรียบร้อยหลังการทานอาหาร	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1.5 ฉันช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1.6 ฉันใช้จ่ายอย่างประหยัดเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1.7 เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีอาการเจ็บป่วย ฉันจะช่วยดูแลด้วยความเต็มใจ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1.8 เมื่อประสบปัญหาใด ๆ ก็ตาม ฉันพยายามค้นหาสาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1.9 ฉันทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองจนบรรลุผลสำเร็จ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1.10 ฉันไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล	1	1	1	1.00	ใช้ได้
1.11 ฉันประพฤติตนตามหลักศีลธรรม เพื่อให้เกิดความปกติต่อตนเองและครอบครัว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อน					
2.1 ฉันแนะนำให้เพื่อนทำการบ้านด้วยตนเองแทนการให้เพื่อนลอกการบ้าน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2.2 ฉันชักชวนให้เพื่อนค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ	1	1	1	1.00	ใช้ได้

เนื้อหาการประเมิน	คะแนนการประเมิน			ค่า IOC	ผลประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
2.3 ฉันแนะนำให้เพื่อนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2.4 ฉันตักเตือนเมื่อพบเห็นเพื่อนกระทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2.5 ฉันไม่ส่งเสียงดังรบกวนสมาธิการเรียนของเพื่อน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2.6 ฉันขออนุญาตก่อนที่จะนำสิ่งของเครื่องใช้ของเพื่อนมาใช้	1	0	1	0.67	ใช้ได้
2.7 ฉันไม่นำสิ่งของเครื่องใช้ของเพื่อนมาเป็นของตนเอง	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2.8 ฉันยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2.9 ฉันคำนึงถึงแนวความคิดการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ก่อนที่จะปฏิบัติสิ่งใด ๆ ต่อเพื่อน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2.10 ฉันให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มและไม่เอา رأตเอาเปรียบเพื่อน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2.11 ฉันให้อภัยเมื่อเพื่อนสำนึกผิดและแสดงการขอโทษ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน					
3.1 ฉันปฏิบัติตามตามกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.2 ฉันแต่งกายเครื่องแบบนักเรียนถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.3 ฉันมีนิสัยตรงต่อเวลา เช่น มาทันเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติ ไม่เข้าห้องเรียนสาย	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.4 ฉันใส่ใจปรับปรุงและพัฒนาตนเองตามคำแนะนำของครู	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.5 ฉันมาโรงเรียนสม่ำเสมอและไม่ขาดเรียนโดยไม่จำเป็น	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.6 ฉันเอาใจใส่ต่อการเรียน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.7 ฉันทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันเวลาที่กำหนด	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.8 เมื่อฉันไม่เข้าใจบทเรียน ฉันจะพยายามแสวงหาแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้	1	1	1	1.00	ใช้ได้

เนื้อหาการประเมิน	คะแนนการประเมิน			ค่า IOC	ผลประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
3.9 ฉันทช่วยเหลืองานโรงเรียนอย่างเต็มความสามารถ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.10 ฉันทสมัครใจเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3.11 ฉันทปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าหรือก๊อกน้ำที่ถูกเปิดทิ้งไว้โดยไม่จำเป็น	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน					
4.1 ฉันทอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.2 ฉันทกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.3 ฉันทแจ้งผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ทราบเมื่อพบเห็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อชุมชน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.4 ฉันทบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตหรือได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติธรรมชาติ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.5 ฉันทให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือผู้ที่ยากแกว่าตนตามกำลังความสามารถ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.6 ฉันททิ้งขยะลงถังหรือบริเวณที่จัดเตรียมไว้สำหรับทิ้งขยะ	1	0	1	0.67	ใช้ได้
4.7 ฉันทรักษาความสะอาดห้องน้ำสาธารณะหลังเลิกใช้บริการ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.8 ฉันทไม่ทำลายหรือกระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณสมบัติของชุมชน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.9 ฉันทไม่รับถุงพลาสติกจากร้านค้าเมื่อซื้อสินค้าจำนวนน้อยชิ้น	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4.10 ฉันทหลีกเลี่ยงการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ยาก เช่น โฟม พลาสติก	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม					
5.1 ฉันทศึกษาและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานที่ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5.2 ฉันทเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างมีวิจารณญาณ	1	1	1	1.00	ใช้ได้

เนื้อหาการประเมิน	คะแนนการประเมิน			ค่า IOC	ผลประเมิน
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
5.3 ฉันทข้ามถนนบริเวณทางม้าลาย สะพานลอย หรือ บริเวณที่มีการจัดเตรียมให้ ข้ามถนน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5.4 ฉันทปฏิบัติหน้าที่และรักษาสีทึบของตน	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5.5 ฉันทไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนผู้อื่น	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5.6 ฉันทไม่ใช้วาจาหรือแสดงกิริยาในลักษณะก้าวร้าว ต่อบุคคลอื่น	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5.7 ฉันทเข้าคิวตามลำดับเมื่อซื้อสินค้าหรือใช้บริการใน สถานที่ต่าง ๆ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5.8 ฉันทใช้บริการรถสาธารณะแทนรถยนต์ ส่วนบุคคล เพื่อช่วยลดปัญหาการจราจร	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5.9 ฉันทอาสาทำงานช่วยเหลือส่วนรวม	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นางสาวญาณิกา ครูอ้น

วุฒิการศึกษา

ปี พ.ศ. 2554 จบมัธยมศึกษาแผนการเรียนคณิต-วิทย์ ห้องทุนมหิดล
วิทยานุสรณ์ รุ่นที่ 2 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย สตูล

ปี พ.ศ. 2560 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกสังคมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เกียรตินิยมอันดับ 2

- จบ Intensive English course (Upper-intermediate level) from
Wellington, New Zealand for 31 weeks

- สอบบรรจุครูได้ที่ 1 วิชาเอกสังคมศึกษา จ.นครปฐม พ.ศ.2561

- สอบSTEP ภาษาอังกฤษ CEFR ระดับ B2 (89/120) ของมหาวิทยาลัย
ศิลปากร

ปี พ.ศ. 2562 - ปัจจุบัน กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

